Tu și copilul tău!

PILAR SÁNCHEZ · ESTER LÓPEZ
YOLANDA HIJAZO

PĂRINȚI consecvenți, COPII fericiți

educarea copiilor prin metoda
consecințelor naturale și funcționale

Aramis

„Există ceva mai important decât copiii, există ființe pe care să le iubim mai mult? Merită să avem succes în toate celelalte domenii și să eșuăm în cel esențial? Educația copiilor trebuie să fie o prioritate absolută pentru părinții din zilele noastre, părinți care, în multe cazuri, au o bună situație economică și profesională, dar care au carențe în relația cu cei mici și în demersurile educative de care aceștia vor avea parte. Recunosc că, parcurgând cartea și lăsându-mă purtat de zdrobitoarea logică a procedeelor prezentate, m-am văzut descris de mii de ori în exemplele greșite de comportament. Ar fi fost splendid să fi avut șansa de a o citi mai demult. Nu există îndoială că aș fi acționat de o manieră mai potrivită în multe dintre situațiile care îmi trec prin minte acum și cărora le-am găsit o rezolvare atât de greșită..."

— Manuel Pimentel Siles

PĂRINŢI consecvenţi COPII fericiţi

EDUCAREA COPIILOR
PRIN METODA
CONSECINŢELOR
NATURALE ŞI FUNCŢIONALE

Copyright © Pilar Sanchez / Esther Lopez / Yolanda Hijano, 2007
Copyright © Editorial Toro Mitico S.L. 2007
All rights reserved.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României
SANCHEZ, PILAR
Părinţi cosecvenţi, copii fericiţi / Pilar Sanchez, Ester Lopez, Yolanda Hijazo ; tr.: Cosmin Nedelcu. - Bucureşti : Aramis Print, 2009
ISBN 978-973-679-703-3

I. Lopez, Ester
II. Hijazo, Yolanda
III. Nedelcu, Cosmin (tr.)

159.922.7

Redactor: Alexandra Dram
DTP: Carmen Diana Mateescu
Ilustraţii: Dan Rebegea
ISBN 978-973-679-703-3
Copyright © 2009 **Aramis Print s.r.l.** toate drepturile rezervate pentru ediţia în limba română
Aramis Print s.r.l. • Redacţia şi sediul social:
B-dul Metalurgiei nr. 46-56, cod 041833, sector 4,
Bucureşti, O.P. 82 – C.P. 38
tel: (021) 461.08.10/14/15; fax: (021) 461.08.09/19.
E-mail: office@edituraaramis.ro; office@megapress.ro
Departamentul desfacere: tel: (021) 461.08.08/12/13/16;
fax: (021) 461.08.09/19; e-mail: desfacere@edituraaramis.ro
www.edituraaramis.ro

Tipărit în România

PĂRINŢI consecvenţi COPII fericiţi

EDUCAREA COPIILOR PRIN METODA CONSECINŢELOR NATURALE ŞI FUNCŢIONALE

Paula Sánchez • Ester López • Yolanda Hijazo

Traducere de Alexandru Cosmin Nedelcu

Aramis

Cuprins

Cuvânt înainte 7
Introducere 11
Reguli preliminare 17
1. Consensul 17
2. A fi consecvent 19
Capitolul 1. Consecinţele 21
1.1. Consecinţe naturale 23
1.2. Consecinţe funcţionale 27
1.2.1. Stabilirea secvenţei naturale a acţiunilor 32
1.2.2. Situaţii favorizante pentru fiecare tip de consecinţă 32
1.3. Utilizări incorecte ale consecinţelor 33
1.4. Exerciţii pentru separarea consecinţelor naturale de cele funcţionale 36
Capitolul II. Cum se aplică metoda? 43
2.1. Analiza 43
2.2. Problematizarea principiilor 58
2.3. Utilizarea consecinţelor 61
Capitolul III. Practica metodei 69
Practica metodei 1 69
Practica metodei 2 72
Practica metodei 3 74
Practica metodei 4 77
Capitolul IV. Să punem accentul pe principii 81
Respectul 81
Sinceritatea 84
Responsabilitatea 87
Dreptatea 91
Libertatea 94
Capitolul V. Grija faţă de forme 99
Respectul ca sursă de siguranţă 104
Respectul şi fermitatea 105
Respectul în viaţa de zi cu zi 105
Concluzie 107

CUVÂNT ÎNAINTE

sau

DESPRE VALOAREA ACESTEI CĂRŢI...

Ne aflăm în faţa uneia dintre acele cărţi importante şi surprinzătoare care îmbogăţesc panorama ştiinţifică şi pedagogică – importantă pentru că se apleacă asupra educaţiei copiilor noştri şi surprinzătoare deoarece valorifică o nouă metodă prin care îi putem educa. O autentică bucurie pentru orice editor, deoarece îi permite acestuia să îşi ducă la îndeplinire „sfânta" misiune de a satisface curiozitatea celor care se ocupă de acest domeniu, a specialiştilor şi a tuturor celor interesaţi. Conform Dicţionarului explicativ român, o **metodă** este un procedeu ştiinţific respectat cu rigurozitate pentru a se ajunge la adevăr şi pentru a-l transmite mai departe. Aşadar, o metodă este şi ceea ce ne dezvăluie autoarele acestei cărţi, autoare care, folosindu-şi cunoştinţele şi experienţa, arată cum îi putem educa pe cei mici prin intermediul inovatorului sistem pedagogic pe care l-au proiectat şi l-au dezvoltat, sistem care a primit numele de *metodă a consecinţelor naturale şi funcţionale.*

Familia contemporană trăieşte în vâltoarea istoriei. Singura metodă prin care se pot evita situaţiile similare aceleia descrise de Liviu Rosales în poemul său este dată deopotrivă de responsabilitatea părinţilor şi de atenţia acestora la educaţia propriilor copii.

Aşa am trăit,
cu o vagă prudenţă de căluţ de carton din baie,
ştiind că niciodată nu m-am înşelat cu nimic,
cu excepţia lucrurilor pe care le iubeam cel mai mult.*

---

* Rosales, Louis „Autobiografia" – volumul „Rimas" – Versuri întipărite pe plăcile de faianţă ce împodobesc piaţa din Granada care îi poartă numele.

Există ceva mai important decât copiii, există fiinţe pe care să le iubim mai mult? Merită să avem succes în toate celelalte domenii şi să eşuăm în cel esenţial? Educaţia copiilor trebuie să fie o prioritate absolută pentru părinţii din zilele noastre, părinţi care, în multe cazuri, au o bună situaţie economică şi profesională, dar care au carenţe în relaţia cu cei mici şi în demersurile educative de care aceştia vor avea parte. Recunosc că, parcurgând cartea şi lăsându-mă purtat de zdrobitoarea logică a procedeelor prezentate, m-am văzut descris de mii de ori în exemplele greşite de comportament. Ar fi fost splendid să fi avut şansa de a o citi mai de mult. Nu există îndoială că aş fi acţionat de o manieră mai potrivită în multe dintre situaţiile care îmi trec prin minte acum şi cărora le-am găsit o rezolvare atât de greşită...

Există legi universale ale comportamentului. Ambiţiosul obiectiv pe care şi-l propune această carte constă în a ni le dezvălui şi a ne învăţa să le utilizăm spre binele copiilor noştri. Prima şi cea mai importantă dintre aceste legi este cea a consecinţelor naturale. Dacă ating un fier de călcat încins, consecinţa este că mă ard. Voi încerca să nu mai repet niciodată acest gest. De obicei, fiecare acţiune îşi are propriile sale consecinţe. În cazul în care au o relaţie directă cu acţiunea care le-a provocat, le vom numi consecinţe naturale. Dacă este vorba despre nişte consecinţe nefaste, vom încerca să nu repetăm acţiunile cu pricina, în vreme ce atunci când avem de-a face cu anumite consecinţe care ne oferă satisfacţie, vom fi motivaţi să repetăm acţiunea care ne-a produs plăcerea respectivă. Consecinţele funcţionale nu sunt un efect natural al acţiunii, ci reprezintă rodul faptelor părinţilor şi educatorilor – de exemplu, lauda. Autoarele explică diferenţele dintre caracterul consecinţelor naturale şi cel al consecinţelor funcţionale, dar şi felul în care le putem folosi de o manieră inteligentă, atrăgându-ne atenţia asupra greşelilor frecvent întâlnite în abordarea lor şi a utilizărilor inadecvate.

Autoarele nu se limitează la o simplă teoretizare legată de acest domeniu. Au studiat şi au experimentat practicile în mediul lor familial şi profesional, verificând dacă tezele şi principiile descoperite sunt conforme cu realitatea. Datorită acestei minuţioase munci prezenta lucrare se bazează pe numeroase exemple reale care ilustrează diferitele situaţii şi principii expuse. Metoda este

îmbogăţită prin exerciţii adecvate care analizează diversele comportamente ale copiilor şi studiază posibila aplicare a consecinţelor. Aceste tabele şi exerciţii ne oferă o mult mai largă perspectivă, înlesnindu-ne într-un mod extraordinar înţelegerea proceselor şi logicii aplicării lor.

Depăşind nivelul pur teoretic al metodei consecinţelor naturale şi funcţionale, meritul acestei cărţi este acela de a ne arăta şi de a ne învăţa posibilităţile de aplicare. Şi o face de o manieră simplă, dar riguroasă. Pentru ca o metodă să fie validă, trebuie să existe anumite principii teoretice, un protocol al acţiunilor şi câteva proceduri bine stabilite, a căror utilizare să permită concretizarea scopurilor urmărite. Paşii metodei corespund modelului clasic. Mai întâi vom observa şi vom analiza, apoi vom pune sub semnul întrebării şi vom reflecta, iar în cele din urmă, vom acţiona şi vom aborda situaţiile de care ne vom lovi în funcţie de circumstanţele date. Evaluarea rezultatelor va reprezenta ultima piatră de hotar a procedeului.

În prima sa parte, cartea analizează consecinţele naturale ale acţiunilor, pentru ca în cea de-a doua parte să se aplece asupra principiilor de bază ale educaţiei şi asupra regulilor sale de aur: respect, sinceritate, responsabilitate, dreptate şi libertate. Fără niciun fel de îndoială, după lectura acestei cărţi veţi putea răspunde la întrebarea-cheie a metodei: care sunt cele mai adecvate consecinţe ale principiilor care definesc forma noastră personală de educaţie?

Le adresez autoarelor cele mai sincere felicitări – eforturile lor şi curajul de care au dat dovadă, părăsind canoanele clasice şi evidenţiind neîncetat lucruri inovatoare, reprezintă trăsăturile unor persoane clarvăzătoare şi îndrăzneţe.

Manuel Pimentel Siles

INTRODUCERE

Există cineva care să nu fi trăit la un moment dat o dureroasă senzaţie de neputinţă ştiind că are dreptate... cedând însă în faţa fiului adolescent pentru a nu declanşa o dispută care i-ar fi putut stârni acestuia sentimente de ură? Sau cine oare nu se simte frustrat atunci când, în faţa boroboaţelor unui copil, îşi pierde cumpătul în loc să rămână calm, pentru a regreta de îndată cele întâmplate?

Am constatat această realitate discutând cu nenumărate familii – cei mai mulţi dintre părinţi spun că „s-au săturat să se sature" şi adaugă faptul că ar fi încântaţi să descopere o metodă prin care educaţia propriilor copii să nu fie o sarcină atât de ingrată.

Pornind de la aceste date, am studiat cazurile concrete ale familiilor care „nu se săturaseră" de încercarea de a-i educa pe cei mici. Analizându-le, o întrebare s-a conturat fără întârziere: cum de izbutesc să obţină rezultatele dorite cu atâta uşurinţă? Studiul nostru a demonstrat faptul că succesul lor se baza pe maniera de abordare a dificultăţilor.

Părinţii respectivi dădeau dovadă de o coerenţă remarcabilă în clipa în care erau nevoiţi să răspundă problemelor puse de copiii lor. Printr-o observaţie atentă, ne-am dat seama că nu făceau altceva decât să aplice consecinţa directă a acţiunii anterioare a copilului. În vreme ce alţi părinţi se dovedeau incapabili să disocieze cu precizie acţiunile copiilor lor, aplicând nu de puţine ori consecinţe neconforme cu acţiunea lor anterioară, părinţii „consecvenţi" aplicau măsuri care aveau întotdeauna o legătură cu comportamentul respectiv.

Părintele inconsecvent îi poate impune copilului pedeapsa de a nu-l mai lăsa în faţa televizorului vreme de o lună din cauză că nu şi-a făcut temele pentru acasă. Părintele consecvent îşi lasă fiul să aleagă dacă se va uita la televizor sau nu în seara respectivă, în

funcţie de îndeplinirea sau neîndeplinirea responsabilităţii de a-şi face temele.

Pe de altă parte, părinţii inconsecvenţi utilizează regulile, limitările şi pedepsele ca metode aproape exclusive pentru atingerea obiectivului propus.

Poziţia noastră, teoretizată şi propusă în această carte, este cea de utilizare a consecinţelor în strânsă legătură cu adevărata natură a comportamentelor copiilor. În acest mod, vom putea obţine mai uşor comportamentul dorit din partea celor mici, deoarece copilul va simţi că el este cel care hotărăşte, care face alegerea, nepercepând consecinţele ca pe o pedeapsă, ca pe o poruncă exterioară. Aşadar, consecinţele îndeplinesc scopurile regulii (îndrumare, delimitare şi control), însă cu uriaşa diferenţă că în acest caz este vorba despre decizii personale, asumate într-un mod liber.

În cazul indivizilor adulţi, regulile se nasc din simţul lor raţional. Înainte de perioada de maturitate, când suntem copii, tindem să gândim că prin intermediul regulilor, suntem supuşi rigid unor norme impuse din exterior, definite de o autoritate pe care nu o înţelegem. Impunerea ca poruncă sau ca normă trasată din exterior, a cărei nerespectare poate duce la o pedeapsă, presupune o mai mică probabilitate de realizare a lucrurilor pe care dorim să le explicăm copiilor.

Aplicarea consecinţelor în educaţia copiilor noştri – încă de la vârste fragede – îi va face, chiar dacă nu vor înţelege încă sensul principiilor, să acţioneze în funcţie de ele, în aşa fel încât atunci când vor ajunge adolescenţi, precum şi la maturitate, aceste forme de manifestare să le fi intrat în obişnuinţă ca reguli care le guvernează viaţa.

Conştientizarea consecinţelor faptelor pe care le comit îi va ajuta pe copii să prevadă ceea ce se va întâmpla în cazurile similare din viitor. Pe măsură ce copilul va creşte, se vor ivi noi tipuri de comportamente care vor trebui corijate şi îndrumate. Utilizarea constantă a consecinţelor va servi la stabilirea unor noi reguli.

În căminul său, un tată a stabilit următoarele reguli: *Nu ne lovim; Nu vorbim urât; Ne spălăm pe dinţi după fiecare masă; Trebuie să ne facem curăţenie în cameră...* Cu toate acestea, se

BIBLIOTECA V.A. URECHIA GALAȚI

plânge că, deşi aceste reguli sunt extrem de clare, cei trei băieţi ai săi nu le respectă întotdeauna. Trebuie să repete la nesfârşit: *Nu-l jigni pe fratele tău, Ştii că nu ai voie să vorbeşti urât, Nu îl lovi, Spală-te pe dinţi.* Este sătul să repete în zadar aceleaşi lucruri... Pe scurt, nu reuşeşte să îi facă pe cei mici să capete continuitate în comportament fără această constantă reiterare a mesajului.

Prin reguli impuse aleatoriu, fără un fundament stabil, obiectivele noastre educaţionale vor rămâne neatinse. Pentru acest tată, *„Nu vorbi urât"* are valoare de principiu, însă în realitate nu reuşeşte să depăşească nivelul unei simple porunci.

Ce pretindem să întipărim în mintea copiilor? O instrucţiune oarecare sau un tipar în cadrul căruia cei mici vor acţiona în decursul vieţii?

Evident, niciun părinte nu doreşte să îşi vadă copiii ciondănindu-se între ei, cu atât mai puţin lovindu-se sau înjurându-se. Totuşi este esenţial să nu ne lăsăm conduşi de instinctele primare, prin care consecinţa unei dovezi de lipsă de respect să fie reprezentată de aceeaşi lipsă de respect (mă loveşte – lovesc).

Le cerem copiilor noştri să fie responsabili, stabilind reguli explicite, a căror respectare este obligatorie: *„Spălaţi-vă pe dinţi"*, *„Faceţi ordine în camera voastră"*... însă aceste reguli nu sunt urmate de o manieră constantă şi voluntară, în pofida pedepselor care sunt aplicate pentru „nerespectarea" lor.

Copilul tinde să se revolte împotriva regulilor impuse şi încearcă să îşi asume un sistem propriu de valori, opunându-se obiectivelor dorite de către părinţi, îndreptându-şi comportamentul într-o direcţie diferită de cea marcată de principiile adoptate în sânul nucleului familial.

Din acest motiv, considerăm că în decursul acestei perioade instrumentele care ne vor fi la îndemână pentru a delimita şi a stabili modelele de comportament nu sunt regulile, pedepsele şi limitările, ci consecinţele comportamentului, consecinţe alese de copii înşişi.

Regula propriu-zisă nu ne poate fi de ajutor ca metodă de educare, întrucât fără o corelare cu anumite consecinţe, ea nu are nicio valabilitate. Consecinţele sunt aşadar regulile implicite care ghidează comportamentul, fără a crea impresia unei simple

1275446

instrucţiuni care are drept scop obligarea copiilor să îi asculte pe adulţi pentru că „aşa trebuie".

Dacă dorim să îi facem pe copii să adopte anumite comportamente, legate, în primul rând, de obiceiurile cotidiene de convieţuire sau de sarcinile care nu pot fi refuzate, este important ca aceştia să fie conştienţi ce consecinţe implică efectuarea sau neefectuarea anumitor activităţi.

Colaborăm cu toţii şi avem un orar de sarcini individuale. Mama cântă în cor în fiecare marţi şi în fiecare joi. Fiica are oră de sport în fiecare miercuri, în timp ce tata ar vrea să se întâlnească cu prietenii într-una din zilele săptămânii. Dacă nu respectăm un program de responsabilităţi legate de treburile casei, ne va fi imposibil să ne ocupăm de pasiunile noastre. Nu este nevoie să punem la vedere vreun afiş, este de la sine înţeles faptul că ora fiicei la sală este condiţionată de fectuarea curăţeniei din camera ei. Pentru ca mama să participe la cor, este nevoită să pregătească mai întâi cina, iar tata îşi poate lua asupra lui sarcina de a-i transporta pe fiecare în parte la activităţile de seară dacă ştie care este ziua în care îi vine rândul să se bucure de propriul lui timp liber; fiecare dintre membrii familiei îşi rezolvă sarcinile fără niciun fel de problemă. Totul merge ca uns – fiecare colaborează cu ceilalţi pentru ca sistemul să funcţioneze. Dacă unul dintre ei dă greş, angrenajul devine imperfect.

Utilizarea regulilor explicite nu a fost necesară, fiindcă aplicarea consecinţelor a determinat aplicarea lor de la sine.

O femeie de 30 de ani are trei copii, cu vârste de 7, 5 şi 3 ani. Se plânge în mod constant că băieţii se comportă ca şi cum nimeni nu ar şti mai multe decât ei, că nu îi poate face să o respecte, că atât ea, cât şi soţul ei sunt luaţi peste picior şi că, pe zi ce trece, convieţuirea în sânul familiei devine insuportabilă. Ne spune că a impus toate regulile posibile, însă copiii nu dau doi bani pe ele. Consideră că prin astfel de reguli nu are cum să corecteze comportamentul fiilor ei, dimpotrivă, întrucât singurul lucru pe care îl fac este să le

sfideze... După spusele acestei mame, cel mai bun lucru pe care l-ar putea face ar fi să aştepte ca băieţii să crească, în speranţa că înaintarea în vârstă le va da copiilor discernământul de a respecta regulile ei.

Regula de dragul regulii devine din ce în ce mai inutilă, iar pedeapsa aplicată pentru nerespectarea ei sporeşte atitudinea de refuz faţă de comportamentul care trebuie deprins. Este vorba despre o **„obedienţă oarbă"**, care nu duce decât la o automatizare comportamentală, nelăsând persoana în chestiune să gândească.

În societatea actuală nu mai putem continua să utilizăm resursele generaţiilor anterioare, când tatăl impunea o normă de comportament în viaţă şi, chiar dacă tinerii se emancipau, norma cu pricina trebuia respectată fără putinţă de crâcnire. Această formă de impunere a respectului a produs nenumărate probleme în relaţiile de familie din zilele noastre şi a lăsat urme greu de şters în mentalităţile fiecăruia dintre noi.

Tranziţia de la *„faci aşa pentru că aşa spun eu, că doar de asta sunt tatăl tău!"* la *„faci aşa pentru că este un principiu pe care am hotărât cu toţii să îl respectăm"* este o sarcină anevoioasă. Prima accepţiune este lesne de transmis, deoarece nu implică decât înţelegerea funcţiei figurii paterne (*Eu poruncesc!*). Pe de altă parte, cea de-a doua necesită conştientizarea principiilor pe care dorim să le respectăm, definirea acestora şi punerea lor în practică. În acest fel, ne vom netezi drumul către obţinerea obiectivului dorit.

REGULI PRELIMINARE

Fiecare proiect care se respectă trebuie să cuprindă nişte obiective clare, impuse pe termen lung. Trebuie să aibă un sens şi o ţintă. În cazul nostru, acestea sunt reprezentate de educarea copiilor pentru a deveni persoane consecvente, care se ghidează după principii şi care sunt responsabile de propriile lor acţiuni.

1. CONSENSUL

Pentru ca fiecare plan la nivel educativ să furnizeze rezultate efective:

- Toate părţile implicate în proces trebuie să adopte acelaşi sistem de valori.
- Tatăl, mama şi restul persoanelor implicate trebuie să cadă de acord asupra unor reguli de urmat, ajungându-se la un consens stabil referitor la comportamentele care vor fi încurajate, modificate sau eliminate, criteriile fiind menţinute cu fermitate.
- Cu toate acestea, ne întâlnim în mod obişnuit cu scenarii în care criteriul educativ este diferit, iar dezacordurile, evidente. Aceste situaţii provoacă dificultăţi uriaşe, dificultăţi care, fără îndoială, au o influenţă directă şi nefastă asupra formării copilului.

Să vedem câteva exemple:

Tatăl lui Liviu hotărăşte să îşi pedepsească fiul, luându-i jucăria preferată. Copilul reacţionează plângând şi dând din picioare. În faţa acestei situaţii inconfortabile, mama alege să îi restituie jucăria.

Ana doreşte ca fiica ei să capete obiceiul de a mânca aşa cum se cuvine, folosind tacâmurile, o chestiune care generează înaintea fiecărei mese o temă de conflict. Pentru a evita astfel de neplăceri, tatăl îi permite fiicei să mănânce oricum are chef.

Petru şi Carmen îşi împart timpul pentru îngrijirea copiilor, în timp ce unul dintre ei este la lucru. Petru îşi lasă în fiecare seară copiii în faţa televizorului. Cu toate acestea, în serile în care Carmen este cea care are grijă de ei, le stinge televizorul şi le cere să îşi facă temele.

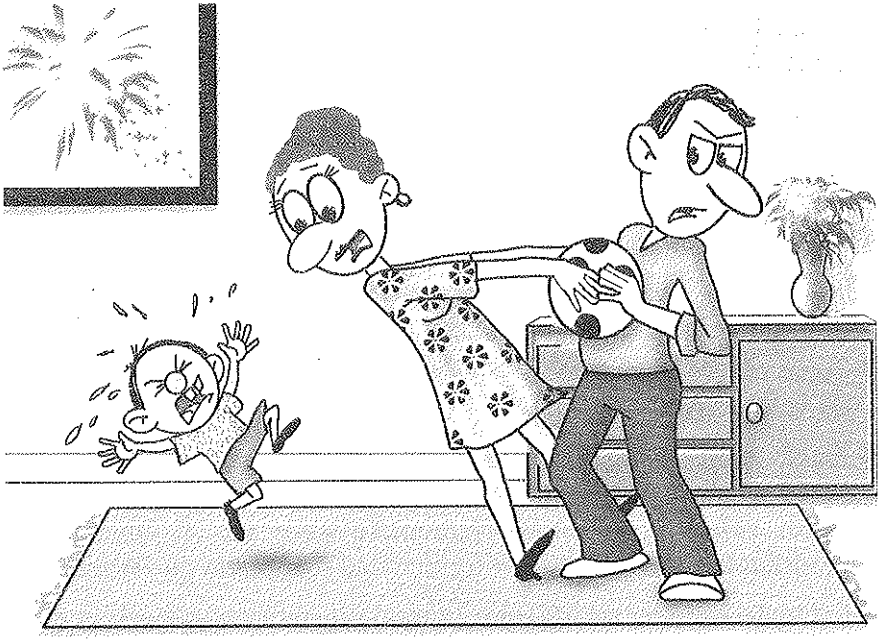

În acest context, copilul nu are cum să prevadă care vor fi consecinţele comportamentului său. Se va simţi confuz, temător, uneori nu va avea habar ce trebuie să facă şi, în cel mai rău dintre cazuri, va învăţa să profite de incompatibilităţile şi lipsa de coerenţă a sistemului celor doi părinţi.

Aceste diferenţe, menţinute până în adolescenţă, vor conduce părinţii într-un stadiu psihologic de lipsă de control asupra comportamentului celor mici, situaţie care, de multe ori, este ireversibilă.

Atingerea consensului este primordială, indiferent de stilul educaţional de care a avut parte fiecare. Dacă întâmpinaţi dificultăţi în această privinţă, vă sfătuim ca, înainte de a parcurge în continuare această carte, să reflectaţi asupra chestiunilor prezentate până acum şi să ajungeţi la un acord în privinţa acestui aspect esenţial al convieţuirii.

2. A FI CONSECVENT

Planul nostru educativ necesită:

- căutarea unui comportament consecvent în forma de manifestare a copiilor noştri.

Numim *consecventă* orice persoană al cărei comportament păstrează o corespondenţă logică faţă de principiile pe care şi le impune, fie reguli sau idei fundamentale care îi călăuzesc gândirea şi modul de manifestare.

Din momentul naşterii, trăim respectând regulile de comportament pe care le învăţăm datorită efortului continuu al adulţilor. Pe măsură ce creştem, le păstrăm sau le modificăm în funcţie de felul în care ne adaptăm la mediul în care s-a întâmplat să trăim. Astfel, aceste reguli devin *principii* care, alese în mod liber, vor fi un ghid sau un motor al modului nostru de manifestare.

Problema constă în faptul că nu întotdeauna ceea ce spunem corespunde cu ceea ce facem. Din acest motiv, pentru a spune despre o persoană că este consecventă, nu va fi suficient doar să observăm care îi sunt valorile, ci să analizăm şi felul în care le aplică în viaţa de zi cu zi.

Consecvent este acela care, pe lângă faptul că îşi respectă principiile, este constant în ceea ce priveşte aplicarea acestora de-a lungul timpului şi în majoritatea situaţiilor în care este obligat să îşi asume luarea unor decizii.

Fiind consecvenţi zi de zi, vom deveni un veritabil model de coerenţă pentru copiii noştri. Cei mici vor învăţa într-un mod spontan din lucrurile pe care le văd cu ochii lor, din reacţiile pe care le avem şi din felul în care rezolvăm conflictele care ne apar în faţă.

CAPITOLUL 1

CONSECINŢELE

Există legi universale ale comportamentului care ne pot ajuta să intuim ceea ce vor face copiii. Atunci când acţiunile sunt urmate de consecinţe plăcute, suntem dornici să le repetăm, însă atunci când efectele sunt dezagreabile, avem tendinţa de a renunţa la realizarea lor. Esenţial este să înţelegem că ceea ce a condus la implementarea unui anumit tip de comportament este întocmai consecinţa demonstrată iniţial, aceasta determinând de fapt natura alegerii ulterioare.

Adela este o fetiţă liniştită şi naturală în orice loc ar merge. Atitudinea faţă de părinţii săi este limpede, pozitivă şi arareori sfidătoare sau rebelă. Dorinţele ei şi modul prin care doreşte să le îndeplinească sunt foarte clare, dar, în ciuda acestor lucruri, atunci când vrea cu adevărat ceva, situaţia nu devine deloc tensionată. Noroc sau educaţie?

Adela, asemenea oricărui alt copil, are gusturi personale. Îi place să se joace în parc până târziu, să cumpere dulciuri atunci când îşi însoţeşte mama la centrul comercial, să pună mâna pe obiectele care i se par ieşite din comun în casele prietenilor ei etc. Ceea ce o face să fie deosebită este maniera în care îşi atinge obiectivele. La început s-a smiorcăit pentru a rămâne cu prietenii în parc după lăsarea serii, dar, oricât de mult a insistat, nu i-a folosit la nimic, fiindcă mama constatase că venise ora cinei şi nu a fost dispusă să cedeze rugăminţilor fetiţei.

De câteva ori, aflându-se în centrul comercial, a ajuns să tropăie puternic din picioare, dorind să cumpere o pungă de caramele, dar în bugetul casei nu era loc pentru capriciile individuale.

A spart un borcănaş în casa Mariei, una dintre cele mai bune prietene ale mamei sale, dar timpul în care a fost nevoită să facă economii pentru a-i cumpăra alt borcănaş i-a fost de folos, în viitor reuşind să-şi stăpânească cu succes dorinţa de a transforma orice obiect nou şi străin într-o jucărie.

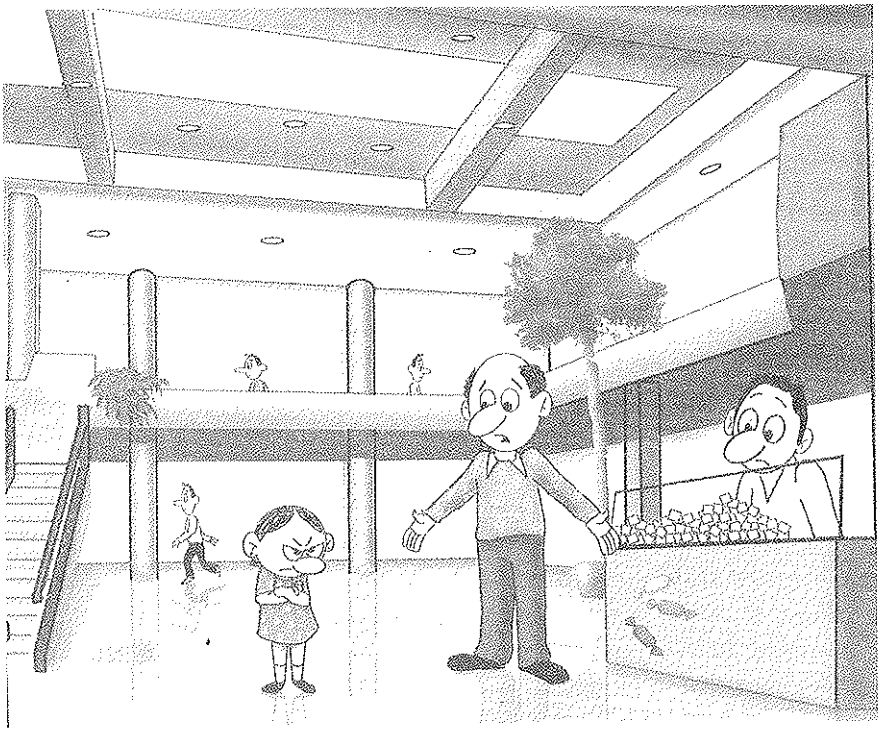

Nu se pune problema ca Adela să se fi născut cu îndeajuns de multă stăpânire de sine sau cu o mare capacitate de toleranţă la frustrare. Mai degrabă se poate spune că a învăţat faptul că în viaţă există unele reguli şi anumite consecinţe clare pe care părinţii le aplică zi de zi şi pe care şi ea, încetul cu încetul, le-a folosit în diferitele medii în care trăieşte.

Învăţăm să devenim oameni, să ne ghidăm după principii, având capacitatea de a ne controla comportamentul spre propriul nostru beneficiu. Fără niciun fel de îndoială, putem învăţa să luăm decizii legate de modul în care dorim să fim şi să ne controlăm comportamentul, chiar dacă avem din naştere o anumită predispoziţie spre un tip de atitudine mai intempestiv.

1.1. CONSECINŢE NATURALE

Orice acţiune produce o modificare asupra mediului înconjurător. Această modificare este ceea ce numim *consecinţă*. Consecinţa va fi naturală atunci când va păstra o relaţie directă cu comportamentul care o provoacă. Am putea spune că este vorba despre un rezultat „natural" al comportamentului.

Prin urmare, vom denumi „consecinţe naturale" acele consecinţe care sunt direct legate de comportament.

Consecinţa naturală a „spălării pe dinţi" este faptul că ne simţim gura împrospătată. Cu toate acestea, faptul că cineva te laudă pentru că te speli pe dinţi nu este o consecinţă naturală.

A pune mâna pe aragaz când este încins are drept consecinţă naturală „frigerea" degetelor. Nu vom uita niciodată senzaţia provocată de situaţia respectivă şi, ca rezultat, este suficient să vedem aragazul pentru a avea grijă să nu mai repetăm experienţa.

Acţiunea de a mânca atunci când începem să avem senzaţia de stomac gol şi să adulmecăm din nări în clipa în care simţim miros de mâncare are o consecinţă naturală internă care constă în satisfacerea poftei de mâncare.

De asemenea, dialogul are o consecinţă naturală care constă în controlul mediului înconjurător prin intermediul repertoriului verbal. Rostim „dă-mi apă", iar persoana care ne aude ne satisface nevoia respectivă.

Frigul este consecinţa naturală a faptului că nu ne-am îmbrăcat cu haina adecvată înainte de a ieşi din casă.

Consecinţa naturală a lipsei de somn este iritabilitatea. Neluând în considerare acest lucru, părinţii pot ajunge să caute metode de genul ţinutului copiilor în braţe pentru a-i adormi, gâdilatului sau legănatului lor constant... acţiuni departe de a fi consecinţe naturale.

Consecinţa naturală a jocului împreună cu fraţii sau surorile este distracţia.

Consecinţa naturală a spălatului pe mâini este senzaţia plăcută de curăţenie pe care această acţiune o provoacă.

Dacă nu ne ungem cu cremă înainte de a sta la soare, vom obţine drept consecinţă naturală o arsură care ne va provoca usturimi şi dureri.

Exemplele Ginei

Din clipa în care am pătruns în lumea consecinţelor naturale am putut observa şi învăţa valoarea şi puterea acestora în educaţia copiilor. În cele ce urmează vă voi explica situaţia noastră familială:

În casa noastră trăiesc patru persoane: doi soţi, un fiu de 7 ani şi altul de 4 ani. Încă de când băiatul cel mare începuse să facă primii paşi, am încercat să îi oferim şansa de a căpăta responsabilitate faţă de sarcinile potrivite pentru vârsta lui, explicându-i, pe de altă parte, care era comportamentul la care ne aşteptam din partea lui. În acelaşi timp, ni s-a părut fundamental să ascultăm ceea ce doreşte să ne transmită şi să observăm manifestările lui cotidiene (la baie, la joacă, în relaţiile cu prietenii, cu familia, la masă...).

De asemenea, există un aspect care pentru mine a fost surprinzător şi deosebit de satisfăcător. Ionuţ îi împărtăşeşte experienţele sale în ceea ce priveşte consecinţele naturale frăţiorului său, explicându-i cu foarte mare naturaleţe ce se va petrece dacă va acţiona de o anumită manieră. Să parcurgem câteva dintre exemplele pe care le-am observat în propria noastră casă:

Ionuţ avea doi ani şi jumătate. Într-o seară de vineri, când am fost să îl iau de la creşă, educatoarea mi-a spus că refuzase să îşi mănânce porţia de linte (el mânca întotdeauna tot din farfurie). Deoarece nu se atinsese de linte, nu i se dăduse nici felul al doilea, nici desertul.

Când l-am întrebat de ce nu mâncase lintea, mi-a răspuns: Pentru că nu îmi place. *I-am cerut educatoarei să îmi aducă un borcănaş cu mâncare de linte şi am plecat acasă, deoarece conţinutul acelui borcănaş urma să reprezinte cina lui Ionuţ. I-am explicat că mâncarea nu se aruncă niciodată şi că, dacă nu îi plăcea gustul, nu era nevoie decât să încerce să înghită două linguri micuţe de linte pentru a se obişnui cu aroma (doar de gust). Nu am avut noroc, aşa că am pus borcănaşul deoparte. Ştiţi ce aveam pregătit pentru gustarea de dinainte de culcare, nu-i aşa? Linte! Dar norocul nu a fost*

nici atunci de partea mea, așa că, după ce i-am oferit un pahar cu apă, l-am băgat în pat.

Mic-dejunul zilei următoare a reprezentat un moment potrivit pentru a încerca lintea o dată în plus și, după ce a gustat de două ori din mâncarea respectivă, i-am pus în față obișnuitul lapte cu cereale. Din acea zi și până astăzi nu am mai avut nicio altă problemă cu încercatul noilor alimente; copilul știe foarte clar că, dacă nu gustă măcar două linguri dintr-o anumită mâncare, nu va trece la următorul fel și că la următoarea masă va avea în fața ochilor o farfurie cu aceeași mâncare. Firește, toate aceste lucruri s-au petrecut fără ca eu să arăt că aș fi supărată sau nemulțumită de ceva anume... întotdeauna succesele cer sacrificii din partea noastră!

Cel mai neașteptat lucru este că acum Ionuț este cel care îi explică aceste lucruri fratelui său mai mic, astfel că atunci când David se comportă asemănător, îi spune: nu îți face griji, dacă nu vei mânca acum, o să mănânci la cină sau înainte de culcare și, dacă nici atunci nu mănânci, o vei face dimineață și tot așa, până când vei încerca.

Adaptând acest exemplu la obiectivul nostru educativ, am putea spune că Gina și soțul ei au câteva principii fundamentale extrem de limpezi, printre care și principiul responsabilității. Cei doi părinți consideră că, dând dovadă de claritate și de fermitate încă de la cele mai fragede vârste ale copiilor lor, comportamentul acestora se va modela odată cu trecerea timpului.

Atunci când vine vorba despre copii, mâncarea este una dintre cele mai mari provocări. Formarea gustului copiilor este o menire prioritară a părinților care doresc să le ofere celor mici o educație sănătoasă.

A-i învăța pe copii să mănânce orice nu este deloc ușor, mai ales dacă ne gândim la oferta de alimente care există pe piață. În definitiv, acești părinți înțeleg faptul că a fi responsabil înseamnă a mânca în fiecare zi alimentele care sunt puse pe masă; acceptă faptul că poate exista o cantitate variabilă a alimentelor ingurgitate, însă niciodată nu poate fi pus în discuție tipul mâncării în sine.

Dacă în ziua în care Ionuț a hotărât că nu va gusta din linte Gina ar fi trecut sub uitare comportamentul copilului, nu ar mai fi

putut să profite de respectiva situație pentru a-i insufla simțul responsabilității. Ionuț a învățat, datorită consecinței naturale a refuzului său de a mânca, faptul că: *„va rămâne cu stomacul gol și că senzația de foame va deveni din ce în ce mare"*.

Dacă la creșă i s-ar fi oferit cel de-al doilea fel de mâncare sau desertul, copilul și-ar fi satisfăcut pofta de mâncare. Bunele intenții ale educatoarelor au făcut ca acest lucru să nu se întâmple. Comunicarea dintre casă și creșă a ajutat-o pe Gina să capete îndeajuns de multe informații pentru a continua educarea corectă a copilului. În ce fel? Ionuț rămâne cu stomacul gol și, dacă dorește să își potolească foamea, este nevoit să mănânce porția pe care a refuzat-o la masa de prânz.

Respingerea felului de mâncare propus la prânz a avut o consecință naturală pentru copil: i-a fost foame în continuare, dar aceasta nu a presupus niciun fel de efect negativ la nivel organic, fiindcă părinții lui știu că are suficientă energie pentru a petrece câteva ore fără să mănânce nimic.

Șirul continuă până când Ionuț, cu stomacul gol, dar nerăbdător să primească orice fel de substanță pentru a-și potoli foamea, acceptă să înfulece suficiente linguri de mâncare care completează nevoia zilnică a unui copil de vârsta lui, iar rezultatul imediat este că va putea să-și urmeze rutina obișnuită atât în casă, cât și la creșă.

O chestiune fundamentală pe care Gina o surprinde în povestirea evenimentelor este legată de faptul că nu a fost nevoie să se supere, să țipe, să amenințe sau să condiționeze joaca, jucăriile sau orice altă activitate preferată de micuț de masa cu pricina. Nu a avut nevoie decât de un criteriu clar, legat de ceea ce copilul trebuia să deprindă din această întâmplare, precum și de siguranța corectitudinii procedurii utilizate: aplicarea consecințelor naturale ale comportamentului.

Obiectivul disciplinării constă în a-i ajuta pe copii să își dezvolte autodisciplina. Consecințele naturale înlesnesc atingerea acestor ținte, deoarece nu este vorba despre niște decizii severe și arbitrare, luate într-un moment de frustrare, ci se bazează pe comunicare și alegere și au un scop anume.

De fapt, Ionuț avea capacitatea de a decide dacă va mânca sau nu, iar consecințele acelei alegeri erau clare. Dacă decidea să

mănânce, şi-ar fi satisfăcut foamea, însă dacă ar fi optat să nu facă acest lucru, ar fi rămas înfometat până la următoarea masă. Este foarte important ca toate consecinţele acţiunilor copilului să fie cunoscute de la bun început, pentru ca aceştia să înveţe să aleagă. În momentul în care cei mici vor dori să fie stăpâni ai propriului lor comportament, vor şti dinainte consecinţele deciziilor pe care le vor lua.

Important este să îi facem pe copii să se simtă o parte activă a întregului proces. Trebuie să înţeleagă ce au de pierdut: *„Dacă nu mănânc meniul zilei, nu îmi voi putea potoli foamea cu alt tip de alimente"*. În această formă, vom putea acţiona dând dovadă de empatie: *Cât de rău îmi pare că trebuie să rămâi flămând!* În loc să reacţionaţi printr-o atitudine excesiv de emoţională şi nelalocul ei, transformaţi-vă în prietenul care este îngrijorat din cauza lucrurilor pe care copilul nu a putut să le obţină.

Un efect suplimentar interesant este rezultatul pe care l-a avut situaţia descrisă de Gina asupra educării lui Ionuţ. Băieţelul îşi învaţă acum fratele mai mic care sunt consecinţele comportamentului său, aceleaşi consecinţe cu care s-a confruntat prin propria lui experienţă.

Folosind consecinţele naturale, stabilim o relaţie de respect reciproc care poate fi menţinută pe durata întregii vieţi. Cu siguranţă, pedeapsa are nişte rezultate imediate, însă copiii care se simt speriaţi şi intimidaţi vor avea o relaţie extrem de diferită cu părinţii lor în comparaţie cu acei copii care se simt iubiţi şi respectaţi.

Consecinţele naturale sunt extrem de preţioase deoarece ne ajută prin ele însele să învăţăm anumite lucruri fie repetând aceeaşi acţiune pentru a obţine rezultate asemănătoare, fie renunţând să mai recurgem la o anumită acţiune pentru a evita o consecinţă neplăcută.

1.2. CONSECINŢE FUNCŢIONALE

Am putea spune, referitor la consecinţele naturale, că ele se petrec pur şi simplu. Copiii noştri le trăiesc de o manieră fizică, învăţând de pe urma lor, în timp ce, dacă vorbim despre consecinţele funcţionale, vom observa că acestea vor trebui prevăzute şi aplicate cu mare atenţie de către părinţi, nefiind un rezultat natural al acţiunilor întreprinse.

Pentru ca un copil să înveţe să îşi strângă lucrurile nu vom putea face apel la consecinţele naturale, întrucât această acţiune nu îi va oferi niciun fel de satisfacţie biologică în sine. Din acest motiv, pentru început vom utiliza laudele ca încurajare, laude care nu vor mai fi necesare ulterior, când obiceiul respectiv va fi deprins de copil. Dacă ne ajută să îi convingem pe copii să repete ceea ce le cerem să facă, încurajările devin o chestiune funcţională.

Ne-ar plăcea ca îndeplinirea unei responsabilităţi să aibă drept consecinţă naturală satisfacţia datoriei împlinite, însă în cazul copiilor efectuarea unei sarcini va fi asociată iniţial cu ideea de obligaţie şi abia într-un târziu cu senzaţia de bunăstare personală datorată conştientizării efectuării acelei sarcini. Ideea de bunăstare personală va fi cea mai apropiată de o consecinţă naturală, însă deprinderea ei necesită timp şi răbdare.

Un bebeluş care vrea să fie purtat în braţe atunci când ar trebui să înveţe să meargă pe jos caută consecinţa naturală a evitării efortului pe care îl implică mişcarea pe propriile-i picioare. Cu toate acestea, tatăl nu poate lăsa acest lucru să se întâmple şi este nevoit să descopere alte consecinţe. Obligând copilul să încerce să meargă, îl vom ajuta să îşi dezvolte în viitor capacitatea motorie, capacitate care va fi lăudată de adult – după ce reuşeşte, micuţul va căpăta acces la multe alte lucruri interesante şi agreabile pentru el. Acestea din urmă vor reprezenta consecinţele funcţionale. Părinţii vor fi nevoiţi să prevadă aceste consecinţe.

Atunci când ne punem centura de siguranţă, consecinţa naturală este o stare de disconfort care ne provoacă dorinţa de a renunţa la centură. Dar gândul că am putea fi implicaţi într-un accident este cel care ne obligă să călătorim de o manieră inconfortabilă, dar precaută. Cum să îl facem pe copil să aleagă acest lucru de bunăvoie? Metoda funcţională ar consta în a ne urca în automobil şi a nu porni motorul decât atunci când fiecare pasager are centura pusă. Cu altă ocazie îi vom putea oferi copilului o explicaţie legată de ceea ce se poate întâmpla dacă nu poartă centura de siguranţă şi care ar fi consecinţele în cazul unui accident.

Când sună ceasul deşteptător, ştim că trebuie să ne ridicăm din pat. Cum s-a întâmplat acest lucru? Consecinţele pe care le-am suporta dacă am continua să dormim ar fi mai dezagreabile decât

plăcerea de a rămâne în pat pentru a moţăi în continuare. Este păcat că tinerii nu au parte de consecinţe atunci când ajung la liceu cu întârziere, primind simple atenţionări din partea profesorului; este la fel de trist că nu sunt obligaţi să meargă cu alte autobuze atunci când îl pierd pe cel de pe traseul obişnuit către liceu. Ar fi singura modalitate prin care copiii ar înţelege ce înseamnă sunetul ceasului deşteptător, fiind nevoiţi să se ridice de îndată din pat; pentru adulţi, preţul plătit este mult mai mare.

Excesul de dulciuri sau de răcoritoare poate avea drept consecinţă naturală o stare de disconfort sau dureri de stomac. Problema este că tinerii nu ştiu să intuiască natura şi consecinţele excesului, iar părinţii nu îi pot lăsa să înveţe pe pielea lor care sunt consecinţele naturale ale acestei acţiuni. Din acest motiv, avem nevoie de alte metode, precum raţionalizarea cantităţii de dulciuri; pe de altă parte, îi putem învăţa să dea dovadă de un anumit control personal cu scopul de evitare a indigestiilor.

Exemplele Ginei

Un alt exemplu deosebit de semnificativ pentru mine a avut loc într-o zi de sărbătoare, o zi însorită de primăvară, când, după ce ne-am pregătit şi ne-am îmbrăcat cum se cuvine pentru a ieşi la plimbare, am luat-o de-a lungul străzii, iar copiii noştri au început să se certe între ei. Le-am explicat că doream să ne plimbăm pentru a ne relaxa şi pentru a ne bucura de o zi splendidă cu soare, aşa că i-am avertizat „pentru ultima oară" că, dacă ciondăneala avea să continue, urma să ne întoarcem acasă.

Discuţiile au continuat, tonul a fost din ce în ce mai ridicat, aşa că, automat, am făcut cale-ntoarsă. A fost o reacţie care a presupus un efort considerabil din partea mea şi a soţului meu, fiindcă uneori este dificil să putem găsi timpul necesar pentru a întreprinde, toţi patru împreună, aceeaşi activitate.

Ne-a durut să nu ne mai putem continua plimbarea, dar cu ocaziile următoare, în general, atunci când spunem „continuăm plimbarea sau ne întoarcem acasă?", copiii ştiu că este singura dată când punem această întrebare şi că, dacă spunem ceva, ne ţinem de cuvânt.

Relația dintre frați este o altă problemă în ceea ce privește conviețuirea copiilor noștri. Este firesc să existe conflicte între cei doi micuți care abia încep să învețe modul în care trebuie să se comporte unul față de celălalt. Dar este la fel de important să înțeleagă efectele pe care le implică faptul că nu fac efortul de a sta liniștiți într-o anumită situație. În cazul acestui tip de comportament este nevoie de intervenția directă a părinților pentru a atrage atenția asupra consecințelor pe care aceștia doresc să le stabilească: „Pentru a ne plimba împreună, trebuie să fim cuminți". Dacă există un singur membru al grupului care dă dovadă de un comportament disruptiv, bucuria de a fi împreună se duce de râpă. Aceasta ar fi descrierea consecinței.

Copiii noștri vor învăța să hotărască modul în care doresc să se comporte și, în funcție de alegerea lor, vom continua să ne plimbăm sau vom face drumul înapoi spre casă. În această situație, cei care trebuie să învețe să aleagă sunt ei, în vreme ce noi suntem cei în măsură să aplice consecințele.

Agitația din momentul plimbării a implicat o consecință clară pentru David și Ionuț, care va reprezenta un instrument educativ extrem de valoros în cazul în care cei doi consideră plimbarea un moment agreabil, o activitate care le face plăcere. Acest aspect este foarte important și ne permite să definim diferența care poate exista între cei doi frați și alți copii, pentru care plimbarea este sinonimă cu plictiseala.

Acest procedeu nu ar fi fost recomandabil dacă băieții Ginei ar fi preferat să rămână în casă alături de jucăriile lor, fiindcă este evident că alegerea s-ar fi putut datora unei discrepanțe între ceea ce ei, în calitate de părinți, consideră a fi agreabil și ceea ce copiii lor doresc cu adevărat.

Pe de altă parte, dorim să adăugăm că o situație de acest gen este, o dată în plus, o șansă de care se poate profita în zile succesive. Cu alte cuvinte, nu trebuie să renunțăm la plimbare ca activitate familială pentru că băieții noștri nu știu cum trebuie să se poarte. Nu trebuie să le permitem copiilor să ne limiteze opțiunile de petrecere a timpului nostru liber. Responsabilitatea noastră constă în a-i educa în spiritul varietății, al diversității.

La un moment dat, David, căruia îi vine foarte greu să îşi îndeplinească sarcinile, nu avea chef să participe la pusul mesei, ajutând cu aşezatul şerveţelelor (era o sarcină nouă). „Familia nu poate să mănânce, mama a pregătit cina, iar tata şi Ionuţ au pus masa. Nu sunt şerveţele la masă şi fără ele nu putem începe". Aşa că ne-am aşezat cu toţii la masă şi am aşteptat.

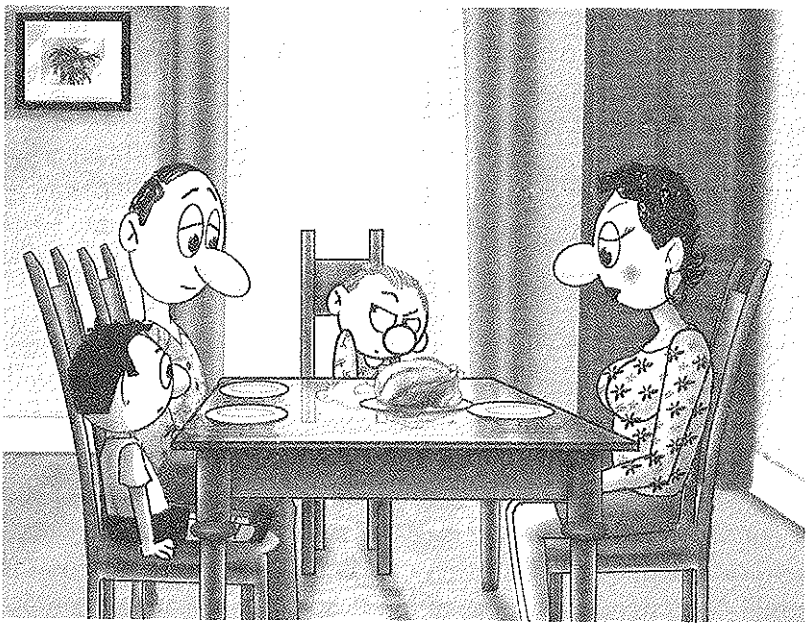

Cum s-a demonstrat, David a avut nevoie de o oră de flămânzeală pentru a-şi reconsidera noua sarcină. Fireşte, în acea seară nu am mai avut vreme pentru povestea de dinainte de culcare, deoarece pierduserăm timpul aşteptând să fie aşezate şerveţelele.

Acum îi vine încă greu să îşi îndeplinească sarcina şi uneori încearcă să se scuze, spunând *„Sunt obosit"*. În aceste cazuri nu mă impacientez, nu mă supăr, ci răspund: *„Săracul de tine! Eşti obosit? Atunci fugi în camera ta să te odihneşti, culcă-te, nu îţi face griji"*.

Atunci stă niţel pe gânduri şi spune: *„Ei bine, de fapt nu mai sunt atât de obosit!"* Şi, de îndată, pune şerveţelele şi ne aşezăm la masă.

Pentru consolidarea responsabilităţilor zilnice de colaborare trebuie să avem în vedere funcţia pe care o are fiecare pas, deoarece acest lucru ne poate înlesni alegerea consecinţei pe care urmează să

o aplicăm. După cum am văzut în exemplul dat, secvenţa punerii mesei şi a servitului cinei permite ca absenţa primei părţi să împiedice apariţia celei de-a doua. Cu cât importanţa în sine a celei de-a doua va fi mai mare, forţa primei părţi a secvenţei va creşte. De câte ori am încercat să descoperim sarcini care să aibă drept obiectiv acest sistem şi de cât de puţine ori am reuşit să obţinem un efect atât de clar precum cel povestit de Gina!

Punerea mesei nu este un comportament care, de sine stătător, să aducă un beneficiu imediat. Corelarea cu servitul propriu-zis al mesei ajută însă la realizarea lui. Acordaţi-i timpul necesar şi daţi-i importanţa cuvenită pentru a le permite copiilor să înţeleagă în ce constă funcţia acestui comportament.

1.2.1. STABILIREA SECVENŢEI NATURALE A ACŢIUNILOR

Este posibil ca punerea mesei să nu aducă după sine niciun fel de consecinţă satisfăcătoare; mai mult decât atât, ar putea să implice, pur şi simplu, o stare de oboseală sau de indispoziţie cauzată de realizarea unei acţiuni nedorite. Este drept – în cazul în care condiţia de a pune masa este anterioară acţiunii de a mânca şi, aşadar, de satisfacere a senzaţiei de foame, am stabilit o consecinţă naturală consistentă pentru o acţiune care, în sine, nu ar comporta niciun fel de consecinţe.

Schimbatul hainelor atunci când copiii se întorc de la şcoală poate fi condiţionat de activitatea care urmează: odihna, joaca în curte, statul în faţa televizorului etc. Am condiţiona astfel, prin finalizarea unei acţiuni cotidiene – schimbatul hainelor –, accesul la alte activităţi mult mai agreabile.

1.2.2. SITUAŢII FAVORIZANTE PENTRU FIECARE TIP DE CONSECINŢĂ

Dacă zâmbetul, privirea sau expresiile faciale funcţionează ca dovezi de încurajare pentru un copil, asocierea lor cu o consecinţă a unui comportament va da naştere unei condiţionări a acestora.

De exemplu, putem profita de momentul în care ne spălăm pe dinţi pentru a descrie prospeţimea gurii şi senzaţia catifelată pe care

o capătă gingiile noastre. Prezenţa unui adult, care supraveghează şi încurajează acţiunea, va reprezenta cea mai benefică şi coerentă consecinţă, dar descrierea a ceea ce dorim să simtă copilul este ceea ce, în viitor, vom izbuti să transformăm în consecinţă naturală.

În primele etape ale deprinderii cititului, copiii vor să li se spună cât de bine citesc silaba „ma" pentru a-şi menţine atenţia asupra învăţării primelor silabe. Firește, aceste consecinţe nu sunt direct legate de actul lecturii, dar sunt necesare pentru ca micuţul să repete „ma" de mai multe ori, până când reuşeşte să memoreze silaba cu pricina. Când stăpâneşte citirea acestei silabe şi când trece la cuvântul „mama", copilul va obţine o consecinţă automată, şi anume sensul acelui cuvânt. În acel moment, surprins, va exclama: aha, asta înseamnă „mama"!

Pentru un adolescent care începe să aibă bani la îndemână şi să meargă fără supraveghere prin diferite locuri de distracţie, ar putea fi extrem de complicat să evite restaurantele de tip fast-food (hamburgeri, pizza...). Dar atunci când prietenii îi laudă la unison aspectul fizic, va fi capabil să îşi controleze pofta de mâncare, ba chiar să o ignore. Puterea nevoii de aprobare sau afirmare socială este, în acest caz, mai mare decât propria necesitate fiziologică de a mânca.

1.3. UTILIZĂRI INCORECTE ALE CONSECINŢELOR

Adeseori, consecinţele sunt utilizate incorect şi ne pot îndepărta de importantele principii după care ne-am hotărât să ne ghidăm.

În cazul consecinţelor naturale, se întâmplă frecvent ca părinţii să nu le permită copiilor să înveţe ceea ce trebuie să înveţe de pe urma acestora.

De pildă, atunci când le interzicem celor mici să alerge singuri prin parc, de teama neînsemnatelor căzături care le pot provoca câteva julituri, sau când are loc vreun incident mărunt în urma căruia adăugăm câteva comentarii negative de genul *„Eşti un nătărău"*, ca şi cum această apreciere ar fi un soi de sfat prin care putem preveni următoarea căzătură.

Cele două reacţii au o valoare educativă scăzută, prima pentru că stimulează teama de independenţă, cea de-a doua pentru că nu face altceva decât să confere o apreciere personală negativă în legătură cu o acţiune care este complet firească pentru un copil.

În cazul consecinţelor funcţionale, obişnuim să trecem cu vederea peste faptul că anumite comportamente trebuie să existe din principiu, fără să fie completate cu alte consecinţe.

Stabilirea unor obiceiuri alimentare corecte trebuie să fie un obiectiv prioritar pentru orice familie. Răsplata prin dulciuri a copilului pentru că a mâncat tot din farfurie încurajează, de fapt, un obicei prost, în contradicţie cu intenţia noastră de a-l obişnui cu ideea unei vieţi sănătoase.

Timpul dedicat pentru studiu ar trebui să facă parte din rutina responsabilă a unei familii. Dar dacă pentru efectuarea temelor pentru acasă utilizăm drept consecinţă câştigarea unei plăţi de orice fel, nu numai că vom condiţiona învăţătura de o consecinţă total materială, dar vom pierde din vedere principiul fundamental al responsabilităţii. Nu trebuie să fim responsabili datorită banilor, ci pentru că dorim să răspundem într-un mod coerent în faţa oportunităţilor pe care ni le oferă viaţa pentru a evolua.

În alte situaţii, avem pretenţia ca aceste comportamente să existe de la sine, uitând complet că toate depind de consecinţe. De pildă, ştim că timpul zilnic dedicat pentru studiu este important pentru copiii noştri atât în prezent, cât şi în vederea consolidării unui viitor obicei. Cu toate acestea, ne lăsăm copiii să se închidă în cameră, având la îndemână toate elementele destinate distracţiei, fără să evaluăm ulterior rezultatele pe care le-au obţinut în ceea ce priveşte asimilarea cunoştinţelor. Dorim ca satisfacţia orelor de studiu să fie intrinsecă, dar nu ne facem timp pentru a-i întreba ce anume învaţă, făcându-i astfel să simtă mulţumirea de a răspunde corect întrebărilor puse de părinţi. Costul pe care îl plătesc părinţii pare mai ridicat decât beneficiul pe care această activitate îl implică pentru copii.

Cu alte ocazii, deşi suntem conştienţi că stabilirea unui program de sarcini este importantă pentru a-i motiva pe copii, preferăm să continuăm rutina impusă de cei mici, evitând astfel conflictul pe care l-ar putea presupune modificarea acestei rutine. De exemplu, cu toate că ştim că masa de prânz este un moment propice pentru comunicare între membrii familiei, părinţii lasă, de

cele mai multe ori, televizorul deschis. În acest fel, masa şi conversaţia trec pe planul al doilea, pierzându-se astfel ocazia stabilirii acestei comunicări.

Deşi suntem conştienţi că este extrem de important să scoatem în evidenţă comportamentele corecte pentru că, în acest fel, îi motivăm pe copii să le consolideze, continuăm să insistăm asupra lucrurilor pe care cei mici trebuie să le îmbunătăţească. Descrierile negative ale comportamentelor incorecte nu îi vor ajuta niciodată să le corecteze, ci îi vor determina să continue să le pună greşit în practică. Le arătăm ce anume greşesc, dar uităm să le spunem care ar fi comportamentul potrivit. Descrierea pozitivă a unui singur aspect al comportamentului copiilor, aspect care se apropie de ceea ce sperăm de la ei, îi va face să înţeleagă că există cel puţin un lucru bun în tot ceea ce fac. În acest fel vor fi încurajaţi să îşi îmbunătăţească felul în care se comportă.

Pe scurt, iată câteva utilizări inadecvate ale consecinţelor:

1. Considerăm că, având vârste mici, copiii nu înţeleg ce sunt consecinţele.

2. Evităm să îi lăsăm pe copii să înveţe de pe urma consecinţelor, de teamă ca acestea să nu fie dezagreabile.

3. Adăugăm comentarii negative atunci când copiii experimentează astfel de consecinţe.

4. Utilizăm consecinţe care nu au nicio legătură cu principiile de viaţă.

5. Uităm să aplicăm consecinţe consistente şi pozitive în cazul comportamentelor pe care dorim să le încurajăm.

6. Îi lăsăm pe copii să hotărască în ce ordine se succed evenimentele cotidiene, uitând că pierdem şansa de a transforma stabilirea programului de activităţi într-un factor motivant.

7. Subliniem ceea ce nu fac bine şi ignorăm lucrurile minimale pe care le-au reuşit, privându-i astfel de motivaţia succesului.

8. Dăm dovadă de prea puţină consecvenţă atunci când este vorba despre menţinerea aceloraşi consecinţe în faţa unor comportamente date.

9. Nu oferim un model clar al felului în care noi personal ne confruntăm cu consecinţele acţiunilor noastre, răspunzând în felul acesta prin doctrine şi nu prin fapte.

10. În acţiunile noastre, ne lăsăm dominaţi de emoţii, nu de raţiune.

În continuare, vă propunem un exerciţiu care vă va ajuta să evaluaţi, într-o manieră simplă, diferitele consecinţe pe care obişnuim să le aplicăm în cazul anumitor tipuri de comportamente ale copiilor noştri.

1.4. EXERCIŢII PENTRU SEPARAREA CONSECINŢELOR NATURALE DE CELE FUNCŢIONALE

Dintre următoarele consecinţe date trebuie să le alegem, în primul rând, pe cele cu care ne identificăm cel mai bine şi, ulterior, să reflectăm asupra celor care sunt direct legate de comportamentul manifestat de un copil.

RĂSPUNSURI ALE COPILULUI CONSECINŢE PE CARE LE APLICĂM

RĂSPUNSURI ALE COPILULUI	CONSECINŢE PE CARE LE APLICĂM
Copilul refuză sistematic să mănânce. Apropierea orei de masă ne înspăimântă pentru că este o sarcină care a devenit obositoare. Răbdarea noastră se află foarte aproape de limită.	• Alegem alt aliment pentru masă. • Renunţăm la alimentul respectiv. • Aşteptăm ore în şir până când copilul gustă din mâncare. • Îl lăsăm să aleagă între mai multe alimente. • Îl pedepsim, nedându-i voie să stea în faţa televizorului. • Trecem toată mâncarea prin mixer pentru că este singura modalitate prin care îl putem face să mănânce ceva.

RĂSPUNSURI ALE COPILULUI	CONSECINŢE PE CARE LE APLICĂM
	• Îi luăm alimentul din faţă, dar i-l oferim la masa următoare. • Nu îi mai oferim felul următor. • La felul următor, îi oferim alt aliment, care îi place. • Îl obligăm să mănânce. • Este foarte slab, pare subnutrit, trebuie să îi dăm să mănânce măcar ceea ce îi place. Nu îl putem lăsa nemâncat.
Din fragedă pruncie, adoarme foarte greu. Am petrecut nopţi întregi fără să închidem un ochi. Cu trecerea timpului, situaţia s-a mai îmbunătăţit, dar culcatul copilului a rămas un supliciu.	• Îl culcăm în patul nostru. • Stăm în camera lui până când adoarme. • Închidem uşa şi îl lăsăm să plângă până când adoarme de oboseală. • Îl calmăm şi îi explicăm de ce are nevoie de somn. Ne retragem din camera lui după o perioadă de timp stabilită (5 sau 10 minute). • Îl ţinem lângă noi pe canapea şi îl gâdilăm. • Îl pedepsim, nedându-i voie să mai iasă la joacă timp de o lună. • Îl băgăm în pat ori de câte ori este nevoie şi îi explicăm că trebuie să rămână sub plapumă şi să adoarmă.
De regulă, suntem din ce în ce mai îngroziţi de ideea de a merge la cumpărături. Copilul face crize de isterie din nimic. Vrea orice lucru care îi atrage atenţia. Suntem pe zi ce trece mai lipsiţi de cheful de a ieşi din casă.	• Îl lăsăm să ţipe până când se potoleşte, fără niciun fel de explicaţii. • Îl lăsăm să se gândească într-un loc separat. • Îl lăsăm să se calmeze şi apoi discutăm cu el, oferindu-i opţiuni pentru următoarea dată în care se va mai repeta evenimentul respectiv. • Îi vorbim urât şi ne vărsăm nervii pe el în faţa rudelor şi prietenilor. • Îi cumpărăm lucrul cu pricina sau facem ceea ce doreşte pentru a nu ne face de râs. • Îl scoatem afară din magazin până când se potoleşte, explicându-i că, dacă va continua să se comporte astfel, ne vom întoarce acasă.

RĂSPUNSURI ALE COPILULUI	CONSECINŢE PE CARE LE APLICĂM
	• Îl avertizăm constant că ne vom întoarce acasă, fără să o facem. • Îi dăm câteva palme şi... vai şi amar de el dacă nu se potoleşte! • Îl ducem la un psiholog, pentru că un asemenea comportament nu este normal. • Îi căutăm scuze, spunând că este somnoros sau obosit. • Aproape că renunţăm să mai ieşim din casă, pentru că fiecare mers la cumpărături devine o experienţă foarte neplăcută. • Ne simţim cu adevărat neputincioşi şi îl lăsăm să facă tot ce îi trece prin cap. Aşa se întâmplă ori de câte ori ieşim din casă. • Înainte de a ieşi din casă, îi explicăm şi îl avertizăm în legătură cu consecinţele pe care le va implica un astfel de comportament şi ne respectăm cuvântul dat.
Copilul îşi insultă fraţii şi prietenii, vorbind urât chiar şi cu mama lui. I-am spus că în casa noastră nu se vorbeşte aşa, dar nu pare să înţeleagă.	• Îi explicăm că respectul este o chestiune foarte importantă şi că nu trebuie să mai vorbească urât. • Îl insultăm la rândul nostru. • Îl pedepsim, nelăsându-l să iasă la joacă. • Îl lăsăm să vorbească urât, o să-i treacă – este normal la vârsta lui. • Îi explicăm extrem de clar că în căminul nostru insultele nu îşi au locul şi că data viitoare când va mai vorbi urât va fi nevoit să-şi reconsidere poziţia, însă undeva în afara mediului familial. • Îl iertăm, întrebându-l dacă vreun prieten l-a învăţat să vorbească urât. • Îi spunem că nu avem voie să vorbim urât decât atunci când cineva vorbeşte urât cu noi.

RĂSPUNSURI ALE COPILULUI	CONSECINŢE PE CARE LE APLICĂM
Copilul îşi loveşte colegii de clasă. Pe mine m-a zgâriat de nenumărate ori şi obişnuieşte să dea cu pumnii în tot ce îi pică sub ochi.	• Îl lovim. • Îi spunem să nu mai lovească. • Îi explicăm că este mai bine să-şi rezolve problemele discutând. • Îl pedepsim, nedându-i voie să mai meargă la cinematograf. • Ne purtăm la fel de urât cu el. • Îi interzicem diverse lucruri şi îl obligăm să-şi ceară iertare. • Îi găsim scuze, considerând că se poartă în acest fel din cauza celorlalte persoane. • Îi explicăm care sunt regulile de convieţuire şi faptul că nu vom tolera încălcarea lor. • Îl incităm să se apere, deoarece considerăm că majoritatea persoanelor sunt rele. • Îl pedepsim, nedându-i voie să mai iasă din camera lui (sau alte pedepse asemănătoare). • Nu facem tărăboi. Este normal la vârsta lui – o să-i treacă. • Rezolvăm toate sarcinile în locul lui. Este o rezolvare mai rapidă, nu avem timp să ne oprim pentru a-l învăţa ce trebuie să facă. • Îi repetăm zi de zi cât de iresponsabil este şi cât de urât se poartă. • Îi dăm câteva sfaturi despre cum se rezolvă lucrurile şi aşteptăm să-şi îndeplinească sarcinile. • Îl pedepsim, ameninţându-l că nu îi vom mai cumpăra dulciuri timp de mai multe luni (sau alte pedepse asemănătoare).

RĂSPUNSURI ALE COPILULUI	CONSECINŢE PE CARE LE APLICĂM
Copilul îşi uită toate lucrurile la şcoală sau pe la prieteni. Îşi face temele pentru acasă cu mare greutate şi nu îşi îndeplineşte sarcinile decât dacă i se repetă în mod constant acest lucru.	• Îi repetăm până la suprasaturare cât de important este să fie responsabil, fără nimic în plus. • Îi dăm o serie de sarcini adecvate pentru vârsta lui şi îl încurajăm să le efectueze, învăţându-l să facă aceste lucruri. • Ne simţim copleşiţi, există mult prea multe activităţi zilnice pentru a ne pierde timpul învăţându-l şi pe el cum se efectuează fiecare dintre ele. • Îl închidem în camera lui până când îşi face toate temele. • Îi dăm un timp rezonabil pentru a-şi face temele, în caz contrar neputând să treacă la una dintre activităţile lui favorite. • Îi explicăm toate lucrurile care au un anumit grad de dificultate, dându-i timpul necesar pentru a le putea înţelege pe deplin. • Îl pedepsim, nedându-i voie să mai meargă la prieteni (sau alte pedepse asemănătoare). • Îl lăsăm să facă orice doreşte; în definitiv, dacă nu îi place să înveţe, nu putem face nimic în această privinţă, nu toată lumea trebuie să fie învăţată. • Realizăm împreună cu el un plan de activităţi, încurajându-l să îl pună în practică şi explicându-i cât de mare îi va fi satisfacţia atunci când îl va duce până la capăt.
De fiecare dată când trebuie să-i facem baie este un chin. Nu îi place deloc să se ude. Spălarea dinţilor sau a mâinilor este o sarcină care necesită ore pentru a fi îndeplinită.	• Îi explicăm cât de bine te simţi atunci când eşti curat şi îl ajutăm să înveţe să se spele singur. • Îi spunem că este murdar şi încercăm să îi minimalizăm respectul de sine. • De fiecare dată când se spală fără să îl rugăm noi îl felicităm. • Îi poruncim să se spele de îndată, fără nicio explicaţie. • Îl încurajăm să se spele, transformând această sarcină într-o activitate agreabilă. • Numărăm până la trei şi îl pedepsim.

Aţi descoperit diferenţe între ceea ce obişnuiţi să faceţi şi consecinţele care ar putea fi cele mai coerente? Această listă ne poate veni în ajutor pentru a ne analiza propriile reacţii şi pentru a încerca să punem în practică alte modalităţi mai eficiente de comportament.

Pentru a vă ajuta, vă vom explica în cele ce urmează ce anume se întâmplă atunci când aplicăm diferite consecinţe:

❖ Consecinţe ale pedepsei

După părerea noastră – ca educatori –, nu trebuie să optaţi pentru această variantă. Pedeapsa nu este un instrument necesar, în cazul în care consecinţele le sunt familiare micuţilor. Cunoaşterea consecinţelor îi va permite copilului să aleagă şi, prin urmare, să ştie care sunt regulile pe care trebuie să le respecte.

Mai mult decât atât, atunci când consecinţa este o pedeapsă prelungită care nu mai are nimic de-a face cu comportamentul anterior, riscăm, în primul rând, să nu corectăm modul de manifestare al copilului, ci să îl ajutăm să îl dezvolte cu şi mai multă perseverenţă, şi, în al doilea rând, să ne lovim de imposibilitatea de a ne ţine de cuvânt din cauza prelungirii exagerate a pedepsei. Toate aceste lucruri îl vor determina pe copil să nu mai creadă ceea ce spunem şi, într-un final, să îşi intensifice sau să îşi accentueze comportamentele de tip negativ.

❖ Consecinţele unei agresiuni

Dacă alegerea noastră este îndreptată în acest sens, ne vom izbi de probleme foarte serioase de-a lungul vieţii copilului nostru. Vom încuraja comportamentul negativ, iar acest lucru va aduce după sine mari inconveniente. Această consecinţă agresivă inhibă răspunsurile raţionale din cauza fricii, expunându-ne unor minciuni sistematice ale copilului, care va evita astfel să fie receptor al sancţiunii. Auzim destul de des numeroşi părinţi spunând că o palmă sănătoasă peste fund reprezintă o soluţie. Dar această soluţie este numai una de moment, din cauza fricii pe care o implică – ulterior, problema se va accentua.

❖ Consecinţa unei atitudini de tipul *lasă că trece de la sine*

Atunci când facem această alegere, o facem, de fapt, din comoditate. Nu dorim să ne implicăm în educaţia copilului. Acesta are nevoie de sfaturi clare, iar lipsa lor, fără îndoială, va avea o influenţă cu adevărat negativă în dezvoltarea personalităţii copilului.

❖ Consecinţele justificării comportamentului copilului

Dacă găsim o scuză pentru fiecare comportament, copilul va avea mereu tendinţa de a da vina pe ceilalţi pentru problemele şi acţiunile lui, transformându-se într-o victimă a propriilor decizii, fapt care îi va afecta dezvoltarea personală şi relaţiile cu cei din jur.

❖ Consecinţele răspunsului cu aceeaşi monedă

Dacă alegem acest tip de răspuns, copilul nu va putea căpăta dreptul de a-şi alege propria cale. Dacă insultă şi este insultat la rândul lui, dacă nu ne respectă şi nu îl respectăm, va considera că acesta este drumul pe care trebuie să îl urmeze în toate relaţiile interpersonale. Nu încape îndoială că va aplica acest procedeu de-a lungul vieţii şi,,în cele din urmă, va sfârşi prin a fi marginalizat de societate.

❖ Consecinţe care îl fac pe copil să înţeleagă principii şi valori

Acestea ar trebui să fie răspunsurile corecte. Sunt reacţiile care îl vor face pe copilul nostru să devină o persoană raţională, coerentă, matură şi... consecventă.

Dacă v-aţi recunoscut în oricare dintre tipurile de consecinţe enumerate, cu excepţia celei din urmă, vă sfătuim să continuaţi lectura acestei cărţi şi să învăţaţi să utilizaţi metoda pe care v-o propunem. Fără îndoială, percepţia pe care o aveţi asupra consecinţelor va suferi modificări de esenţă.

CAPITOLUL II

CUM SE APLICĂ METODA?

Fiinţele umane au la îndemână o diversitate încurajatoare de consecinţe. Pentru îmbunătăţirea unui anumit tip de comportament va fi necesar să analizăm ce anume îl face să fie persistent, care sunt principiile care îl fac pe adult să dorească să provoace această schimbare şi cum pot fi aplicate consecinţele coerente pentru scopul final pe care dorim să-l atingem.

2.1. ANALIZA

Nimeni nu s-a născut ştiind cum să fie părinte. Nu dispunem de o metodă care să ne arate cum să fim îndeajuns de obiectivi în evaluarea comportamentului copiilor noştri. De obicei, luăm ca reper modul de comportament al copiilor prietenilor, vecinilor etc. A venit însă momentul să învăţăm să utilizăm un instrument care să ne definească şi să ne stimuleze această obiectivitate.

Înainte de a lua vreo decizie legată de sănătatea noastră, un medic trebuie să afle în ce stare de sănătate ne aflăm. Profesorul este obligat să descopere ce cunoştinţe posedă un elev înainte de a-i propune materialele şcolare prin care îşi va putea aprofunda studiile. În acest caz, noi, în calitate de părinţi, va trebui să cunoaştem cu adevărat care este comportamentul copiilor noştri pentru a lua deciziile corecte în legătură cu educaţia lor.

Efectuarea studiului pe care îl propunem în continuare ne va permite să reflectăm în linişte asupra motivaţiilor comportamentului copiilor noştri. Analiza trebuie să fie structurată în trei părţi: situaţia existentă, forma în care copilul nostru răspunde şi consecinţele – urmând să le înregistrăm pe trei coloane.

Analiza este un pas fundamental pentru a decide schimbările pe care trebuie să le facem. Pe coloana în care vom descrie situaţia prezentă trebuie să notăm toate elementele existente înainte de primirea răspunsului. Pe coloana răspunsurilor vom descrie modul în care copiii noştri reacţionează într-o anumită situaţie (intensitatea, frecvenţa...). Răspunsurile pot fi diferite şi variabile de-a lungul unor momente succesive de observaţie. În coloana consecinţelor trebuie specificate acţiunile care se petrec chiar înainte de răspuns, pe lângă cele care tocmai s-au întâmplat. Altfel spus, nu este vorba numai despre observarea lucrurilor care se petrec, ci şi a celor care au loc după ce răspunsul a fost dat. Redactarea acestei ultime coloane poate fi complicată, deoarece există riscul de a confunda răspunsurile cu consecinţele.

Dacă analiza este bine întocmită, vom afla de îndată care sunt factorii de care comportamentul actual al copiilor noştri are nevoie pentru a fi îmbunătăţit. Vom putea decide în ce va consta respectiva schimbare şi vom şti care sunt consecinţele pe care le implică fiecare comportament în parte.

În continuare vă vom prezenta exemple descriptive ale unor situaţii petrecute în cadrul mai multor familii, urmate de analiza fiecărui caz în parte.

Patru exemple legate de efectuarea temelor pentru acasă:

Prima analiză „Teme pentru acasă"

Mihai ajunge acasă extenuat după efortul depus într-o zi de şcoală. Ştie că de-a lungul serii va avea timp pentru a se ocupa de mai multe activităţi. Începe scriind în jurnalul pe care i l-am cumpărat vara trecută şi care acum i-a devenit cea mai preţioasă comoară. În fiecare seară ne face plăcere să îl ascultăm citindu-ne din jurnal şi povestindu-ne întâmplările zilei. În jurul orelor cinci ale după-amiezii trebuie să îşi rezolve problemele de aritmetică pe care i le-a cerut profesoara – este disciplina care îi ridică cele mai mari probleme. S-a obişnuit să le rezolve fără să ne ceară sfatul, urmând ca noi să îl corectăm. Dar este limpede că se descurcă

pe zi ce trece mai bine. Mihai este încântat de ceea ce face, iar noi suntem fericiţi să îl vedem progresând. În fiecare seară, după ce îşi termină temele pentru acasă, jucăm cu toţii o partidă din jocul nostru preferat.

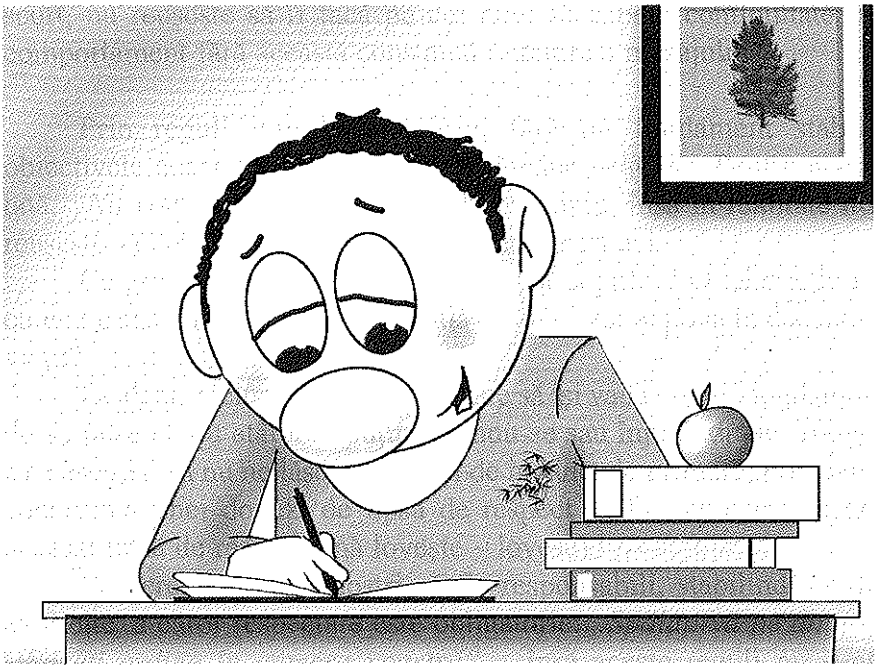

Registrul de faţă este suportul analizei pe care o efectuăm în legătură cu comportamentul lui Mihai. Este o

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Citeşte Scrie în jurnal Rezolvă probleme de matematică Calcule, aritmetică	Efectuează toate activităţile.	Ne prezintă vesel rezultatele, arătându-ne cele învăţate.

situaţie care implică cititul, scrisul şi efectuarea operaţiilor sau problemelor de matematică. În acest caz, micuţul nostru îşi rezolvă toate temele. Fireşte, este o situaţie ideală, pe care fiecare dintre noi şi-ar dori-o. Această analiză a comportamentului lui Mihai ne face să tragem concluzia că străduniile părinţilor săi au avut succes şi că Mihai se dezvoltă de o manieră adecvată.

A doua analiză „Teme pentru acasă"

Marina are 8 ani şi este încântată să ne arate cum îşi face temele pentru acasă. Pentru că a crescut deja mai mare, profesoarele ei i-au dat câteva sfaturi legate de modul în care trebuie să se obişnuiască să înveţe singură, nu în prezenţa părinţilor. Până acum lucra alături de noi, în bucătărie, însă de ceva timp încearcă să lucreze singură, în camera ei. În fiecare zi trebuie să facă exerciţii de citire şi să rezolve probleme de matematică. Apoi trebuie să scrie în agendă sarcinile pe care le-a finalizat. Pentru că nu este obişnuită să îşi termine exerciţiile înainte de a ne arăta cum le rezolvă, se ridică de multe ori de pe scaun pentru a ne întreba dacă este corect ceea ce a făcut. I-am explicat că trebuie să facă efortul de a lucra fără întreruperi înainte de a ne arăta rezultatele, pentru că în acest fel poate învăţa de pe urma propriilor greşeli. Dar ea insistă, motivând că oboseşte mai mult dacă este nevoită să stea tot timpul tăcută. Noi continuăm însă cu sfaturile.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Citeşte Scrie în jurnal Rezolvă probleme de matematică Calcule, aritmetică	Efectuează activităţile ridicându-se de zece ori de pe scaun.	Ne prezintă veselă rezultatele, întrebându-ne ce părere avem.

În situaţii asemănătoare legate de studiile şcolare, fiecare copil poate răspunde într-o formă total diferită. Faptul că se ridică de zece ori de pe scaun pentru a le arăta părinţilor fiecare mic pas pe care îl face ne arată că fetiţa se află încă într-un proces de evoluţie în acest domeniu.

Aparent, consecinţa faptului că le arată părinţilor felul în care îşi rezolvă sarcina este una agreabilă; cu toate acestea, trebuie ajutată să înţeleagă faptul că cel mai important obiectiv este ceea ce acumulează de pe urma acestor ore de studiu şi felul în care îşi poate îmbunătăţi concentrarea asupra sarcinii de la început până la sfârşit.

A treia analiză „Teme pentru acasă"

Liviu are anumite dificultăți în ceea ce privește lectura comprehensivă, iar părinții săi consideră că, dacă sunt exigenți, copilul va reuși să progreseze mai rapid decât dacă l-ar lăsa în ritmul său. Fiecare seară este un adevărat calvar. Se ridică de pe scaun, plânge, ba chiar lovește cu picioarele atunci când trebuie să-și facă temele. Este normal să se simtă frustrat atunci când lecturile sunt ceva mai lungi, însă părinții săi cred că nu e firesc să se întâmple același lucru și în cazul problemelor de matematică. Cu toate acestea, Liviu spune că nu înțelege nimic din ceea ce i se cere, iar eforturile lui îl fac să întâmpine cina din fiecare seară extrem de obosit. Cel mai rău lucru este că ora mesei îl prinde pe Liviu fără ca acesta să-și fi terminat temele.

SITUAȚIE	RĂSPUNS	CONSECINȚE
Citește Scrie în jurnal Rezolvă probleme de matematică Calcule, aritmetică	Se ridică de pe scaun. Plânge și spune: „Nu înțeleg nimic".	Timpul trece și vine vremea cinei – trebuie să se oprească.

În acest al treilea exemplu, copilul plânge, se văicărește, cere ajutor, provocând o consecință clară, care implică trecerea timpului și, astfel, evitarea îndeplinirii sarcinii. Acest comportament de evitare a sarcinii persistă, deoarece, trecând timpul dedicat studiului și venind ora cinei, părinții vor accepta să îl lase pe copil să rămână cu tema nefăcută. În acest caz este important să verificați dacă tema pentru acasă este excesiv de complicată pentru el sau dacă nu cumva acest tip de comportament de evitare a situațiilor dificile este unul generalizat.

A patra analiză „Teme pentru acasă"

Daniel este un adolescent amabil și simpatic. Este temperamental, dar comportamentul său nu poate fi nicidecum catalogat drept dificil. Părinții lui sunt foarte mândri de el, astfel că țin cont de părerea lui în toate deciziile

pe care le iau. La un moment dat, mama a participat la niște cursuri pentru părinți în care aceştia erau îndemnați să aibă încredere în copiii lor şi să le transmită siguranță, determinându-i astfel să ia singuri deciziile care se impun. Ceea ce este ciudat este că Daniel este în ultimul an de gimnaziu şi vine acasă în fiecare zi spunând că nu are de făcut niciun fel de temă pentru acasă.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Citeşte Scrie în jurnal Rezolvă probleme de matematică Calcule, aritmetică	Daniel spune că nu are teme pentru acasă şi că a terminat totul la şcoală.	Merge în camera lui să se odihnească, să se uite la televizor sau să se joace pe calculator.

Susține că l-a obosit întreaga zi petrecută la şcoală, fără să aibă nici măcar o clipă de odihnă. În fața perspectivei unui conflict şi ca rezultat al experienței anterioare cu ceilalți copii mai mari, părinții au hotărât că nu este bine să stea pe capul copiilor pentru ca aceştia să îşi îndeplinească responsabilitățile.

În această ultimă situaţie, răspunsul demonstrează că Daniel nu a făcut niciodată din studiu o obişnuinţă sau o prioritate. Performanța şcolară este sub controlul copilului, el fiind cel care hotărăşte dacă are sau nu de făcut teme pentru acasă. Consecinţele sunt clare – continuă să facă în camera lui orice activitate preferă. Convingerea părinţilor săi – „petrece mult prea multe ore la şcoală ca să mai aibă şi teme de făcut pentru acasă" – a servit drept autojustificare pentru copil.

Este foarte important să fim obiectivi în analiza lucrurilor pe care le observăm; nu trebuie să ne lăsăm influenţaţi de propria noastră intuiţie. Pentru a opera cu date reale, analiza trebuie efectuată în fiecare zi şi în momente diferite, pentru a compara ulterior rezultatele obţinute.

Patru exemple legate de relaţia cu prietenii:

Prima analiză „Relaţia cu prietenii"

Alisa discută adeseori cu prietenii ei. Ne dăm seama că aceştia ţin cont de părerea ei ori de câte ori îşi aleg jocurile. La şcoală, profesorii ei ne spun că este o fetiţă care îşi împarte lucrurile cu prietenii şi care îşi ajută toţi colegii. Are afinităţile ei, preferându-i pe Eva şi pe Victor, cei mai buni prieteni. Le apără lucrurile şi explică motivele pentru care simte nevoia să se poarte astfel. Când vedem felul în care se comportă cu cei din jur, ne simţim foarte mândri de ea.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Conversaţii Joacă Invitaţii Messenger	Îşi împarte lucrurile cu prietenii. Le respectă părerile. Se joacă respectând regulile prestabilite. Se integrează în grup.	Se adaptează perfect. Prietenii ei o respectă şi o iubesc. Părerea ei contează. Este preţuită de cei din jur.

Situaţie de perfectă adaptare socială cu prietenii ei. Comportamentul fetiţei este coerent. Tipul de comportament faţă de cei din jur este bazat pe respectarea şi acceptarea regulilor jocurilor. Părinţii ei trebuie să fie mândri de felul în care au educat-o.

A doua analiză „Relaţia cu prietenii"

Când prietenii fiului meu Manuel ne fac o vizită, petrec de minune, dar de nenumărate ori sfârşesc prin a se certa pentru că nu reuşesc să cadă de acord în privinţa anumitor jocuri. De obicei, lui Manuel îi place să-şi impună părerea într-un mod destul de radical şi din acest motiv prietenii lui îl marginalizează din când în când. Nu îi place să îşi împartă lucrurile, se supără dacă alt copil îi atinge jucăriile şi devine nervos atunci când se joacă altfel decât i-ar plăcea lui. Îl liniştim, spunându-i că, dacă acceptă să îi lase şi pe ceilalţi copii să se joace cu jucăriile lui, îi vom face un cadou a doua zi. În cele din urmă,

datorită acestei promisiuni, acceptă. Credem că, în adâncul sufletului, este un copil bun, deşi uşor egoist – îl înţelegem însă, pentru că toţi copiii sunt la fel la această vârstă.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Conversaţii Joacă Invitaţii Messenger	Îşi împarte lucrurile numai dacă primeşte altceva în schimb. Nu respectă întotdeauna regulile jocului. Uneori crede că are dreptate fără să fi reflectat în prealabil asupra situaţiei.	Prietenii lui îl acceptă, dar în anumite situaţii nu ţin cont de părerea lui. Deşi este apreciat în rândul copiilor, i se întoarce spatele dacă nu este de acord cu regulile de joc ale grupului. I se spune „trişorul". Prietenii lui nu îşi împart întotdeauna lucrurile cu el.

Situaţie specifică procesului de formare. Manuel dă dovadă de reacţii inadecvate în relaţiile cu cei din jur. Comentariile prietenilor lui vor fi cea mai eficientă consecinţă naturală pentru ca Manuel să înţeleagă că trebuie să îşi schimbe comportamentul în bine. De exemplu, de fiecare dată când nu va respecta regulile jocului este firesc ca prietenii lui să îl numească „trişor" şi să nu mai dorească să se joace împreună cu el.

Intervenţia părinţilor nu permite consecinţelor naturale să îl ajute pe Manuel să înveţe cum trebuie să se comporte. Cei doi aplică o consecinţă materială, de genul cumpărării unei jucării, acţiune care nu are nicio legătură cu comportamentul social.

A treia analiză „Relaţia cu prietenii"

Irina este o fetiţă simpatică, deşi întotdeauna este tentată să iasă în evidenţă atunci când se joacă cu prietenii ei. Când intervenea în joc, întotdeauna se lăsa cu ciondăneli. În cele din urmă, ajungea să spună că toţi sunt nişte trişori şi pleca de lângă copii. Odată cu trecerea timpului, copiii au ajuns să o evite pentru a nu mai avea probleme cu ea.

După cum spun părinții ei, când o lasă la școală, Irina este veselă, dar când merg să o ia acasă o găsesc întotdeauna tristă. Părinții ei lucrează de dimineață până seara și pentru a compensa timpul pe care nu îl petrec împreună îi cumpără multe cadouri și îi oferă tot ce dorește. Cei doi susțin că fetița ar fi fericită.

Când părinții o întreabă de ce este tristă, fetița spune că este supărată pentru că nimeni nu dorește să facă parte din grupurile pe care ea încearcă să le creeze. Părinții au ajuns să se întrebe dacă nu cumva este vorba despre un soi de hărțuire din partea colegilor Irinei. Înainte însă de a cere ajutorul unor specialiști pentru a rezolva problema, hotărăsc să încerce să analizeze în prealabil de o manieră mai obiectivă ceea ce se întâmplă.

SITUAȚIE	RĂSPUNS	CONSECINȚE
Conversații Joacă Invitații Messenger	Nu își împarte niciodată lucrurile. Nu respectă regulile jocului. Când nu i se face pe plac pleacă de lângă copii.	De obicei, prietenii ei nu îi respectă părerea. Nu se joacă împreună cu ea, iar prezența fetiței dă naștere unor dispute între ceilalți copii. Este tristă, în ciuda faptului că nu îi lipsește nimic. Se joacă singură.

Ceea ce îi îngrijorează cel mai mult pe părinții Irinei este faptul că fetița lor nu se integrează în niciun grup. Acest lucru poate reprezenta un indiciu că Irina are o problemă de relaționare socială. Părinții doresc să se implice în educația fetiței, însă consideră că nu au suficient timp la dispoziție. Când discută cu Irina, își dau seama că prietenii ei răspund într-o formă egoistă, dorind să evite conflictele care se declanșează atunci când fetița intervine în joc. Este limpede, Irina și părinții ei trebuie să rezolve această situație evaluând modificările comportamentale ale fetiței care ar putea favoriza o schimbare pozitivă de atitudine a prietenilor ei.

A patra analiză „Relaţia cu prietenii"

Profesoara de la şcoală spune că Patricia este o elevă strălucită la aproape toate disciplinele. Cu toate acestea, comportamentul ei este destul de oscilant. Nu se împrieteneşte cu nimeni şi, dacă o face, sfârşeşte prin a-şi insulta sau a-şi lovi colegii, susţinând că este nevoită să se apere. Se bazează pe faptul că este cea mai bună elevă din clasă şi că nu are nevoie de nimeni. Părinţii ei sunt plecaţi multe zile din săptămână, însă când sunt acasă îi cer note mai bune şi o competitivitate sporită.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Conversaţii Joacă Invitaţii Messenger	Plânge şi ţipă atunci când este nevoită să îşi împartă lucrurile. Atunci când nu i se dă dreptate, apelează la atacuri fizice şi verbale.	Prietenii ei nu o respectă niciodată. Părerea ei nu contează deloc. Este privită întotdeauna într-un mod negativ. Copiilor le este frică de ea. Nu se integrează niciodată în grup.

Fără îndoială, Patricia dă dovadă de inadaptare socială. Forţa fizică şi şantajul emoţional fac parte din comportamentul ei. Tatăl crede că intervenţiile sale trebuie să se îndrepte asupra respectării planului şcolar şi a obţinerii unor note bune. Restul sunt probleme de care trebuie să se ocupe şcoala şi celelalte persoane din jurul fetiţei. Atât răspunsurile, cât şi consecinţele sunt simptome ale inadaptării emoţionale în mediul familial şi impun intervenţia unui specialist. Analiza ne-ar putea ajuta să luăm această decizie importantă.

Patru exemple legate de comportamentul în afara casei:

Prima analiză „Comportamentul în afara casei"

Ana este o fetiță care are o atitudine liniștită de fiecare dată când merge la cumpărături împreună cu părinții: la supermarket nu pleacă de lângă ei, cere adeseori ceea ce își dorește, însă acceptă întotdeauna decizia părinților atunci când aceștia îi explică motivul pentru care nu îi pot satisface dorința. Când se întorc acasă, părinții o laudă întotdeauna pentru comportamentul ei frumos și sunt de părere că pot merge oriunde împreună cu ea. Este o fetiță cuminte și responsabilă.

SITUAȚIE	RĂSPUNS	CONSECINȚE
Plimbare cu familia Mersul la cumpărături Vizitarea prietenilor, rudelor Masa în oraș	Se simte bine. Știe să păstreze liniștea. Se adaptează situației de moment. Cere lucruri, dar acceptă decizia de a nu i se cumpăra respectivele lucruri.	Adulții o laudă, îi spun că este o fetiță cuminte. Părinții pot merge oriunde cu ea.

Aceasta este o situație ideală, fiindcă Ana dă dovadă de un comportament adecvat oriunde s-ar afla. De exemplu, știe că într-un centru comercial nu trebuie să își impună punctul de vedere, cerând orice lucru îi atrage atenția. Evident, nu este vorba despre un comportament întâmplător sau ocazional, ci despre rezultatul unui efort educativ coerent al părinților ei de-a lungul anilor.

A doua analiză „Comportamentul în afara casei"

Ne place să ieșim la plimbare duminica dimineața. Paula dorește întotdeauna să rămână în casă, dar i-am explicat că pentru noi este important să fim împreună. Obișnuim să urcăm pe un munte din apropierea casei, în așa

fel încât să ştim exact cât timp durează plimbarea şi care este traseul. Din momentul în care ieşim pe uşă, atitudinea ei devine mai agresivă, iar comentariile pe care le face sunt negative. De fiecare dată când ne întâlnim cu vreun vecin pe drum, fetiţa merge mai departe. Ne simţim inconfortabil şi începem să îi reproşăm acest lucru, spunându-i că, măcar pentru un scurt timp, ne-ar plăcea să facă un mic efort şi să se poarte mai frumos atunci când mergem la plimbare.

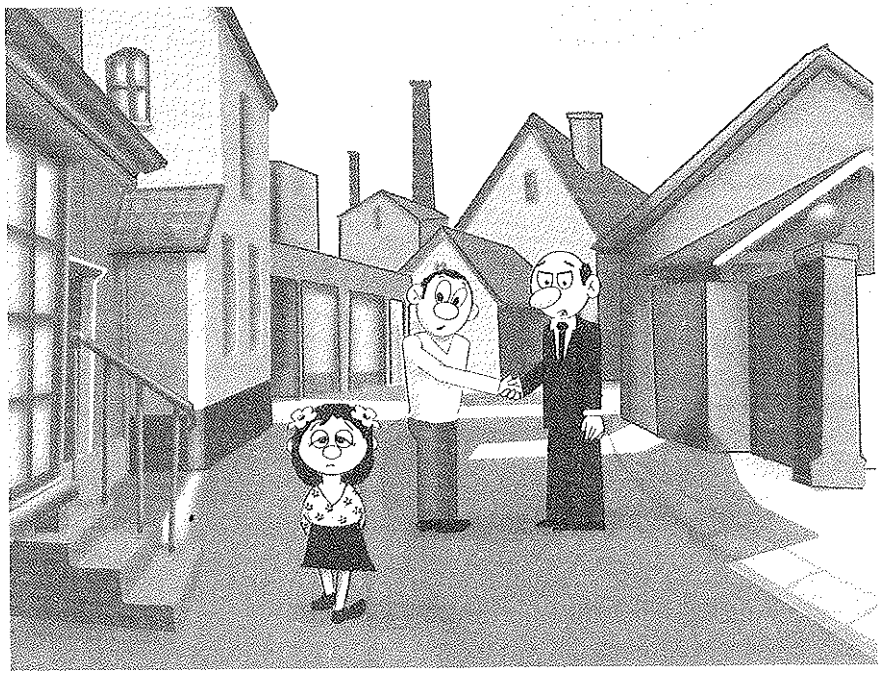

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Plimbare cu familia Mersul la cumpărături Vizitarea prietenilor, rudelor Masa în oraş	Vine cu noi, arătându-se indispusă. Face comentarii negative legate de orice ne iese în cale. Nu se opreşte nici măcar atunci când întâlnim vreun vecin.	Observăm ce expresie a feţei are în acel moment. Îi reproşăm faptul că are o atitudine negativă. Ne arătăm nemulţumirea atunci când nu se opreşte pentru a-i saluta pe vecini.

Încercarea de a petrece timpul liber alături de adolescenți este o provocare pentru părinți. Disconfortul pe care îl presupune pentru copiii noștri ideea de a-și petrece un anumit timp alături de noi ni se pare adeseori o dovadă de desconsiderare, iar atitudinea noastră ne face să pierdem șansa de a fi împreună cu ei. Este limpede că ne vine foarte greu să ne comportăm ca niște adulți atunci când copiii ne tratează cu foarte puțin respect.

În exemplul de mai sus observăm că, în ciuda acestor lucruri, Paula iese la plimbare împreună cu părinții ei. Expresia feței sau atitudinea ei generală pot fi îmbunătățite, însă, în cele din urmă, îi însoțește. Cu toate acestea, părinții ei își îndreaptă atenția asupra modului de manifestare a fetiței, nu asupra problemei în sine. În loc ca acestea să fie pozitive, consecințele devin nocive pentru toți. Pentru Paula nu există niciun fel de consecință a efortului de a ieși împreună cu părinții, iar aceștia par să acorde mai multă importanță modului ei de manifestare. Cine face mai multe compromisuri?

Analiza pare să indice faptul că schimbările trebuie să se concentreze asupra apropierii de ceea ce, într-o bună zi, ar putea reprezenta o activitate satisfăcătoare pentru toți. Membrii familiei trebuie să fie bucuroși pentru simplul fapt că sunt împreună și să se bucure de plimbare, fără să acorde o atenție deosebită micilor disensiuni care apar în acest răstimp. Părinții trebuie să remarce efortul fetiței și să înțeleagă că acesteia nu îi place să bage în seamă alte persoane pe care le întâlnește pe drum. Toate aceste idei pot reprezenta câteva alternative preliminare pentru încercarea de rezolvare a acestei situații.

A treia analiză „Comportamentul în afara casei"

Atunci când Matei mănâncă în oraș, stă foarte puțin timp liniștit pe scaun, se joacă neîncetat cu tacâmurile și îi deranjează pe cei din jur. Doar când îl ajutăm să mănânce se poartă așa cum se cuvine la masă, situație care nu durează decât până în clipa în care îl lăsăm din nou singur. Comportamentul lui Matei îi face pe părinți să ia masa foarte

rar în oraş împreună cu el. În cantina şcolii este descris drept un copil nervos şi neliniştit.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Plimbare cu familia Mersul la cumpărături Vizitarea prietenilor, rudelor Masa în oraş	Aleargă. Nu stă liniştit. Pune mâna pe toate lucrurile. Se ridică de foarte multe ori de pe scaun.	Îi repetăm continuu să stea liniştit. Îi luăm din mână toate lucrurile pe care le atinge. Îl ameninţăm că „nu va mai ieşi din casă în ziua următoare". Prietenii noştri îl privesc şi îi cer să se poarte frumos. Este descris drept un copil obraznic şi neastâmpărat.

Situaţie specifică procesului de formare. Atunci când copiii ies din casă, nu ştiu întotdeauna să aplice ceea ce au învăţat într-un loc cotidian în care regulile sunt mai stricte. Mersul la restaurant implică receptarea a nenumăraţi stimuli noi, care îi motivează să le ofere un răspuns. Copiii trebuie să înveţe treptat că în astfel de locuri este obligatoriu să se comporte respectând anumite reguli: „să se poarte ca nişte adulţi, să nu se ridice de pe scaun, să vorbească politicos". Evident, copiii sunt capabili să efectueze acest tip de acţiuni pe perioade mai scurte de timp decât părinţii. Conversaţiile nu îi amuză, aşa cum se întâmplă cu adolescenţii sau cu adulţii. Reamintirea tuturor jocurilor care ar putea fi jucate în alt loc îi va face să se gândească la alte activităţi în timp ce mănâncă, ajutându-i să dea dovadă de un comportament nepotrivit atunci când stau la masă. Dacă mesele se prelungesc excesiv, problemele pot fi prevenite şi evitate aducând de acasă orice fel de jucărie.

În definitiv, este vorba despre mărirea perioadelor de timp în care copiii se comportă cum se cuvine în cadrul situaţiilor sociale în care doar adulţii se pot simţi bine. Este imposibil să îi cerem unui copil să stea liniştit pe scaun ore în şir, comportându-se ca un adult.

A patra analiză „Comportamentul în afara casei"

De fiecare dată când mergem în vizită la prietenii noştri, Cosmin aleargă dintr-o cameră într-alta, apucă orice obiect îi este la îndemână şi, chiar dacă i-l luăm din mână şi îl punem la locul lui, îşi concentrează atenţia asupra altui obiect. Nu stă liniştit pe canapea şi, mai mult decât atât, sare pe ea, aruncă pernele şi jucăriile pe care i le dăm pentru a-i distrage atenţia. Chiar dacă îi cerem în repetate rânduri să stea cuminte, răspunde ţipând, ba chiar ne agresează sau ne insultă. Situaţia devine atât de jenantă şi de scăpată de sub control, încât ne obligă practic să nu mai facem niciun fel de vizite. Prietenii şi rudele spun despre Cosmin că este un copil rău, cu probleme.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Plimbare cu familia Mersul la cumpărături Vizitarea prietenilor, rudelor Masa în oraş	Se plimbă prin toate camerele. Deschide sertarele. Apucă diverse lucruri şi le bagă în buzunare. Distruge obiecte.	Îl lăsăm să se mişte fără nicio restricţie. Îi spunem să nu mai pună mâna pe lucruri pentru că se pot sparge.

În acest al patrulea exemplu, Cosmin este cel care controlează situaţia. Răspunsurile sunt oferite prin permisivitatea părinţilor. Bucurându-se de „privilegiul" de a merge liber prin casa altor persoane, copilul nu va învăţa ce înseamnă respectul pentru intimitatea celor din jur. Comentariile făcute în legătură cu distrugerea unui obiect nu vor avea decât un simplu efect descriptiv. Pe de altă parte însă, obligaţia de a îndrepta pagubele făcute, fie prin repararea obiectului respectiv, fie prin cumpărarea altuia nou, ar avea legătură directă cu ceea ce copilul a făcut anterior.

Părinţii vor avea de lucru cu Cosmin, fiind nevoiţi să profite de ocaziile în care copilul va putea fi învăţat, într-o perioadă scurtă de timp, ce înseamnă să se comporte frumos în afara casei. Un asemenea tip de comportament inadecvat demonstrează faptul că fără repere comportamentale oferite constant, copiii nu ştiu să se poarte aşa cum se cuvine.

2.2. PROBLEMATIZAREA PRINCIPIILOR

Pentru că principiile sunt regulile sau ideile fundamentale care ne condiționează modul de gândire sau comportamentul, tot principiile vor fi cele care vor determina acțiunile noastre. Atunci când părinții știu cu exactitate care sunt principiile pe care se bazează educația pe care doresc să le-o ofere copiilor, le va fi mult mai ușor să aleagă consecințele pe care le vor aplica în urma comportamentului acestora.

Dacă înțelegem că respectul față de cei din jur este unul dintre principiile noastre vitale, ne va fi mai simplu să acordăm prioritate elementelor care sunt cu adevărat importante în viață. În plus, vom putea să luăm cu mai multă ușurință decizii echilibrate, care să se bazeze pe respectivele principii.

Laurențiu și Aurel sunt doi frați apropiați ca vârstă. Chiar dacă fiecare dintre ei are propriile gusturi, propriile jucării și propriii prieteni, conviețuirea dintre ei continuă să fie una dintre problemele delicate ale căminului nostru. Pacea domnește în casă atâta vreme cât cei doi băieți nu își intersectează preocupările, însă în clipa în care au loc activități în comun, rivalitatea crește, dezechilibrând armonia necesară pentru conviețuire.

Părinții lor au o perspectivă pe termen lung referitoare la educația celor doi copii. Consideră că respectul este un principiu vital pentru conviețuire și sunt dispuși să utilizeze toate resursele necesare pentru ca băieții să le aplice, la rândul lor, în viața de zi cu zi.

De fiecare dată când Laurențiu și Aurel se ceartă, părinții au două opțiuni pentru soluționarea conflictului:

Consecința 1: Fiecare în camera lui.
Consecința 2: Trebuie să caute împreună o formă de soluționare a conflictului.

ÎNTREBAREA-CHEIE A METODEI

CE CONSECINȚE SUNT MAI POTRIVITE PENTRU PRINCIPIILE MELE?

În mod evident, cea de-a doua consecință este opțiunea adecvată în cazul în care dorim să îi învățăm pe copii să se respecte reciproc. Despărțirea băieților în camere diferite nu ar implica decât renunțarea la convietuire și la respectul pe care dorim să îl impunem. Dacă avem un principiu clar legat de ceea ce dorim să îi învățăm pe copiii noștri, de ceea ce dorim să se întâmple în viitor, vom putea obține o strategie importantă pentru alegerea acțiunilor pe care le vom utiliza în momentele în care există probleme comportamentale. Cu cât există mai multe și mai diversificate astfel de situații, cu atât mai mare va fi consolidarea regulilor în spiritul cărora dorim să ne educăm copiii. Cu cât vor avea mai puține ocazii pentru a pune în practică aceste reguli, cu atât mai neînsemnate vor fi aptitudinile pe care le vor deprinde cei mici.

Dacă înțelegem că responsabilitatea este un alt precept pe care societatea, în general, îl consideră a se număra printre principiile importante, vom încerca să îi determinăm pe copii să facă toate lucrurile cât mai bine, așa cum așteptăm din partea lor, chiar dacă noi nu suntem alături de ei. Dar de câte ori îi lăudăm pentru că s-au comportat de o manieră responsabilă?

Paula, o adolescentă de cincisprezece ani, este considerată de colegii ei drept cel mai responsabil elev din clasă. Paula dedică timpul necesar pentru a-și lua notițele în cel mai corect mod, așa cum a fost învățată. În fiecare seară petrece două ore pentru a recapitula fiecare lecție care i-a fost predată în sala de curs și o oră pentru a se ocupa de temele pentru ziua următoare. În week-end, este capabilă să găsească timp atât pentru ieșirile cu prietenii, cât și pentru studiu.

Când o întrebăm cum se simte, ne răspunde că se simte normal. Nu consideră că există nimic diferit între ceea ce face ea și ceea ce ar putea face mulți dintre cei de vârsta ei. Dar adevărul este că Paula dă dovadă de responsabilitate față de

obiectivele pe termen scurt pe care i le-au indicat părinţii. Spune că, de când era mică, în casă se folosea întotdeauna un proverb: *„Nu lăsa pe mâine ce poţi face azi"*.

În fiecare zi, după ce se întoarce de la şcoală, părinţii şi fraţii ei se aşază la masă împreună, discutând despre lucrurile care s-au întâmplat cu fiecare dintre ei şi făcând planuri pentru seara respectivă. Fiecare îşi dedică o oră pentru diferite sarcini, inclusiv părinţii, care lucrează cot la cot cu copiii, ajutându-i să îşi finalizeze anumite probleme care au rămas nerezolvate. Paula îşi aminteşte aceste momente ca pe nişte clipe de linişte şi de bucurie, încheiate de trecerea în revistă a sarcinilor individuale şi de laudele aduse fiecăruia dintre fraţi. Cei care izbuteau să termine mai repede puteau să îşi strângă lucrurile şi să iasă la joacă. Întotdeauna se întâmpla la fel, era o rutină care nu putea fi pusă în discuţie, o rutină pe care toţi membrii familiei o respectau.

Nu este o întâmplare că Paula dă dovadă de responsabilitate în ceea ce priveşte activitatea şcolară cu atâta uşurinţă. Antrenamentul de care a avut parte de-a lungul anilor este paşaportul care îi asigură trecerea la o etapă atât de complicată din punct de vedere al cerinţelor şcolare precum anii de gimnaziu.

Studiul i-a intrat în obişnuinţă datorită clarităţii cu care părinţii fetei au înţeles ce înseamnă să fii responsabil.

Astăzi, Paula îşi defineşte modul de manifestare spunând: „este ceea ce trebuie să fac". Nu a deprins acest model de comportament urmărind recompense materiale, ci datorită unui lucru extrem de simplu, şi anume respectarea propriilor responsabilităţi.

Acum, după câţiva ani, nu i se mai pare întotdeauna simplu să acţioneze în acest fel, mai ales atunci când câţiva dintre colegii ei îi ridiculizează atitudinea în clasă. Dar ea merge mai departe, cu toate că observă că aceiaşi colegi o roagă ulterior să le împrumute notiţele când se apropie vreun examen.

Să ne oprim o clipă şi să încercăm să ne amintim ce ne spuneau părinţii noştri în copilărie. Cu siguranţă, există mai multe fraze sau proverbe care ne răsună în urechi, datorită faptului că ne-au fost spuse de nenumărate ori şi pentru că au fost asociate cu un anumit mod de manifestare.

- „Nu lăsa pe mâine ce poţi face azi".
- „Cea mai bună loterie: muncă şi economie".
- „Cine se scoală de dimineaţă departe ajunge".
- „Mie să îmi fie bine, râdă cine-o vrea de mine".
- „Ce ţie nu-ţi place, altuia nu-i face".

Ce rezultate poate aduce pe termen lung repetarea la nesfârşit a acestor fraze care definesc principii?

Unele proverbe sau zicători, apărute în urma experienţei colective, sunt reguli de comportament care ajută la reamintirea lucrurilor pe care trebuie să le facem. Aşa cum ştim cu toţii, este vorba de nişte expresii scurte şi categorice, care sintetizează şi descriu într-un mod limpede modurile pozitive de manifestare. De aceea sunt foarte lesne de memorat.

2.3. UTILIZAREA CONSECINŢELOR

Atunci când respectăm fără rezerve principiul responsabilităţii, este posibil să simţim o afinitate pentru fraze de genul „Nu lăsa pe mâine ce poţi face azi". Putem termina sarcinile de lucru la momentul stabilit, putem face faţă dificultăţilor în clipa în care acestea apar şi avem libertatea de a stabili care lucruri sunt prioritare şi care au o importanţă secundară. Şi este posibil ca proverbul citat să simbolizeze exact ceea ce o anumită persoană crede cu adevărat.

Modelul pe care îl oferim copiilor este adevăratul transmiţător al principiilor noastre. O manieră clară de aplicare a consecinţelor fiecărui comportament al copiilor va face ca întreaga noastră contribuţie la procesul educativ să dobândească o notă de coerenţă.

Dacă susţinem neîncetat că nu este bine să lăsăm pe mâine rezolvarea problemelor importante care apar în fiecare zi, este

posibil să nu avem niciun fel de îndoieli legate de modul în care trebuie să ne confruntăm cu responsabilități cotidiene de genul curățeniei în cameră, efectuării temelor pentru acasă sau contribuției la treburile casei.

Cum ne pot ajuta principiile să alegem consecințele pe care le vom aplica comportamentului copiilor noștri? Să continuăm reluând câteva dintre exemplele analizate mai devreme. Ne vom îndrepta atenția asupra celor mai problematice dintre ele.

Situații legate de cerințele școlare

Să ne amintim analiza exemplului lui Liviu. Tabelul lui a fost următorul.

SITUAȚIE	RĂSPUNS	CONSECINȚE
Citește Scrie în jurnal Rezolvă probleme de matematică Calcule, aritmetică	Se ridică de pe scaun. Plânge și spune: „Nu înțeleg nimic".	Timpul trece și vine vremea cinei – trebuie să se oprească.

Liviu plângea de fiecare dată când era nevoit să se ocupe de exerciții de lectură comprehensivă.

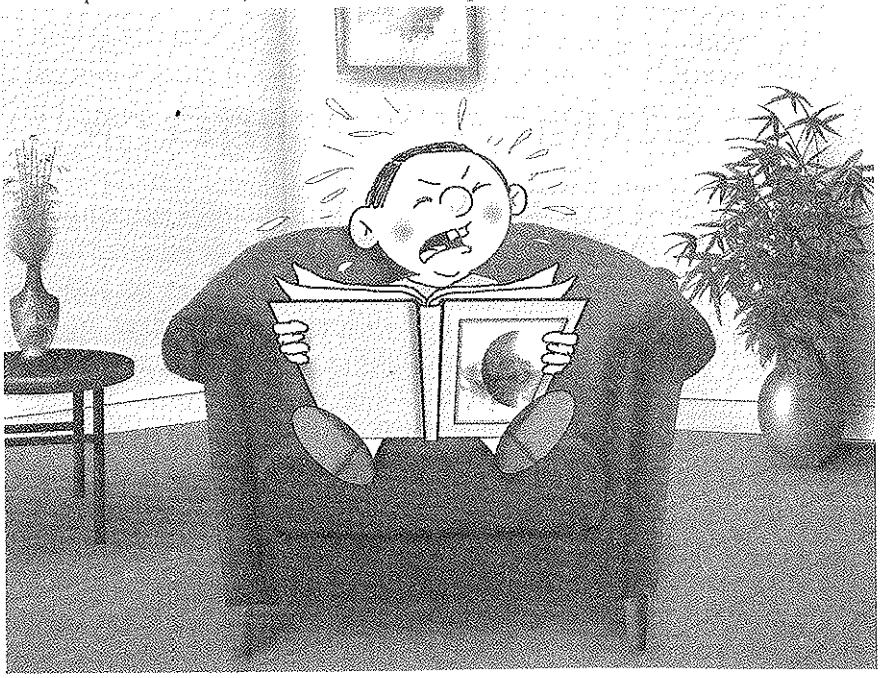

Dacă ne bazăm pe principiul responsabilității, va fi mai simplu să îi transmitem că plângând nu își va rezolva tema. Și, amintindu-ne că una dintre formele de aplicare a consecințelor funcționale este stabilirea unor secvențe de sarcini, îi vom spune că până când nu își va termina exercițiile de lectură, nu va putea lua cina. În acest mod punem în practică principiul responsabilității și aplicăm o consecință funcțională coerentă cu acest principiu. Nu putem lăsa pentru mai târziu ceea ce acum este responsabilitatea noastră.

A ști să acționăm este în concordanță cu principiile noastre și datorită acestora ne va fi mai ușor să ne dăm seama care sunt consecințele pe care le vom aplica după fiecare acțiune a copiilor noștri.

Cu altă ocazie, în afara rutinei studiului, va trebui să evaluăm dacă Liviu are dificultăți serioase în abordarea exercițiilor de lectură comprehensivă. În acest caz vom avea nevoie de sfatul unui specialist.

Să trecem acum la exemplul lui Daniel. Tabelul realizat în urma analizei comportamentului său era cel de mai jos:

SITUAȚIE	RĂSPUNS	CONSECINȚE
Citește Scrie în jurnal Rezolvă probleme de matematică Calcule, aritmetică	Daniel spune că nu are teme pentru acasă și că a terminat totul la școală.	Merge în camera lui să se odihnească, să se uite la televizor sau să se joace pe calculator.

Daniel nu are obiceiul de a munci zilnic. Pentru a-și îndeplini obiectivele școlare are nevoie de câteva ore de studiu acasă. Dacă credem că acest lucru este important pentru viitorul lui și analizăm tabelul de mai sus, vom vedea cu claritate că Daniel nu se achită de această obligație și că părinții lui îi dau voie să treacă la activitățile din timpul liber fără să-și fi îndeplinit în prealabil toate obligațiile.

Pentru a-l ajuta pe Daniel, părinții trebuie să cadă de acord asupra importanței obișnuinței de a studia acasă și să reflecteze asupra modului în care au acționat până acum, permițându-i lui Daniel să fie cel care își gestionează singur timpul.

Părinţii trebuie să îl înveţe pe Daniel să-şi amâne timpul de odihnă şi să-l transforme într-o consecinţă a efortului depus pentru studiul organizat, amintindu-i că obiectivul lui este să meargă bine pregătit la şcoală. Numai în acest fel va învăţa că munca este o sursă de satisfacţii şi că efectuarea sarcinilor şcolare îi permite accesul la anumite privilegii.

Părinţilor li se poate părea destul de greu să îi ajute pe copii să îşi ducă la îndeplinire obiectivele şcolare, dar trebuie să fie conştienţi că beneficiile pe care aceştia le vor obţine pe termen lung se vor face simţite atât în ceea ce priveşte problemele legate de şcoală, cât şi în viaţa lor personală. Copiii învaţă să fie buni muncitori prin tenacitatea cu care se implică în tot ceea ce fac.

Situaţii legate de relaţiile cu prietenii

Atunci când abordăm situaţii concrete referitoare la relaţiile sociale, vom aplica aceeaşi metodă. Să reluăm analiza exemplului lui Manuel. Tabelul lui a fost următorul.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Conversaţii Joacă Invitaţii Messenger	Îşi împarte lucrurile numai dacă primeşte altceva în schimb. Nu respectă întotdeauna regulile jocului. Uneori crede că are dreptate fără să fi reflectat în prealabil asupra situaţiei.	Prietenii lui îl acceptă, dar în anumite situaţii nu ţin cont de părerea lui. Deşi este apreciat în rândul copiilor, i se întoarce spatele dacă nu este de acord cu regulile de joc ale grupului. I se spune „trişorul". Prietenii lui nu îşi împart întotdeauna lucrurile cu el.

Manuel dă dovadă de intransigenţă în comportamentul faţă de prieteni. Dacă atunci când părinţii reflectează asupra principiilor proprii îşi vor reconfirma ideea că trebuie să ne purtăm cu cei din jur aşa cum ne-ar plăcea ca aceştia să se poarte cu noi, le va fi mai uşor să înţeleagă că Manuel trebuie să îşi asume consecinţele care derivă din comportamentul lui. Prietenii lui nu îl ascultă pentru că el nu aşteaptă să termine ceea ce au de spus şi nu îi acceptă propunerile de jocuri pentru că el nu respectă regulile jocurilor propuse de ceilalţi.

Aceste lucruri ar trebui să îl facă pe Manuel să înţeleagă, cu ajutorul părinţilor săi, că pentru a fi respectat de cei din jur trebuie să îi asculţi, să ţii cont de părerile lor, să îţi aperi punctul de vedere prin intermediul cuvintelor, nu prin ameninţări, şi să fii generos.

Reflectând asupra principiului respectului, părinţii vor putea atinge chestiuni mai profunde, precum corespondenţa dintre comportamentul faţă de copil şi principiul respectului faţă de acesta. Sunt permise dezacordurile în familie? Numai aşa Manuel va înţelege că nu are întotdeauna dreptate. Conflictele sunt rezolvate prin discuţii? În acest mod, Manuel va învăţa să poarte dialoguri pentru a ajunge la un acord cu prietenii şi colegii lui.

În cazul de faţă, părinţii trebuie să lase consecinţele naturale să îl înveţe pe Manuel şi, pe de altă parte, să aplice cu fermitate, zi de zi, principiul respectului reciproc.

Analiza cazului Irinei a oferit rezultatele de mai jos:

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Conversaţii Joacă Invitaţii Messenger	Nu îşi împarte niciodată lucrurile. Nu respectă regulile jocului. Când nu i se face pe plac pleacă de lângă copii.	De obicei, prietenii ei nu îi respectă părerea. Nu se joacă împreună cu ea, iar prezenţa fetiţei dă naştere unor dispute între ceilalţi copii. Este tristă, în ciuda faptului că nu îi lipseşte nimic. Se joacă singură.

Irina nu are o relaţie adecvată cu ceilalţi copii. Observăm că părinţii ei o protejează în exces, dându-i dreptate atunci când vorbeşte negativ despre colegi. Această atitudine poate apărea în cazul părinţilor care nu au timp să remarce modul în care interacţionează copiii lor în alte medii. În acest mod, nu se bazează decât pe ceea ce aud din gura propriilor copii, neţinând cont de existenţa multor altor factori.

Când vine vorba despre dreptate, trebuie să avem în vedere interesele tuturor. Irina ar trebui să înveţe că prin comportamentul ei îi afectează şi pe cei din jur.

Prezentându-i rezultatul analizei noastre, îi vom oferi ocazia să înţeleagă faptul că modul ei de manifestare îi face pe

colegi să nu mai dorească să o lase să participe la jocurile lor. Evaluările depreciative – faptul că îi numeşte „trişori" – sunt nedrepte, dar nu acesta este argumentul care o face să nu fie acceptată de grup. Adevăratul motiv este faptul că Irina doreşte să iasă în evidenţă cu orice preţ.

Părinţii trebuie să clarifice principiile care o pot ajuta pe Irina să definească modul în care doreşte să fie: „Vreau să fiu o persoană preţuită de cei din jur datorită manierei în care mă port cu ei, nu datorită formei în care îmi impun punctele de vedere".

Situaţii legate de comportamentul în afara casei

Să ne amintim analiza pe care am făcut-o în cazul lui Cosmin. Tabelul care a rezultat a fost cel expus mai jos.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Plimbare cu familia Mersul la cumpărături Vizitarea prietenilor, rudelor Masa în oraş	Se plimbă prin toate camerele. Deschide sertarele. Apucă diverse lucruri şi le bagă în buzunare. Distruge obiecte.	Îl lăsăm să se mişte fără nicio restricţie. Îi spunem să nu mai pună mâna pe lucruri pentru că se pot sparge.

Cosmin nu ştie cum să se poarte în afara casei. Răspunsurile lui sunt inadecvate, iar consecinţele pe care le aplică părinţii sunt corective sau permisive, în funcţie de situaţie.

Părinţii lui nu au un punct de vedere clar legat de semnificaţia principiului libertăţii. Libertatea unei persoane se încheie acolo unde începe libertatea celorlalţi, iar Cosmin trebuie să înveţe că prin comportamentul lui nu respectă bunurile celor din jur.

Este important pentru părinţi să ştie să spună „nu!" copiilor. În acest fel vor învăţa până unde se întind limitele a ceea ce pot sau nu pot să facă. Dar spunând „nu" în anumite ocazii şi nespunând nimic în altele vom crea confuzie în mintea celor mici.

Dacă doreşte să se simtă bine în casa prietenilor părinţilor lui, Cosmin trebuie să spună concret ceea ce vrea să facă, iar părinţii trebuie să verifice acest lucru, lăudându-l ulterior.

În cazul în care, din întâmplare, distruge vreun obiect, Cosmin trebuie să înveţe să îl înlocuiască, el fiind cel nevoit să plătească preţul pentru acel obiect, nicidecum părinţii lui.

Dacă părinţii iau decizii drastice – precum renunţarea la vizitele făcute prietenilor sau rudelor –, vor aplica o formă foarte puţin constructivă de soluţionare a problemelor. Adulţii nu ar trebui să rezolve situaţiile delicate prin răspunsuri care vizează evitarea problemelor în sine, deoarece copiii trebuie să înveţe prin experienţe pozitive. Dacă aceste experienţe ar fi programate pe durate scurte de timp, ar servi la ilustrarea unui comportament corect. Lăudându-i pe copii în situaţii de acest gen, îi vom stimula în deprinderea tipului de comportament corespunzător.

CAPITOLUL III

PRACTICA METODEI

Analiza, recapitularea principiilor şi utilizarea consecinţelor sunt cele trei etape necesare pentru urmarea unei metode logice de rezolvare a problemelor cotidiene. Practicarea metodei ne va ajuta să devenim din ce în ce mai eficienţi.

În continuare, vom prezenta câteva exemple ale felului în care persoane diferite abordează conflicte familiale diferite, urmând aceeaşi metodă.

PRACTICA METODEI 1

Situaţie: „Maria nu îşi face curăţenie în cameră"

1. Analiza
2. Problematizarea principiilor
3. Aplicarea consecinţelor

Locuim toţi trei împreună. Maria are 12 ani şi este comoara ochilor noştri. Întotdeauna am crezut că, atunci când va creşte, îşi va păstra bunele maniere pe care le-a deprins încă de mică. Acum, eu şi tatăl ei ne îndoim că a meritat să depunem atâtea eforturi în această privinţă, deoarece ni se pare că, ajungând „mare", fetiţa a devenit surdă sau egoistă.

1. Analiza

Timp de două săptămâni, soţul meu şi cu mine ne-am hotărât să o observăm pe Maria în timpul unor acţiuni concrete, precum curăţenia propriei camere, pentru a descoperi ce anume o face să uite care îi sunt responsabilităţile.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Dimineaţa: ne trezim foarte devreme, trebuie să plecăm din casă la 7.30.	Nu îşi face curăţenie în cameră.	Nimeni nu îi strânge lucrurile. Plecăm grăbiţi pentru a ajunge la timp la serviciu şi la şcoală.
După-amiaza: ne întoarcem de la muncă la 15.30. După masă, bem o cafea şi ne apucăm să facem ordine prin casă. Maria se întoarce de la şcoală la 17.30 şi o rugăm să îşi strângă lucrurile.	Nu face curăţenie.	Se închide în camera ei pentru a se odihni o clipă.
Lucrăm la computer. Tatăl se ridică şi verifică ce face fata în camera ei la 18.30.	Stă întinsă în pat cu o carte în mână, ascultând muzică. Nu şi-a făcut curăţenie în cameră.	Tatăl se supără. Fata spune că citeşte o carte pe care trebuie să o prezinte la şcoală. Tatăl îi spune să facă ordine în cameră după ce termină.
21.30 Este ora cinei. Merg să o anunţ că masa este pusă.	În cameră este în continuare dezordine. Stă la birou şi învaţă.	Mă supără că nu şi-a făcut curăţenie în cameră, dar cel mai important lucru este că învaţă.

2. Problematizarea principiilor

Văzând ce se întâmplă, Andrei şi cu mine am dezbătut dacă este cu adevărat important ca Maria să îşi facă ordine în cameră, cu atât mai mult cu cât sărăcuţa îşi dedică întreaga seară temelor pentru acasă sau studiului lecţiilor predate la şcoală.

RESPONSABILITATEA este un principiu pe care fata demonstrează că îl respectă prin rezultatele şcolare, dar oare responsabilităţile şcolare şi cele casnice sunt incompatibile? Nu ar trebui să fie aşa. Tatăl ei şi cu mine am hotărât că este important ca Maria să îşi distribuie obligaţiile de o manieră mai eficientă.

Discutăm cu ea pentru a-i explica ceea ce credem noi şi modul în care putem rezolva această situaţie.

3. Aplicarea consecinţelor

Ne-am gândit că, dacă înainte de a se apuca de lucru şi-ar face curăţenie în cameră, chiar motivaţia pe care o reprezintă îndeplinirea sarcinilor şcolare ar determina-o să înceapă treaba.

Accesul la cărţile şcolare s-ar transforma în consecinţa acţiunii de a-şi face ordine în cameră.

...Şi formele sunt importante

Deoarece ştiam că Maria răspunde mai bine la cererile noastre dacă discutăm calmi cu ea, să vedem cum am convins-o să accepte ceea ce aveam de gând să îi sugerăm.

– Maria, eşti o persoană foarte responsabilă şi suntem foarte mândri de modul în care îţi asumi responsabilităţile legate de şcoală, însă îţi dai seama că şi curăţenia din propria ta cameră este un lucru important?

– Mami, să nu crezi că nu vreau, doar că pierd timpul făcând asta.

– Ştiu, draga mea, dar tatăl tău şi cu mine am hotărât că poate ar fi important să îţi drămuieşti mai bine efortul. Gândeşte-te că într-o bună zi vei fi nevoită să locuieşti singură, fără ca cineva să îţi mai spună cum trebuie să îţi aranjezi camera în aşa fel încât să fie confortabilă.

– Dar dacă mie îmi place să locuiesc în dezordine?

– Perfect, este hotărârea ta, dar deocamdată nu ne poţi obliga şi pe noi să trăim în halul ăsta. Suntem o echipă şi până acum ne-a făcut plăcere să locuim în casa noastră.

– Ei bine, şi dacă uit?

– Ne-am gândit la asta şi am observat că atunci când intri în cameră cu ghiozdanul şi toate cele necesare efectuării temelor, îţi vine mai uşor să te apuci de temele pentru acasă. Ce-ai zice dacă înainte să intri în cameră ţi-ai lăsa ghiozdanul pe biroul nostru? Îţi vei aminti mai uşor că trebuie „să îţi aranjezi lucrurile" înainte de a te apuca de lucru. Să-ţi dau o mână de ajutor în această primă săptămână.

– Fie, să încercăm.

PRACTICA METODEI 2

Situaţie: „Paula nu vrea să se culce"

Fiica mea Paula nu are decât doi anişori, însă de când a împlinit un an nu se mai bagă în pat decât după orele 24. Mama ei şi cu mine trebuie să ne odihnim după o zi de muncă intensă, dar este imposibil; ne strigă chiar şi după miezul nopţii. A doua zi dimineaţă nu se trezeşte până la 10, creşa începând la ora 10.30. La ora 17 trage un pui de somn care durează aproximativ două-trei ore. Nu o putem trezi în acest timp deoarece se supără extrem de tare.

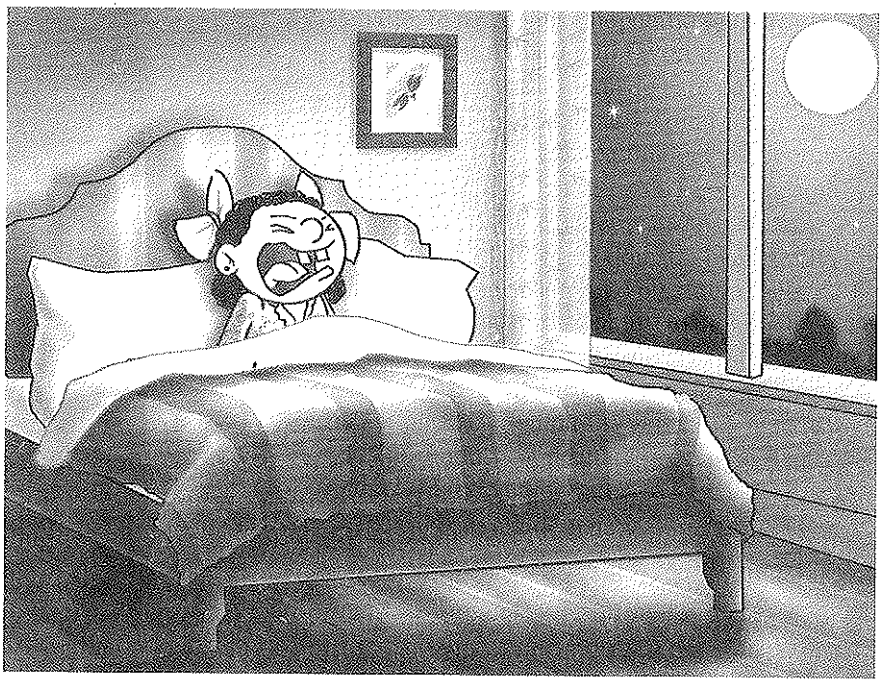

1. Analiză

SITUAȚIE	RĂSPUNS	CONSECINȚĂ
Dimineața: se trezește la ora 10.	Se ridică din pat odihnită, activă și veselă.	Ajungem la creșă la timp, însă restul copiilor sunt deja activi de o oră sau două.
După-amiază: după masă o luăm acasă, iar la orele 17 își face siesta.	I se face somn și adoarme.	Mama ei nu poate pleca de acasă, este nevoită să aștepte să se trezească. Este foarte nervoasă dacă o trezim din somn.
Seara: se trezește în jurul orelor 20.	Este activă, fericită și odihnită.	Face baie în jurul orelor 22. Ia cina foarte târziu, după orele 22.30. Nu i se face somn până la miezul nopții, chiar mai târziu. Trebuie să avem grijă de ea, nu ne putem odihni și nici nu putem discuta în liniște. Ne culcăm în jur de ora 1 noaptea.

2. Problematizarea principiilor

Chiar dacă Paula este foarte mică, ne-am dat seama că este important ca fetița să deprindă principiul responsabilității cât mai curând cu putință. Știm că nu facem acest lucru așa cum se cuvine și credem că regula de aur a acestui principiu ne poate servi ca un prim pas: vom pune în practică și ne vom îndeplini propriile obligații, învoieli și sarcini. În cazul Paulei, care nu are decât doi ani, considerăm că trebuie să începem să o educăm în spiritul ideii de îndeplinire a datoriei, pentru că atât tatăl ei, cât și eu avem propriile noastre activități și știm că fetița va trebui să se adapteze la această situație. Pentru moment, sunt privilegiată, pentru că programul meu nu este foarte încărcat, însă în scurt timp situația se va schimba.

3. Aplicarea consecinţelor

Ştim că ar trebui să începem prin a-i modifica rutina zilnică. Un bun început ar fi să o trezim cu o oră mai devreme, la 9 dimineaţa, şi să o ducem la creşă la 9.30. În acest fel, siesta s-ar decala şi ar începe la orele 16. Considerăm că o oră de siestă este suficientă, ceea ce ar însemna că se va trezi la 17. Mi-am propus să avem activităţi care să înceapă la această oră, obligându-mă astfel să o trezesc mai devreme. Chiar dacă este foarte mică, trebuie să îi explicăm înainte de a adormi că o vom trezi în scurt timp, pentru că va trebui să plecăm de acasă şi să ne rezolvăm treburile. Dacă reuşim să impunem această practică zilnică, va sfârşi prin a adormi în jurul orelor 21 sau 21.30; mai mult decât atât, îşi va îndeplini unica sarcină care, în acest moment, este cea de a se culca devreme pentru a se trezi devreme, deoarece dimineaţa fiecare dintre noi are câte o responsabilitate: tata şi mama pleacă la serviciu, iar Paula, la creşă.

...Şi formele sunt importante

Paula este o fetiţă deosebit de simpatică şi de veselă, dar când vine vorba de a o trezi din somn, se transformă într-un mic monstru. O lăsăm să se scoale singură, deoarece ne este teamă de reacţiile ei. Cu toate acestea, ştim că, pentru binele ei, trebuie să o trezim din somn mai devreme – o vom face fără să o bruscăm, dar ferm. Dacă este nevoie, la început o vom lua în braţe şi vom încerca să o trezim încetul cu încetul, mutând-o din loc în loc. Ştim că, indiferent dacă ţipă sau dacă dă din picioare, nu putem ceda şantajului şi mai ştim că nu trebuie să ne pierdem calmul. Este o chestiune de câteva zile în care suntem siguri că îşi va schimba atitudinea.

PRACTICA METODEI 3

Situaţie: „Liviu ne supără neîncetat şi este neascultător"

Avem doi copii, Liviu, de şapte ani, respectiv Matei, de patru. Liviu ţipă şi înjură tot timpul, plânge, este chiar agresiv dacă nu obţine ceea ce „pretinde că i se cuvine". Muştruluiala copilului s-a transformat într-o sarcină cotidiană care nu dă niciun rezultat.

Atitudinea negativistă şi provocatoare a lui Liviu faţă de fratele lui şi faţă de noi ne-a făcut să ne dăm seama că avem o problemă. Atunci când am început să remarcăm acelaşi tip de comportament şi în cazul băieţelului mai mic, am hotărât să aplicăm metoda consecinţelor. Am început prin a alcătui un tabel zilnic al diferitelor situaţii generatoare de conflicte.

1. Analiză

Am observat cum se comportă Liviu în cele mai dificile momente ale zilei. Ne-am dat seama că aceste momente nu sunt atât de multe precum am fi crezut, dar sunt extrem de delicate pentru că implică trezirea de dimineaţă, efectuarea temelor pentru acasă şi petrecerea timpului împreună cu fratele mai mic.

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢĂ
8.00 Îl trezesc pe Liviu şi îi cer să se îmbrace.	Se îmbracă foarte încet. Aruncă hainele pe care i le-am pregătit. Ţipă.	Îi repet că trebuie să se îmbrace şi strig la el să se grăbească. În cele din urmă, îl îmbrac eu.
16.30 Liviu se uită la desene animate. Când se apropie ora la care trebuie să îşi facă temele pentru acasă, sting televizorul.	Vrea să se uite în continuare la desene animate, mă insultă şi dă în mine. Loveşte în orice găseşte în jur.	Îl las să se mai uite cinci minute; după aceea acceptă să îşi facă temele.
18.30 Se joacă cu fratele lui în cameră.	Îl împinge şi trage de el când acesta încearcă să se joace cu jucăria lui.	Îl iau pe cel mic şi îl trag deoparte pentru a evita conflictele. Îi dau lui Matei altă jucărie.

2. Problematizarea principiilor sub semnul întrebării

Alin şi cu mine am discutat despre principiile care lipsesc cu adevărat din casa noastră. Există o zicală care ne place amândurora: „Ce ţie nu-ţi place, altuia nu-i face" şi credem că băieţii noştri ar trebui să crească auzind-o şi învăţând ce vrea să spună această zicală.

Atunci când Liviu aruncă hainele pe care i le pregătesc pe pat, poate că nu m-am gândit să îl întreb în prealabil ce i-ar plăcea să poarte în acea zi. Lipsa de timp nu îmi permite să mă ocup de

asemenea amănunte, astfel că proverbul „Nu lăsa pe mâine ce poţi face azi" îmi aminteşte că ar fi mai înţelept din partea mea să îi pregătesc ţinuta pentru a doua zi din seara anterioară.

Pe de altă parte, dacă eu şi cu soţul meu am fi sinceri, ar trebui să recunoaştem că, pentru a rezolva momentele în care copiii nu sunt ascultători, recurgem adeseori la ţipete. Se pare că tocmai noi suntem precursorii modelelor pe care le urmează Liviu şi fratele lui. Este posibil să ne aşteptăm la un comportament mai adult din partea lor decât cel de care dau dovadă propriii lor părinţi?

3. Aplicarea consecinţelor

Hotărând din seara precedentă toate hainele pe care le va purta a doua zi, punem în evidenţă câteva reguli mai relaxate şi mai clare. Explicându-i câte lucruri poate să facă dacă ajunge mai devreme la şcoală, îl putem motiva pe Liviu pentru ca trezitul de dimineaţă să nu mai fie un asemenea chin pentru toţi.

În ceea ce priveşte efectuarea temelor pentru acasă, ne-am gândit să aplicăm o secvenţă mai ordonată a lucrurilor care se întâmplă în casă. Este adevărat că atunci când ne întoarcem de la muncă, mâncăm şi ne aşezăm la televizor pentru a ne odihni o clipă – este momentul în care tatăl lui şi cu mine ne putem relaxa pe canapea. Dar dacă după terminarea mesei copiii ar avea un timp oarecare la dispoziţie pentru a se juca, ar fi mai simplu pentru ei ca ulterior să îşi facă temele, sfârşind în faţa televizorului de îndată ce şi-ar îndeplini această sarcină. Este mai riscant să îi lăsăm să se joace în timp ce noi ne odihnim, dar pentru a rezolva ciondănelile fără să aplicăm pedepse, singura opţiune este să ne organizăm timpul mai bine. În plus, ne-am propus ca în decurs de câţiva ani să reuşim să instaurăm acest obicei.

În cele din urmă, abordarea problemelor de comunicare dintre cei doi fraţi este subiectul care ni se pare cel mai complicat. Ştim că toţi fraţii se ceartă, dar nu dorim ca aceasta să devină singura formă de relaţionare între cei doi copii. Poate că ar trebui să stabilim foarte clar o perioadă de timp în care îşi vor împărţi jucăriile şi spaţiul de joacă, perioadă care se încheie dacă vreunul dintre ei nu înţelege cum să facă acest lucru. Probabil că iniţial vom fi nevoiţi să stăm lângă ei pentru a-i supraveghea, ulterior lăsându-i din ce în ce mai independenţi. Dacă reuşim să facem ca acest moment de „joacă împreună" să fie cu adevărat amuzant, vom izbuti să îi motivăm să

dorească să petreacă mai mult timp unul alături de celălalt. Pe de altă parte, din când în când putem inventa un joc nou, care nu se poate juca decât în timpul în care sunt împreună.

...Şi formele sunt importante

Pentru a le servi drept model, va fi interesant să le oferim un exemplu legat de lucrurile pe care tata şi cu mine le împărţim. Cred că au nevoie şi că vor fi bucuroşi să ne vadă altfel decât ţipând la ei pentru ceea ce încă nu ştiu să facă. Discutând despre lucrurile care ne plac în familia noastră, putem modifica tipul de relaţie care există între noi.

PRACTICA METODEI 4

Situaţie: „Petru minte neîncetat"

Petru, în vârstă de opt ani, a fost dintotdeauna un copil cu multă imaginaţie; inventa cele mai extravagante poveşti pentru a-şi justifica greşelile şi pentru a evita să fie pedepsit, izbutind uneori să ne stârnească râsul şi făcându-ne să renunţăm la a-l mai certa.

Ceea ce la început ne părea a fi o copilărie ne provoacă acum o lipsă constantă de încredere în copil. Am ajuns să ne gândim că un asemenea tip de comportament ar putea avea repercusiuni în viitor. De aceea, tatăl lui şi cu mine ne-am propus să utilizăm metoda consecinţelor pentru a modifica forma de manifestare a copilului nostru.

Să începem prin a analiza anumite tipuri de comportament.

1. Analiză

SITUAŢIE	RĂSPUNS	CONSECINŢE
Petru se joacă cu fratele lui şi sparge un borcan.	Dă vina pe fratele lui.	Hotărâm că joaca s-a încheiat.
Promite că, după ce se va juca în parc, îşi va ajuta fratele mai mic să îşi facă ordine în cameră.	Nu se ţine de cuvânt.	Mama îi reproşează faptul că nu îşi respectă promisiunea şi face curăţenie în camera fratelui mai mic.

SITUAȚIE	RĂSPUNS	CONSECINȚE
Susține că și-a terminat temele pentru acasă.	Nu și le termină.	În ziua următoare vine o înștiințare de la profesoară.
Nu vrea să meargă la școală pentru că îl doare burta.	Rămâne acasă.	Se distrează cu jucăriile lui și se uită la televizor.

2. Problematizarea principiilor

Sinceritatea este un principiu important în familia noastră. Știm că una dintre funcțiile minciunii este evitarea problemelor și a responsabilităților, însă nu înțelegem de ce copilul nostru are nevoie să se comporte astfel. Dar ce s-ar întâmpla dacă Petru ne-ar spune că a spart borcanul? Probabil că l-am certa aspru, confirmându-i în acest fel faptul că nu este bine să spună adevărul. Ar fi indicat să îl încurajăm atunci când își recunoaște greșelile în loc să îl pedepsim atunci când le face. După ce luăm această hotărâre, va trebui să i-o transmitem lui Petru extrem de limpede, definind exact lucrurile pe care le așteptăm de la el.

Temele pentru acasă reprezintă o responsabilitate importantă pe care copilul o ignoră constant, poate și pentru că uneori iese basma curată, fără ca noi să ne dăm seama cu adevărat că nu și-a făcut temele. Considerăm că pentru el ar fi mult mai important să aibă un timp dedicat de lucru, cu sau fără legătură cu temele pentru acasă. Ar fi un lucru bun pentru viitorul lui și poate că astfel nu îi va mai fi atât de teamă să meargă la școală.

3. Aplicarea consecințelor

Când i-am transmis lui Petru valoarea pe care sinceritatea o are pentru familia noastră, am hotărât să îi arătăm în viața de zi cu zi ce anume înțelegem prin acest comportament, pornind de la ceea ce implică asumarea greșelilor și forma în care trebuie să ne exprimăm pentru a clarifica astfel de situații. Pentru că este încă un copil, mama lui și cu mine ne-am gândit să îi arătăm cum avem de gând să îi răspundem dacă el se va comporta în forma pe care i-am explicat-o.

...Şi formele sunt importante

I-am amintit neîncetat că ne place să îl vedem că este sincer cu noi şi că vom încerca să găsim soluţii pentru fiecare dintre problemele care ar putea apărea. Dacă nu va reuşi să găsească îndrăzneala necesară pentru a ne spune adevărul, poate că ar fi mai bine să afirme că nu este pregătit să ne răspundă la întrebări.

– Petru, vrem să te ajutăm să devii o persoană mai sinceră, pentru că este un mod de viaţă extrem de important pentru toţi cei care fac parte din familia noastră.

– Tată, crezi că sunt un mincinos?

– Nu eşti un mincinos, dar te porţi uneori ca un copil care nu spune adevărul.

– Dar... dacă mă certi pentru că nu îţi place ceea ce am făcut?

– Nu este un lucru rău să faci greşeli, dar trebuie să ştim cu toţii care sunt consecinţele comportamentului nostru. Dacă doreşti, putem ajunge la o înţelegere. Tu ne spui adevărul, apoi vom reflecta împreună asupra consecinţelor fiecărui lucru care se întâmplă. Şi, în cele din urmă, ne vom gândi de câte ori ai fost capabil să fii sincer.

– Ei bine... dar dacă uităm?

– Atunci le vom nota pe o hârtie şi, după ce vei aduna mai multe astfel de reuşite, vom sărbători împreună.

– Îmi veţi cumpăra ceva dacă sunt sincer?

– Nu, fiule, ci vom face ceva mult mai frumos: vom sărbători în familie, aşa cum se sărbătoresc marile succese, şi ne vom distra cu toţii de minune!

– Bine, să încercăm.

CAPITOLUL IV

SĂ PUNEM ACCENTUL PE PRINCIPII

Este important să avem în vedere faptul că fiecare familie sau fiecare grup social trebuie să clădească educaţia copiilor pe acele valori şi principii „în care crede". Suntem convinşi de faptul că cele enumerate aici vor fi indispensabile pentru ca micuţii noştri să se bucure de o mai mare capacitate de adaptare, dar şi de abilităţi îmbunătăţite pentru a face faţă noilor provocări.

Să ne gândim câte lucruri au de câştigat copiii noştri şi prietenii lor dacă sunt educaţi în spiritul următoarelor principii sau valori.

RESPECTUL

La întâlnirile cu părinţii de la şcoala lui Petru am auzit o frază care mi-a plăcut în mod deosebit prin ceea ce transmite: „Poartă-te cu copiii tăi aşa cum ţi-ar plăcea să se poarte cei din jur cu ei". *Recunosc că, pentru mine, aceste cuvinte au fost extraordinar de importante. Pe lângă a şti şi/sau a învăţa să îi ascultăm pe copii, devine esenţial să aplicăm principiul respectului, mai ales în momentele de euforie, mânie, oboseală sau atunci când ne este deosebit de greu să o facem. Este o tehnică foarte eficientă în cazul meu, o tehnică pe care copiii mei au ajuns să o preţuiască. Când ajung acasă atentă la diferite alte probleme, obosită sau atunci când am avut o zi proastă la serviciu, le spun: „Astăzi nu sunt în stare să fac faţă micilor voastre prostii, aşa că vă rog să îmi iertaţi comportamentul şi reacţiile, da? Am avut o*

zi proastă". Îmi amintesc că l-am auzit pe Aurel, băiatul meu, spunându-i surioarei lui, Cristina, o fetiţă de vârstă foarte fragedă: „Cristi, să nu plângi, pentru că mama a spus că este supărată şi se poate supăra şi mai rău! Să te porţi frumos!" Ce nivel de înţelegere şi de adaptare pot avea copiii!

Într-o altă zi de week-end, fiul meu mai mare ştia că va merge să se plimbe cu motocicleta. Tatăl lui, obosit, îi spune că este de acord, dar că plimbarea va fi rapidă şi se va încheia în scurtă vreme, deoarece doreşte să urmărească o partidă de baschet. Tatăl lui munceşte din greu şi, în general, în zilele de week-end este foarte ostenit şi preferă să se odihnească în casă. Îi este greu să se relaxeze şi trebuie ca totul să îi vină de-a gata ca să capete un pic de entuziasm. Când, în cele din urmă, hotărăşte să îşi însoţească fiul, acesta îi răspunde: „Ce bine! Îl sun acum pe prietenul meu şi pe tatăl lui, care nu credeau că mă vor vedea pe motocicletă". Toate aceste lucruri i-au schimbat starea de spirit tatălui copilului, care crezuse că va avea timp suficient – cu atâta lume, în schimb, situaţia devenea complicată şi risca să nu mai ajungă înapoi la timp pentru a urmări partida de baschet. Astfel că, dintr-odată, decide că este mai bine să nu mai iasă din casă şi urcă în camera lui, lăsând plimbarea pe altă zi... Fiul, înţelegător, cunoscându-l bine, îşi dă seama că nu prea are chef de ieşit şi îi spune: „Foarte bine, tată, poate că mergem altădată, nu îţi face griji. Putem ieşi mâine, când vom avea parte de vreme mai frumoasă şi nu va mai fi nicio partidă de baschet..."

În acel moment, am urcat în urma tatălui, foarte supărată, dorind să îi spun că modul lui de a acţiona în această situaţie mi se părea nepotrivit. Fiul meu cel mare m-a privit şi mi-a spus: „Nu, mamă, nu îi spune nimic acum... o să-i treacă", şi aşa s-a întâmplat. Dintr-odată, după ce m-am gândit puţin, am intrat în dormitor, spunând: „Ei bine, mergem pe-afară?" Aceea a fost clipa în care am înţeles cât de bine a fost că m-am relaxat şi că am aşteptat momentul potrivit pentru a discuta cu el.

Respectul înseamnă a accepta şi a înţelege felul în care sunt ceilalţi, înseamnă a accepta şi a înţelege modul lor de gândire, chiar dacă nu este asemănător cu al nostru, chiar dacă, din punctul nostru de vedere, greşesc.

Regula de aur a respectului:

- Poartă-te cu cei din jur aşa cum ţi-ar plăcea ca aceştia să se poarte cu tine.
- Copiii trebuie învăţaţi cum să gândească, nu ce să gândească şi nici ce să hotărască.
- Asumaţi-vă neînţelegerile dintre dumneavoastră şi copii.
- Rezolvaţi conflictele cu argumente.
- Luaţi în serios părerile copiilor dumneavoastră, sentimentele şi hotărârile lor.

Respectul este un instrument care îi va ajuta să se adapteze din punct de vedere social, întrucât vor reuşi să îi preţuiască pe cei din jur, să ia în considerare alte puncte de vedere, să înţeleagă fără să judece, să ţină cont de motivaţiile personale ale celorlalţi şi să dobândească individual acele calităţi necesare pentru căpătarea respectului de sine.

Când observăm copiii, trebuie să analizăm dacă:

- privesc, ascultă şi vorbesc ţinând cont de cuvintele celorlalţi;
- acceptă părerile noastre şi ale celor din jur;
- ştiu să îşi apere punctele de vedere fără să le dispreţuiască pe cele ale altor persoane.

Să identificăm respectul în familia noastră

- Citiţi fiecare dintre frazele următoare şi notaţi-le pe cele mai apropiate de stilul familiei dumneavoastră.

1. Folosesc apelative precum: *prost, netrebnic, imbecil, neghiob.*
2. Copilul meu mă insultă cu apelative asemănătoare.
3. În familia mea nu sunt permise insultele.
4. Din când în când, încalc regulile.
5. Consider că există nenumăraţi imbecili în această lume şi că trebuie făcuţi să tacă din gură.

6. Îi permit copilului meu să mă agreseze fizic. Consider că sunt chestiuni inerente vârstei. Îi va trece!

7. Cred că singura metodă care funcţionează este o palmă la fund la timpul ei.

8. Îl încurajez pe copilul meu să se apere de agresiunile verbale sau fizice, acţionând în aceeaşi manieră.

9. Consider că discuţiile sunt cea mai bună manieră de soluţionare a problemelor.

10. Îi reproşez copilului meu faptul că vorbeşte urât despre colegi şi îl încurajez să îşi rezolve neînţelegerile prin intermediul dialogului.

11. Obişnuiesc să critic acele persoane care nu sunt de acord cu mine; sunt nişte persoane indezirabile.

12. Chiar dacă nu sunt de acord cu punctele de vedere ale altor persoane, obişnuiesc să le respect părerea, scoţând în evidenţă, în orice caz, poziţia mea.

13. Când copilul meu loveşte, insultă sau agresează un prieten sau un coleg, obişnuiesc să îi găsesc scuze.

■ Frazele 3, 9, 10 şi 12 – şi numai ele – sunt frazele care se identifică cu principiul respectului. Dacă ne recunoaştem într-una dintre frazele diferite de cele semnalate, ar trebui să reflectăm asupra consecinţelor pe care le are asupra copilului nostru forma de educaţie pe care i-o oferim.

SINCERITATEA

Clara şi Irina sunt verişoare – au aproape cinci ani. Cristina este sora Irinei, are opt ani. Cele trei petrec mult timp împreună, locuiesc aproape una de cealaltă şi merg la aceeaşi şcoală. Cristina are propriile jucării şi nu îi place ca altcineva să le atingă fără permisiunea ei. Cele două micuţe ştiu acest lucru şi încearcă să nu încalce regula.

La un moment dat, unchii Cristinei îi dăruiesc un calendar cu ciocolată. Într-o clipă de neatenţie, fetiţele descoperă calendarul şi i-l iau, mâncând o mare parte dintre bomboane. Trec două zile fără ca fetiţa să observe această

problemă. Când găseşte calendarul, izbucneşte, plină de furie, şi cere explicaţii întregii familii. Cele două micuţe neagă acuzaţiile de mai multe ori. Cristina insistă asupra vinovăţiei hoţomanelor, însă fetiţele tăgăduiesc până-n pânzele albe.

Dându-ne seama că nu ne vor spune adevărul, ne aplecăm cu atenţie asupra problemei. O întrebăm pe Cristina ce s-ar întâmpla dacă vinovatul ar spune adevărul. Copila spune că nimic, deoarece este suficient să îşi recunoască vinovăţia. Îi întrebăm pe rând pe toţi cei care au fost în casă dacă s-au atins de calendarul Cristinei şi promitem că, dacă vinovatul îşi va admite culpa, nu se va întâmpla nimic. Toţi adulţii neagă această faptă.

Când le vine din nou rândul, fetiţele îşi recunosc „vina". *Cristina le iartă, dar le spune că data viitoare trebuie să îi ceară voie înainte de a se atinge de lucrurile ei.*

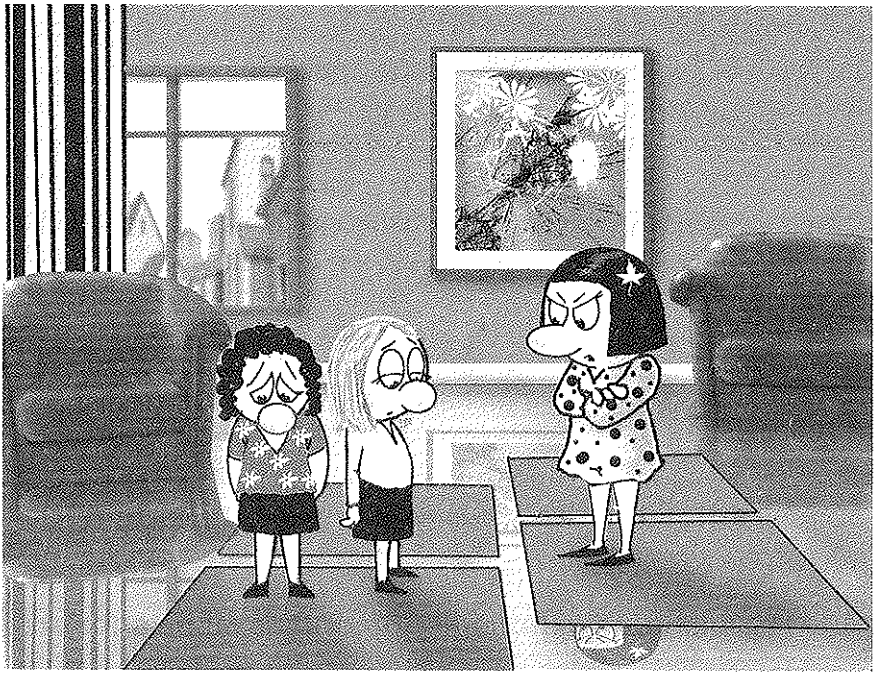

A fi sincer nu înseamnă a spune tot ceea ce gândim, ci a nu spune niciodată contrariul a ceea ce gândim. Sinceritatea este o calitate ce caracterizează persoanele care au în fiecare clipă o atitudine corespunzătoare, bazată pe veridicitatea lucrurilor pe care

le spun şi le fac. „A spune" adevărul este o componentă a sincerităţii, însă „a acţiona" în conformitate cu adevărul este o cerinţă indispensabilă.

Regula de aur a sincerităţii

- Vorbeşte şi acţionează în acelaşi mod în care gândeşti.
- Încurajaţi-i pe copii să spună adevărul.
- Faceţi cu adevărat ceea ce spuneţi.
- Învăţaţi-i pe copii să nu se teamă de ceea ce vor crede cei din jur când vor auzi adevărul.
- Recunoaşteţi-vă greşelile.
- Explicaţi-le copiilor că nu trebuie învinovăţi ceilalţi atunci când se apără de o acuzaţie.

Principiul sincerităţii va forma, ca rezultat, persoane credibile din punct de vedere social, cu simţul colegialităţii, prietenoase şi, la nivel personal, va crea fiinţe umane oneste, mulţumite de ele însele şi capabile să îşi asume greşelile fără costuri personale apăsătoare.

Când observăm copiii, trebuie să analizăm dacă:

- spun adevărul în majoritatea cazurilor;
- îşi recunosc greşelile;
- se ţin de cuvânt;
- acţionează în conformitate cu ceea ce spun sau gândesc.

Să identificăm principiul sincerităţii în familia noastră

- Citiţi fiecare dintre frazele următoare şi notaţi-le pe cele mai apropiate de stilul familiei dumneavoastră.

1. Copiii mei sunt foarte amuzanţi, inventează mereu o poveste incredibilă atunci când îi rog să îmi spună adevărul.
2. Când mănâncă dulciuri înainte de prânz, îi pun să îmi promită că vor mânca tot ce le pun pe masă. Nu se ţin aproape niciodată de cuvânt.

3. Când sparg sau stric ceva un anumit lucru, recunosc fără să stea pe gânduri.

4. Aproape toţi copiii spun „minciunele", de aceea sunt copii.

5. Când se ceartă cu fraţii lor, îşi admit partea de vină pentru ciondăneală.

6. Copiii nu pot fi crezuţi, spun un lucru şi fac altul, dar asta este ceva inerent copilăriei.

7. Obişnuiesc să rezolv problemele copiilor mei împreună cu ei.

8. Nu comentez în faţa copiilor mei problemele pe care le au cu prietenii.

9. Râd când aud scuzele folosite de copilul meu atunci când nu face lucrurile aşa cum trebuie. Copiii sunt atât de spontani!

10. Iau în serios ceea ce îmi povesteşte copilul meu şi încerc să îl învăţ care sunt consecinţele alegerilor pe care le face.

11. Îmi bombardez copilul cu întrebări legate de ceea ce face la şcoală şi, când îmi povesteşte ceva, îi reproşez comportamentul avut.

12. Momentul în care sunt povestite întâmplările zilei nu este potrivit pentru admonestări.

13. Adeseori, când cineva mă caută la telefon, îi cer soţului meu să spună că nu sunt acasă.

■ Frazele 3, 5, 7, 8, 10 şi 12 – şi numai ele – sunt frazele care se identifică cu principiul sincerităţii. Dacă ne recunoaştem într-una dintre frazele diferite de cele semnalate, ar trebui să reflectăm asupra consecinţelor pe care le are asupra copilului nostru forma de educaţie pe care i-o oferim.

RESPONSABILITATEA

Alexandru, fiul meu cel mare, este o persoană foarte nesigură şi nehotărâtă, dar, aidoma aproape tuturor copiilor de vârsta lui, se lasă condus de părerile colegilor lui şi îi este foarte greu să îşi menţină o părere personală. În şcoala în care învaţă se desfăşoară cursuri de competenţă lingvistică pentru diferite niveluri de engleză, sub supravegherea constantă a profesoarei lui. Astfel, la momentul potrivit, profesoara de engleză comentează că este oarecum nepregătit, dar

că, printr-un efort susținut, ar putea obține o notă bună. Cu toate acestea, dacă dorește, poate să reia cursul în anul următor fără niciun fel de problemă.

Băiatul stă să se gândească și hotărăște că dorește să se prezinte la examen. Tatăl lui și cu mine comentăm că nu este necesar să facă acest lucru și că poate să aștepte anul următor, că nu este nicio problemă, dar că, dacă decide să meargă la examen, va fi nevoit să facă un efort considerabil, să discute cu profesoara și să se pregătească așa cum se cuvine, nu numai pentru că examenul este dificil, ci și pentru că noi considerăm că trebuie să fim consecvenți cu decizia pe care o luăm.

Dar, în ceea ce îl privește pe copil, tot ceea ce contează, mai presus de orice, este faptul că cei doi prieteni ai lui se vor prezenta la examen; nu dorește să rămână la un nivel inferior celor doi la limba engleză.

În cele din urmă, din orgoliu – un orgoliu atât de sănătos în multe momente –, hotărăște să se pregătească. Îl înscriem pentru examen, plătind taxa. Discută cu profesoara și aceasta îi oferă materialele necesare pentru pregătire. Plin de speranță, începe să învețe, dedicând un timp suplimentar orelor zilnice de studiu pentru limba engleză.

Trec câteva zile, se apropie momentul decisiv, când, dintr-odată, devine obosit și ne spune că nu are de gând să se prezinte la examen pentru că este de părere că nu va fi în stare să treacă acest curs. În acea clipă nu îl mai interesează că acei colegi se vor prezenta și el nu. Admite că noi am avut dreptate și spune că se va înscrie din nou anul viitor, când îi va fi mai ușor.

Împreună cu tatăl lui, ne așezăm să stăm de vorbă și îi spunem că acest răspuns ar fi trebuit să vină la momentul potrivit și că acum este inutil. Nu așa se muncește în viață – deciziile nu trebuie luate cu superficialitate, trebuie să fie consecvent cu deciziile pe care le ia, indiferent dacă sunt sau nu sunt corecte. Dar ceea ce este în afara oricărei discuții este faptul că în clipa în care a hotărât care este calea pe care o va urma a influențat prin această hotărâre atât viața unor terțe persoane (părinții lui, profesoara de engleză), cât și

propria lui viaţă. Prin urmare, trebuie să îşi asume decizia luată şi să rămână consecvent cu rezultatele acestei decizii: este posibil să treacă sau nu examenul, însă este nevoit să încerce pentru a avea şansa de a-şi evalua efortul făcut.

Alexandru a trecut examenul de limbă engleză; nu cred că a existat vreun alt calificativ şcolar care să îl facă mai fericit. Efortul depus a meritat pe deplin.

Responsabilă este acea persoană capabilă să răspundă situaţiilor cotidiene, având o formă personală de abordare a acestor situaţii. Practicarea responsabilităţii ne face să ne simţim utili, necesari şi apreciaţi. Fiind responsabili, vom câştiga privilegii, fiind iresponsabili, le vom pierde.

Regula de aur a responsabilităţii

- Puneţi în practică promisiunile, înţelegerile sau datoriile.
- Încurajaţi-i pe copii să ia decizii şi să le ducă la îndeplinire.
- Stabiliţi-vă împreună obiective pe termen scurt şi îndepliniţi-le.
- Învăţaţi-i pe copii să aibă grijă de lucrurile lor şi de cele pe care le împrumută.
- Distribuiţi sarcinile casei şi obligaţiile şcolare în funcţie de capacităţile fiecăruia.

Responsabilitatea este un principiu care, la nivel social, îi va face pe copiii noştri să devină persoane onorabile, respectate pentru faptul că îşi fac datoria, fiind luate în considerare pentru diferite proiecte sau sarcini de lucru. Toate aceste lucruri vor avea efect la nivel individual asupra motivaţiei interne şi a respectului de sine.

Când observăm copiii, trebuie să analizăm dacă:

- acţionează pentru a-şi îndeplini hotărârile luate;
- alegerile lor depind de ei sau de cei din jur;
- îşi găsesc scuze pentru faptul că nu îşi respectă îndatoririle;
- sunt mulţumiţi atunci când îşi fac datoria.

Să identificăm responsabilitatea în familia noastră

■ Citiţi fiecare dintre frazele următoare şi notaţi-le pe cele mai apropiate de stilul familiei dumneavoastră.

1. Cât este ziua de lungă, trebuie să le iau din mână jucării, haine, cărţi... Nu ţin cont de rugăminţile mele.

2. Le dau sarcini uşoare, într-un mod gradat, lăudându-i pentru hărnicia lor şi pentru lucrurile bune pe care le fac.

3. Plec de la premisa că trebuie să ştie care le sunt responsabilităţile pe care le-am explicat de un milion de ori.

4. Termin de făcut treburile lor, nu există nimeni care să îi poată ajuta şi nu trebuie să pierdem întreaga zi pentru o singură sarcină.

5. De fiecare dată când îşi duc la îndeplinire responsabilităţile, îi recompensez cu dulciuri, îi las să se uite la filme sau orice altceva ar dori.

6. Hotărâm care sunt consecinţele neîndeplinirii responsabilităţilor.

7. La încheierea săptămânii, după ce ne îndeplinim sarcinile şi responsabilităţile, facem împreună ceva special.

8. Hotărâm împreună cum trebuie folosiţi banii şi cum ne organizăm timpul dedicat sarcinilor casei.

9. Duc la capăt deciziile luate, atât în ceea ce priveşte îndeplinirea sarcinilor, cât şi în ceea ce priveşte lipsa de responsabilitate.

10. Când copiii pierd un lucru, le cumpăr unul identic. Îmi pare rău să rămână fără el.

11. Îi las să deseneze pe pereţii casei, este o formă de dezvoltare a spiritului artistic.

12. Îi încurajez să îngrijească, să spele şi să răsfeţe animalele pe care le creştem în casă.

13. Nu pot pleca de lângă ei nicio secundă, de fiecare dată când au ocazia, se aşază la televizor, le plac mult desenele animate.

■ Frazele 2, 6, 7, 8, 9 şi 12 – şi numai ele – sunt frazele care se identifică cu principiul responsabilităţii. Dacă ne recunoaştem într-una dintre frazele diferite de cele semnalate, ar trebui să reflectăm asupra consecinţelor pe care le are asupra copilului nostru forma de educaţie pe care i-o oferim.

DREPTATEA

Fiica mea Irina are patru ani și jumătate, dar, în ciuda vârstei sale fragede, știe să identifice perfect principiul dreptății. Într-o zi am ieșit la plimbare și am cumpărat niște sucuri răcoritoare, apoi am încercat să luăm masa pe o terasă foarte aglomerată. După o așteptare destul de lungă, am reușit să prindem o masă liberă. Nu am găsit scaune pentru toți, însă copila, foarte abilă, a izbutit să acapareze un scaun numai pentru ea. Încetul cu încetul, toată lumea avea un scaun, cu excepția mea. Cei care făceau parte din grupul nostru au fost de părere că Irina ar trebui să se ridice și să îmi ofere locul. Aproape la unison i-au poruncit să se ridice. Fetița a refuzat, dar presiunea grupului a obligat-o să îmi cedeze scaunul. A început să îmi șoptească la ureche că este un lucru foarte injust, că ea ocupase prima scaunul și că avea dreptul să stea jos. Am încercat să îi explic, fără prea multă convingere, care sunt privilegiile adulților, dar nu am obținut niciun rezultat. A continuat să insiste. Nu înțelegea de ce eu încălcam principiul dreptății pe care i-l explicasem: „Mami, scaunul este al meu pentru că m-am chinuit să fac rost de el, iar tu trebuie să găsești altul".

Fiecare a încercat să îi ofere soluții: să stea pe genunchi, pe niște scări din apropiere unde se tolăneau alți copii, dar nu a fost de acord. Încăpățânarea începea să-și facă apariția. Nu dorea nimic altceva decât scaunul pe care îl obținuse pe cont propriu.

Prietenii mei au început să îi găsească scuze: este mică, toți copiii se poartă la fel, trebuie să avem răbdare! A trecut o jumătate de oră și nu am căzut la niciun fel de învoială. Continua să stea în picioare, revendicând ceea ce considera că îi aparține. Tatăl ei i-a cedat locul, dar nici cu acest lucru nu a fost de acord. În cele din urmă, i-am propus să căutăm un scaun pentru mine, urmând să i-l dau înapoi pe al ei. A fost singura soluție.

În drum spre casă, rămânând singure și liniștite, am întrebat-o de ce se purtase așa și dacă înțelesese corect explicațiile pe care i le oferisem în legătură cu dreptul de proprietate asupra scaunelor. Mi-a răspuns că da, însă a spus

că eu nu sunt o persoană adultă deoarece puteam să alerg şi pentru că participam la întreceri împreună cu ea. Mai mult decât atât, nici eu şi nici prietenii mei nu îi cerusem frumos scaunul. Este posibil ca această explicaţie să mi se fi părut o scuză, însă adevărul este că era în conformitate cu ceea ce o învăţasem. Dacă vreau ca fiicele mele să înveţe ce înseamnă dreptatea, trebuie să aplic acest principiu într-un mod consecvent.

În termeni generali, dreptatea este ansamblul de decizii, reguli şi principii considerate rezonabile de către un anumit colectiv social. Rezonabil înseamnă că o anumită acţiune poate fi susţinută în faţa celorlalţi, indiferent de interesele sau de opţiunile personale. Pentru a justifica ceva, trebuie să putem oferi motive convingătoare, cu care cei din jur să poată fi de acord dintr-o perspectivă imparţială.

În acest sens, părinţii sunt responsabili pentru transformarea copiilor lor în nişte persoane drepte, capabile să descopere canalele care implică răspunsuri spre binele comun, fără ca prin aceasta să renunţe la binele propriu.

Regula de aur a dreptăţii:

- Evaluează dacă deciziile pe care le iei sunt justificabile pentru interesele tuturor.
- Învăţaţi-i pe copii cât de importante sunt regulile: în jocuri, în casă, în sport...
- Convingeţi-i pe copii să ţină cont de interesele celorlalţi şi să se gândească la maniera în care acţiunile lor îi afectează.
- Oferiţi-i fiecărui copil locul lui, fără a-l favoriza pe vreunul dintre ei în detrimentul altuia.
- Fiţi echitabil în tot ceea ce faceţi.

Principiul dreptăţii îi va face pe copiii noştri să devină consideraţi, la nivel social, persoane demne de încredere, capabile să îşi asume responsabilităţi care implică alte persoane, vor avea capacitatea de a îndrepta comportamentul altora prin propriul lor model, iar la nivel individual vor dezvolta capacităţi pentru a analiza într-o manieră obiectivă, echitabil şi sigur orice fel de situaţie.

Când observăm copiii, trebuie să analizăm dacă:

- sunt capabili să folosească reguli echitabile în jocurile lor;
- colaborează în cadrul sarcinilor comune, înţelegând că astfel vor ajuta ca totul să fie mai uşor şi mai confortabil;
- acceptă faptul că ceilalţi fraţi sau prieteni au privilegii;
- admit faptul că unii sunt mai buni în anumite aspecte;
- ţin cont de cei din jur atunci când vine vorba despre atingerea propriilor obiective.

Să identificăm principiul dreptăţii în familia noastră

- Citiţi fiecare dintre frazele următoare şi notaţi-le pe cele mai apropiate de stilul familiei dumneavoastră.

1. În ciondănelile dintre fraţi, tind întotdeauna să îi dau dreptate celui mai mic sau mai slab.
2. Dacă unul dintre copiii mei este responsabil pentru o ceartă, nimeni nu mai are voie să stea la televizor în seara respectivă. În casă nu avem decât un singur televizor.
3. În casă, bunurile comune sunt împărţite şi îngrijite de toţi.
4. Fiul meu este foarte neastâmpărat; atitudinea lui normală este să se ia la harţă cu toată lumea, întotdeauna este de vină.
5. Rezolvăm neînţelegerile ascultând mai întâi părerile tuturor şi apoi hotărând împreună soluţiile.
6. Când părintele unui copil din grupul de joacă îmi spune că fiul lui a fost agresat de copilul meu am tendinţa de a da vina pe celălalt copil, un copil destul de problematic.
7. Nu permit altui adult că corijeze comportamentul inadecvat al copilului meu.
8. Îi încurajez pe copiii mei să îşi rezolve neînţelegerile, oferindu-le instrumente cu ajutorul cărora pot negocia.
9. Ascult argumentaţia copilului meu în legătură cu manifestările care mi se par iraţionale şi încerc să îl fac să înţeleagă principiul care guvernează în familia noastră.

10. Nu îi permit copilului meu să își critice prietenii, frații sau rudele și încerc să îi înțeleg punctele de vedere.

11. Fac comentarii sau glume xenofobe sau rasiste. Sunt foarte amuzante, iar copiii mei râd cu gura până la urechi.

12. Copilului meu îi spun că nu trebuie să lovească pe nimeni, dar este adevărat că, dacă este lovit, și el trebuie să o facă la rândul lui.

13. Copiii mei știu să își apere bunurile personale și, pe de altă parte, să le împartă cu ceilalți la momentul oportun.

Frazele 3, 5, 8, 9, 10 și 13 – și numai ele – sunt frazele care se identifică cu principiul dreptății. Dacă ne recunoaștem într-una dintre frazele diferite de cele semnalate, ar trebui să reflectăm asupra consecințelor pe care le are asupra copilului nostru forma de educație pe care i-o oferim. În plus, trebuie să evaluăm dacă nu cumva o aplicare greșită a principiului dreptății este cauza proastei relații care există între frați.

LIBERTATEA

Andrei este un adolescent de 13 ani. Părinții lui sunt medici și au încercat să îl educe în spiritul unei vieți sănătoase, formându-i obiceiuri alimentare corecte și învățându-l să facă exerciții fizice. A început să iasă împreună cu un grup nou din cartier, ai cărui membri fumează sau beau bere. El rezistă tentației, dar presiunea grupului este mare.

Părinții îi impun restricții pentru ca, în acest fel, să își schimbe prietenii. Mama lui l-a pedepsit fără niciun motiv, nedându-i voie să meargă la cinema împreună cu acest grup de prieteni. Nu înțelege poziția mamei lui. Începe să mintă pentru a putea rămâne cu acei prieteni, ba chiar se întreabă dacă nu cumva este mai bine să fumeze sau să bea pentru ca părinții lui să aibă motive reale de a-l pedepsi.

Băiatul sănătos și responsabil se schimbă, iar părinții observă că situația le poate scăpa din mână. Au din ce în ce mai puțin control asupra lui. Se gândesc până în ce punct pot interveni asupra libertății lui de alegere, atâta vreme cât toată

viața l-au învățat care sunt consecințele unei vieți sănătoase, iar acum se află în mijlocul unui proces în care ar trebui să știe să aplice toate acele lecții.

Timp de mai multe luni, situația s-a înrăutățit, dar părinții au hotărât că este nevoie de o modificare a criteriului de comunicare cu fiul lor; având încredere în responsabilitatea lui și oferindu-i libertatea de a alege. Au stat de vorbă cu el și au admis că au greșit atunci când l-au pedepsit. I-au explicat care va fi poziția lor din acel moment și l-au invitat să reflecteze asupra prieteniilor lui. Au apelat la încrederea pe care și-au pus-o întotdeauna în el și l-au rugat să folosească așa cum se cuvine libertatea care, începând de atunci, i-a fost acordată de către familie...

Andrei a demonstrat că era demn de încredere și, cu timpul, și-a dat seama singur că se simțea mai bine în compania prietenilor din echipa de fotbal și împreună cu colegii de la școală.

Având ca punct de reper principiile, și-a schimbat atitudinea și, în acest fel, soluția a venit de la sine.

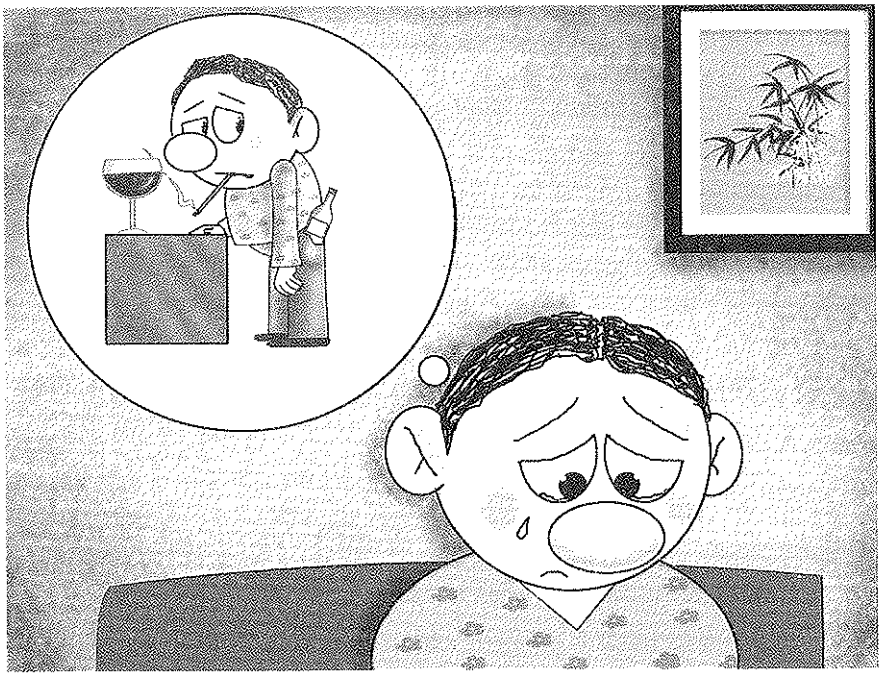

Libertatea este un proces, nu o acţiune. Libertatea bine înţeleasă este subordonată dreptăţii, egalităţii sau dragostei. Este subordonată principiilor pe care le-am evaluat deja. Ceea ce dorim cu adevărat să îi învăţăm pe copiii noştri este felul în care îşi pot folosi propria libertate.

Considerăm că băieţii şi fetele noastre trebuie să fie liberi în alegerile lor, însă este nevoie să îi învăţăm cum să facă acest lucru, definind principiile care îi vor ajuta să ia acele decizii.

Copiii educaţi în această formă de înţelegere a libertăţii vor deveni „oameni mari" în viitor, deoarece această formă de înţelegere se bazează pe respect, pe sinceritate, pe responsabilitate şi pe dreptate.

Regula de aur a libertăţii:

- Fii liber în orice decizie iei, plecând de la principiile tale şi acceptând consecinţele acţiunilor tale într-o formă responsabilă.
- Ajutaţi-i pe copii să aleagă cum doresc să fie.
- Încurajaţi-i să acţioneze în conformitate cu principiile şi valorile lor.
- Învăţaţi-i să fie responsabili în ceea ce spun şi fac.
- Învăţaţi-i să-şi asume consecinţele acţiunilor lor..

Un copil educat în spiritul libertăţii va fi capabil să definească principiile care l-au îndrumat în deciziile luate. Va fi un reper de coerenţă pentru cei din jur. La nivel individual va fi capabil să dezvolte un spectru amplu de idei, va dobândi o capacitate amplă de rezolvare a diferitelor probleme pe care le va întâmpina. Va avea o independenţă remarcabilă, autonomie şi control asupra propriei sale vieţi.

Când observăm copiii, trebuie să analizăm dacă:

- aleg cum doresc să fie;
- ştiu de ce doresc să fie într-un anumit fel;
- nu oscilează fără sens în jocurile, deciziile, prieteniile lor;
- recunosc consecinţele felului lor de a fi;
- au un punct de vedere propriu, chiar dacă sunt bombardaţi cu cele ale altora.

■ ţin cont de faptul că libertatea lor se încheie acolo unde începe libertatea celorlalţi.

Să identificăm libertatea în familia noastră:

■ Citiţi fiecare dintre frazele următoare şi notaţi-le pe cele mai apropiate de stilul familiei dumneavoastră.

1. Obişnuiesc să cer părerea familiei mele în legătură cu tot ceea ce ne afectează pe toţi.

2. Regulile sunt reguli şi trebuie respectate cu stricteţe.

3. Copiii nu au criterii pentru a-şi exprima părerile. Trebuie să le înveţe.

4. Le aleg hainele, jucăriile. În mod normal, hotărăsc în locul lor. Dacă trebuie să le solicit şi să mă bazez pe părerea lor, nu voi mai avea timp pentru nimic.

5. Îmi place să ştiu ce părere au copiii mei despre anumite teme, să le comentăm şi să tragem concluzii.

6. Le dau de ales între diferite opţiuni, mereu în consonanţă cu principiile pe care le propunem.

7. Le cumpăr tot ce doresc ei. În caz contrar, le-aş restricţiona libertatea.

8. Îi pedepsesc atunci când nu respectă regulile.

9. Îi fac să înţeleagă consecinţele acţiunilor lor.

10. Îi las să se exprime cu atât de multă libertate, încât rămân eu fără ea.

■ Frazele 1, 5, 6 şi 9 – şi numai ele – sunt frazele care se identifică cu principiul libertăţii. Dacă ne recunoaştem într-una dintre frazele diferite de cele semnalate, ar trebui să reflectăm asupra consecinţelor pe care le are asupra copilului nostru forma de educaţie pe care i-o oferim.

CAPITOLUL V

GRIJA FAŢĂ DE FORME

Dacă formele de comunicare între noi dau greş, niciun fel de raţiune nu va mai avea valabilitate pentru copiii noştri, chiar dacă s-ar baza pe cele mai solide temelii.

Când comunicarea nu este adecvată, copiii nu cred ceea ce le transmitem şi, prin urmare, vor avea tendinţa de a face contrariul sau de a nu respecta cele spuse de noi.

În prezentarea acestei metode am analizat suficiente elemente pentru a ajunge la o concluzie importantă: dacă alegem să îi educăm pe copiii noştri în spiritul principiului respectului, este sigur că am făcut un pas esenţial înainte.

Prin adoptarea acestui principiu eliminăm barierele comunicaţionale şi creăm cele mai propice medii pentru existenţa unei exprimări fluide. Nu vom mai avea nevoie de mari reflecţii asupra personalităţii noastre şi nu ne vom mai propune ţinte uneori de neatins în formele noastre de relaţionare cu cei din jur, deoarece principiul respectului aduce cu sine elementele care înlesnesc comunicarea. Acest principiu, prin natura sa, va favoriza mijloacele şi schimbările de care vom avea nevoie de-a lungul procesului educativ.

Natalia are cinci ani, iar Alexandru opt; în casa lor se aminteşte în fiecare zi că familia este guvernată de principiul respectului. A avea pretenţii absurde sau a vorbi cu tonul ridicat sunt chestiuni care nu pot fi acceptate în familia lor. Într-una dintre nenumăratele zile în care, din graba de a ajunge devreme la autobuz, mama copiilor le cere să se îmbrace şi să îşi facă singuri toaleta, aceştia se distrează făcând diverse comentarii legate de povestea „Ciobanului mincinos". Timpul trece, iar mama le repetă de două ori că trebuie să se grăbească. A treia oară nervii acestei mame

devotate îşi fac apariţia, aşa că femeia vorbeşte pe un ton mai ridicat decât ar fi normal. Copiii încetează să mai discute despre poveste, dar nu fac nimic altceva. Alexandru îi aminteşte mamei lui: „Mamă, atâta timp cât strigi la noi nu putem să facem ceea ce ne zici". În acea clipă, mama se relaxează şi îşi aminteşte principiul pe care l-a explicat copiilor. Le cere scuze, dar insistă să se grăbească pe un ton diferit. Copiii înţeleg imediat mesajul şi fiecare îşi îndeplineşte responsabilităţile cotidiene.

Dacă în paginile anterioare explicam care sunt fundamentele pe care trebuie să se susţină acest principiu, acum am dori să abordăm într-o formă practică felul în care înţelegerea şi utilizarea adecvată a acestor fundamente ne ajută să comunicăm de o manieră mai eficientă cu copiii noştri.

Dacă familia noastră ar fi guvernată de regula de aur „Poartă-te cu ceilalţi aşa cum ţi-ar plăcea ca alţii să se poarte cu tine", am descoperi tiparele care ar modela ideea de respect, acest lucru aducând cu sine anumite modele comportamentale care, fără doar şi poate, ar permite existenţa unor relaţii autentice între toţi membrii familiei.

Cei mai mulţi dintre noi ştim că în orice proces de comunicare există nişte **elemente sau principii ale comunicării**. Abordându-le odată cu adoptarea principiului respectului, vom reuşi să înţelegem mai bine care sunt mecanismele necesare pentru transmiterea lor efectivă.

Emiţător: Persoană care transmite ceva celorlalţi.
Emiţător al respectului: Persoană care transmite ceva celorlalţi şi care are un înalt grad de consideraţie faţă de alte persoane...

Calitatea de emiţător al respectului va conferi în orice situaţie un înalt grad de credibilitate respectivei persoane. Această caracteristică este obligatorie în educaţia copiilor. Dacă uneori suntem emiţători ai respectului şi alteori nu, copiii vor avea tendinţa de a nu mai crede ceea ce le spunem şi vor acţiona în funcţie de această lipsă de credibilitate.

Manuel este un bărbat de 35 de ani, căsătorit, care are un băiat de şapte ani şi o fată de nouă. Este o persoană foarte educată şi comunicativă. În căminul său a adoptat principiul respectului: fiecare dă dovadă de consideraţie faţă de ceilalţi, îşi cer frumos lucruri, respectă spaţiul personal al celorlalţi şi

vorbesc fără să ridice tonul. Dacă, într-o circumstanţă oarecare, vreunul dintre membrii familiei nu se comportă în conformitate cu principiul respectului, consecinţele pe care este nevoit să le suporte constau în faptul că restul familiei nu îi va mai lua în seamă rugăminţile.

Mesaj: Informaţia pe care emiţătorul o transmite receptorului.
Mesaj de respect: Informaţie pe care emiţătorul o transmite receptorului, analizând cum ar putea fi primită de acesta din urmă, utilizând un cod clar şi adaptat la caracteristicile sale ca emiţător al respectului şi la caracteristicile receptorului.

Mesajul de respect trebuie să fie clar şi ferm, dar, în acelaşi timp, de consideraţie faţă de persoanele cărora ne adresăm. Copiii care primesc mesaje ambigue, depreciative sau care nu au nimic în comun cu situaţia comunicativă adoptă, în mod normal, acelaşi tip de mesaj pentru a relaţiona cu cei din jur.

Manuel trebuie să discute cu fiica sa mai mare despre notele slabe pe care le-a obţinut la matematică. Chibzuieşte asupra lucrurilor pe care i le va spune şi asupra modului în care i le va spune. Ţine cont de faptul că trebuie să îi comunice nemulţumirea lui şi să fie ferm, dând dovadă, în acelaşi timp, de respect. Mesajul pe care i-l transmite este următorul: Maria, după ce ţi-am analizat notele, mi-ar plăcea să le discutăm împreună, să te felicit pentru materiile la care ai progresat şi să încercăm să găsim o soluţie pentru notele slabe la matematică. Este important să fii conştientă că trebuie să înveţi mai mult la această materie şi mi-ar plăcea să îmi spui ce soluţii găseşti tu, apoi îţi voi spune la ce m-am gândit eu.

Canal: Element fizic care stabileşte conexiunea dintre emiţător şi receptor.
Canalul respectului: Element fizic agreabil atât pentru emiţător, cât şi pentru receptor, ceea ce face să fie acceptat de amândoi.

Când sunt utilizate canale inadecvate în comunicare, nimic din ceea ce dorim să corectăm sau să explicăm nu va da roadele aşteptate. Persoana respectuoasă ştie care sunt canalele pe care

trebuie să le folosească în comunicare pentru ca rolul său de educator să poată avea însemnătate pentru copii.

Manuel transmite mesajul direct către fiica sa atunci când se întoarce dintr-o călătorie legată de serviciu. Ar fi putut să o facă prin telefon, dar a preferat să aştepte până în momentul propice pentru a-i comunica aceste lucruri în mod direct. Sentimentul său de respect îl face să utilizeze acest canal.

Receptor: Persoana care primeşte mesajul prin intermediul canalului şi îl interpretează.

Receptorul respectului: Persoana care primeşte mesajul prin intermediul canalului şi îl interpretează ţinând cont de faptul că emiţătorul are o intenţie pozitivă în transmiterea mesajului respectiv.

În situaţii normale, receptorul respectului este, de asemenea, o persoană dispusă să primească mesaje, condiţionând însă acceptarea lor de provenienţa lor de la un emiţător al respectului. Când primeşte mesaje de la persoane care nu utilizează principiul respectului nu acceptă sugestii, sfaturi sau învăţăminte.

Fiica lui Manuel nu s-a simţit intimidată sau agresată, a acceptat sugestiile tatălui ei şi şi-a expus propriile sale păreri. Ştie că trebuie să îşi îmbunătăţească performanţele şcolare, chiar dacă nu îi place matematica, iar forma de abordare a părintelui ei a ajutat-o să găsească soluţii.

Cod: Este un ansamblu de semne sistematizate, combinat cu anumite reguli care permit utilizarea lor. Codul permite emiţătorului să elaboreze mesajul şi receptorului să îl interpreteze. Emiţătorul şi receptorul trebuie să utilizeze acelaşi cod. Limbajul este unul dintre cele mai utilizate coduri pentru stabilirea comunicării între fiinţele umane.

Codul respectului: Emiţătorul este suficient de creativ încât să caute codul care este cel mai apropiat de receptor, în timp ce receptorul permite mesajului să fie exprimat în totalitate. Ambii se manifestă într-un univers al consideraţiei reciproce. Utilizarea adecvată a limbajului poate face din persoanele adulte şi din copii nişte fiinţe „fericite". Limbajul este un cod

atât de important pentru comunicare, încât o utilizare inadecvată a acestuia ar putea provoca mari tulburări emoţionale asupra copiilor, afectându-i considerabil şi în viaţa de adult.

Manuel ştie că, utilizând limbajul respectului, fiica lui va răspunde într-o formă eficientă oricărei probleme pe care o va întâmpina în viaţă. Pentru el, limbajul este cea mai eficientă formă de comunicare. Când se întoarce obosit din călătorie, nu are chef de discuţii, însă consideră că este vorba despre o temă importantă. Ştie că trebuie să utilizeze un limbaj în conformitate cu propriile sale principii pentru ca fiica lui să răspundă în aceeaşi notă.

Context: Relaţie care se stabileşte între cuvintele unui mesaj, relaţie care ne limpezeşte şi ne facilitează înţelegerea lucrurilor care se doresc exprimate.

Contextul respectului: Respectul sporeşte posibilitatea de înţelegere a mesajului, contextul având mai multe şanse de a deveni favorabil.

Cuvintele care sunt rostite de o persoană care utilizează principiul respectului se relaţionează perfect între ele. Se înşiruie cu naturaleţe şi sunt înţelese şi preluate perfect de toată lumea, inclusiv atunci când receptorul nu este de acord, parţial sau integral, cu mesajul.

Manuel este o persoană care se caracterizează prin claritatea expunerii ideilor sale. Disecă totul în cele mai mici detalii şi încearcă să facă în aşa fel încât diferitele lucruri pe care le spune să aibă un fir călăuzitor. Reflectă asupra modului în care se va desfăşura intervenţia sa: mai întâi va enunţa lucrurile bune şi le va lăuda, apoi va trece la cele rele şi va încerca să o facă pe fetiţă să şi le asume; în cele din urmă, se va strădui să găsească soluţii.

Situaţie: Uneori există situaţii care ne ajută să interpretăm mesajul.

Situaţie de respect: Respectul facilitează situaţiile în care emiţătorul şi receptorul se simt confortabil şi, fără îndoială, ajută la interpretarea mesajului. Cei doi ştiu că în acest fel pot ieşi în câştig şi acţionează încercând să creeze o astfel de situaţie.

Manuel a hotărât să discute cu fiica lui, aşezându-se pe fotoliile pe care familia le foloseşte pentru odihnă. A creat o situaţie adecvată, iar fiica lui a acceptat să stea de vorbă fără să se eschiveze. Ştie că tatăl ei are de gând să discute ceva important, dar nu se simte ameninţată. Ştie că va putea ajunge la o înţelegere cu el.

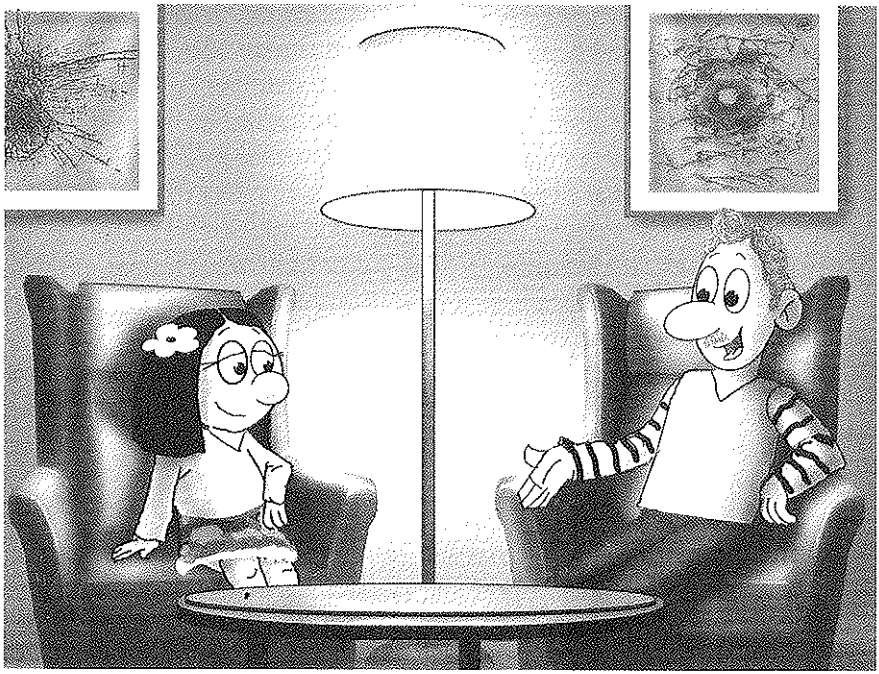

Comunicarea prin intermediul respectului ne uşurează drumul, dar există multe ocazii în care stresul muncii sau alte situaţii ne fac să alterăm acest tip de comunicare. În aceste momente este recomandabil să rămânem calmi şi să reflectăm. Este vital să ne amintim principiul după care ne ghidăm. Nu există nicio îndoială că răspunsul unui copil în faţa unei astfel de schimbări este propria lui schimbare, dar în faţa unei abordări calme va răspunde la fel de calm.

Respectul ca sursă de siguranţă

Siguranţa de sine este o necesitate inerentă fiinţei umane, care se dezvoltă pornind de la capacitatea de a prezice comportamentul celorlalţi în relaţie cu ceea ce suntem şi ceea ce facem. Pentru un copil, adulţii cu care trăieşte sunt principalele sale surse de siguranţă.

Dacă purtarea tatălui este predictibilă, copilul se va simţi în siguranţă. Dacă este impredictibilă, copilul poate deveni anxios. Mulţi copii care se află în căutarea siguranţei devin experţi în a-şi supăra părinţii. Cei mici ajung să identifice supărarea ca o reacţie consistentă care le conferă siguranţa de care au nevoie.

Însuşirea principiului respectului ajută la prezicerea comportamentului nostru; prin urmare, va avea rolul unui element esenţial de siguranţă pentru copil.

Respectul şi fermitatea

De asemenea, disciplina este obţinută prin intermediul înţelegerii principiului respectului. Fermitatea în aplicarea acestui principiu îi va conferi consistenţa adecvată pentru ca fiul nostru să fie capabil să creadă în el. Pentru teza noastră, fermitatea înseamnă să credem în ceea ce spune şi nu să ne impunem, pur şi simplu, punctele de vedere. În acest fel vom conferi valoare exprimării noastre şi identitate copilului. Prin intermediul respectului, copiii vor învăţa să îşi materializeze dorinţele în cea mai adecvată manieră sau să şi le amâne pentru momente mai oportune.

Respectul în viaţa de zi cu zi

Dacă suntem capabili să respectăm şi să ne facem respectaţi de colegii noştri de muncă, de ce nu suntem capabili să respectăm şi să ne facem respectaţi de propriii noştri copii?

Dacă l-am întreba pe oricare dintre colegii noştri care ar fi comportamentul pe care l-ar prefera în cadrul organizaţiei în care muncim, ne-ar spune, cu siguranţă, înainte de orice, că ar dori să fie trataţi cu demnitate şi respect.

Fiecare dintre noi are nevoie de respect, dar cum se poate obţine în fiecare zi acest lucru?

- Comportaţi-vă politicos, educat şi călduros cu orice persoană.
- Încurajaţi-vă angajaţii să îşi exprime părerile şi ideile.
- Ascultaţi ceea ce au ceilalţi de spus înainte de a vă exprima punctul de vedere.
- Niciodată nu vorbiţi peste capul cuiva.

■ Utilizați ideile oamenilor pentru a modifica sau pentru a îmbunătăți munca. Lăsați-vă angajații să afle că le-ați folosit ideile sau, mai bine, încurajați-l pe cel care a avut o idee bună să o implementeze.

■ Niciodată nu insultați, nu disprețuiți sau nu ignorați o anumită persoană sau ideile acesteia.

■ Nu fiți răutăcios, nu criticați întotdeauna lucrurile mărunte și nu desconsiderați, judecați, subestimați sau etichetați oamenii. O serie de acțiuni aparent „inofensive" care se adună în timp se transformă într-un soi de hărțuire profesională.

■ Tratați oamenii cu aceeași monedă, fără ca rasa, religia, sexul, caracteristicile fizice, vârsta, țara sau originea unei persoane să aibă importanță. Implementați politici și proceduri constante pentru ca oamenii să simtă că sunt tratați în mod just și echitabil. A privi oamenii de o manieră diferită poate deveni o hărțuire profesională sau un comportament ostil într-un mediu de muncă ostil.

■ Lăsați toți muncitorii să participe la reuniuni, dezbateri, discuții, ședințe de instruire sau alte evenimente. Dacă vor exista persoane care nu vor putea participa la toate activitățile, veți marginaliza și veți exclude anumiți oameni. Oferiți-le șansă egală tuturor angajaților de a participa în cadrul comisiilor și al echipelor de elită. Cereți voluntari, și încercați să îi includeți pe toți voluntarii în activitățile de muncă.

■ Lăudați mai mult decât criticați. Încurajați laudele și recunoașterea valorii profesionale chiar și între angajați, precum și de la supraveghetor la angajat.

■ Regula de aur se aplică și la locul de muncă: poartă-te cu cei din jur așa cum ți-ar plăcea să se poarte ei cu tine.

La muncă, în mod normal, obișnuim să utilizăm toate mijloacele pentru crearea unui ambient profesional agreabil. Cu toate acestea, când ne întoarcem acasă ne descărcăm frustrările asupra membrilor familiei. Dar și familia este un grup de persoane cu care lucrăm în fiecare zi. Familia, aidoma unei întreprinderi, este o organizație pe care noi, în calitate de părinți, o conducem. Acesta este motivul pentru care ar trebui să folosim toate mijloacele pentru a face de așa natură încât formele de comunicare să fie cele mai potrivite.

CONCLUZIE

A sosit momentul în care să dăm coerenţă întregului proces educativ. Analizând comportamentul copiilor noştri, intervenind pentru a aplica consecinţele adecvate fiecărui tip de comportament şi corectând acţiunile copiilor atunci când nu respectă principiile şi valorile după care se ghidează familia, vom reuşi să îi ajutăm să se dezvolte într-un mod adecvat. Dar nimic din toate aceste lucruri nu vor putea fi obţinute dacă noi, modelele fundamentale ale copiilor noştri, nu vom acţiona de o manieră asemănătoare.

Părinţii îşi învaţă zi de zi copiii cum să răspundă în faţa diferitelor situaţii, cum să reacţioneze în faţa presiunilor şi cum să facă faţă consecinţelor propriilor lor acţiuni.

Nimic din cele prezentate până acum nu are sens dacă noi, ca părinţi, nu le oferim exemplul necesar de coerenţă şi siguranţă în acţiunile noastre.

Odată cu trecerea timpului, preţuim din ce în ce mai mult efectele lucrurilor pe care le facem şi le spunem. Copiii sunt o proiectare fidelă a acestor lucruri, o oglindire a ceea ce trăim în fiecare zi. Ne reproduc cuvintele pentru a le utiliza ulterior în cele mai puţin previzibile momente.

În aceeaşi măsură în care îşi sporesc şansele de a deveni independenţi, vom observa oglindite în comportamentul lor obiceiurile pe care am încercat atât de mult să îi facem să le deprindă. Pe măsură ce cresc, vor aplica cele învăţate în noile ocazii în care vor fi nevoiţi să acţioneze, configurându-şi încetul cu încetul „personalitatea".

A. Efecte asupra personalităţii

Personalitatea este ceea ce caracterizează o persoană, modul ei de gândire, de acţiune sau de reacţiune. Este ceea ce ne diferenţiază de celelalte persoane şi care ne permite să avem o anumită consistenţă sau stabilitate de-a lungul diferitelor situaţii sau circumstanţe – o mare responsabilitate pentru noi, ca părinţi.

Încă din copilărie simţim nevoia de a oferi explicaţii legate de caracteristicile bebeluşului şi folosim cunoştinţele şi experienţele

noastre ca mediatoare pentru a înţelege motivele tipurilor de comportament care se înrădăcinează în copiii noştri.

„...de când s-a născut este aşa, este genetic, ca bunicul sau tatăl lui, fiecare copil este diferit, fiecare are caracteristici la fel de diferite precum culoarea ochilor..."

Pentru noi, adulţii, poate fi extrem de important să identificăm personalitatea copiilor noştri, pentru a o putea integra în tiparul specific al evoluţiei (dacă este normal modul în care se dezvoltă), dar totodată pentru a-i cunoaşte unicitatea (să cunoaştem gusturile, preferinţele, formele de manifestare ale copilului), aceste lucruri înlesnind crearea unei relaţii sigure şi stabile.

Patricia a fost dintotdeauna curioasă să afle dacă fiica ei va fi o persoană timidă sau foarte receptivă la aventură. Este atentă dacă îi place să pună întrebări sau dacă preferă să observe şi să asculte.

Înţelege că îi place să fie răsfăţată, dar îi este greu să accepte că din când în când are tendinţa de a minţi.

Patricia este surprinsă să descopere că, trăind într-un mediu în care se depun eforturi neîncetate pentru bunăstarea familiei, fiica ei nu este interesată decât de binele propriu.

Comparând-o cu alţi copii, este adaptată la normalitate, dar în anumite situaţii copila are manifestări impredictibile, mai ales când se află în faţa altor persoane.

Este important ca fetiţa să tragă concluzii generale din tot ce învaţă, iar Patricia ştie că, deşi cunoaşte gusturile şi tendinţele fiicei sale, forma în care copila le aplică în mediul ei social va fi fundamentală pentru întărirea convingerilor ei.

În copilărie, întregul repertoriu este în formare. Fiecare oportunitate de a învăţa ceva este un ingredient în plus pentru definirea tendinţei unui copil de a se comporta într-un fel sau altul, de creionare a personalităţii sale. Atitudinile adulţilor vor fi cele care vor căpăta valoare maximă, conferind coerenţă întregului proces prin menţinerea unei anumite forme de a fi sau prin redirecţionarea tendinţelor de răspuns ale copilului.

Maria înţelege că Paul, copilul ei de cinci ani, are anumite preferinţe care trebuie respectate şi că acesta este modul în care băieţelul trebuie să îşi exprime personalitatea. Cu toate acestea, Florin, tatăl, susţine că preferinţele copilului trebuie să fie îndreptate în alte direcţii, care îi vor fi mai utile în viitor.

Aceste convingeri diferite dau naştere unor interpretări diferite din partea părinţilor. Când se joacă cu bijuteriile sau cu fardurile mamei sale, aceasta este de părere că fiul ei învaţă să se joace într-o formă creativă, imitând ceea ce face ea.

Florin este convins că, pentru un băiat, aceste învăţături sunt inutile şi că nu va folosi niciodată astfel de lucruri.

Când se plimbă prin parc, răspunsurile lui Paul în faţa copiilor de vârsta lui sunt liniştite; băieţelul evită orice situaţie l-ar obliga să îşi apere jucăriile preferate în faţa altor copii cu personalitate, aparent mai puternici ca el, cu care se confruntă.

Florin afirmă că fiul lui trebuie să înveţe să se apere, însă Maria crede că nu este necesar să fie nevoit să se joace cu alţi copii pe care Paul nu îi simpatizează.

Pe măsură ce problemele de zi cu zi se impun, criteriile părinţilor încetează să mai fie echidistante.

Dar care dintre cei doi are dreptate în această situaţie? Amândoi – dezvoltarea jocului simbolic individual este la fel de importantă ca interacţiunea lui Paul cu alţi copii cu personalităţi diferite, pentru că numai jucându-se cu ei va putea învăţa cum să îşi apere punctele de vedere sau lucrurile care îi aparţin.

Personalitatea lui Paul se va forma prin intermediul răspunsurilor pe care le vom adopta: „se joacă singur, lângă mama lui" şi „se joacă departe de ceilalţi pentru ca aceştia să nu îi poată lua jucăriile şi să nu îi invadeze spaţiul preferat". Fiecare dintre aceste răspunsuri au fost alese pornind de la consecinţele relevante.

Valorile părinţilor lui, exprimate prin intermediul limbajului sau al reacţiilor lor în faţa manifestărilor copilului, vor regla comportamentul lui Paul şi îl vor face să devină sociabil sau introvertit.

Cu timpul, clasificările care sunt utilizate de obicei pentru a defini personalitatea se vor limita la afirmaţii de tipul „este sociabil" sau „este timid". Paul va auzi de mai multe ori în viaţă confirmarea uneia sau alteia dintre definiţii, în funcţie de comportamentul său, şi va sfârşi învăţând să îşi explice propriul său comportament.

Cum eşti tu, Paul? Sunt un copil liniştit şi niţel cam timid. Trecerea timpului va interioriza descrierea, fiind posibil să îi condiţioneze viaţa şi chiar şi alegerile viitoare.

Chiar dacă încă din primele şase luni de viaţă aportul genetic poate determina tendinţa de răspuns la mediul înconjurător, s-a demonstrat că sistemele de recompensă sunt centre ale sistemului nervos central, supuse unor stimuli specifici şi naturali şi reglate prin neurotransmiţători, permiţând individului să dezvolte comportamente care răspund unor evenimente plăcute sau dezagreabile.

În pofida acestor lucruri, trebuie să ne amintim câte oportunităţi le oferim copiilor de a răspunde în faţa tuturor persoanelor, de a reacţiona în faţa dificultăţilor, a temerilor, a momentelor de bucurie şi a viselor; care au fost regulile, valorile, principiile şi formele care ne-au definit şi pe care le aplicăm.

În adolescenţă, preferinţele vor fi deja stabilite, ba chiar descrise verbal de propriii noştri copii. Dacă atunci când era mic copilul nu a avut contacte multiple cu alţi copii, preferând să aibă activităţi de unul singur, dacă părinţii nu i-au stimulat pornirile de a se juca cu alţi copii, nu ar trebui să ne surprindă că adolescentul nostru va prefera izolarea în camera lui plecării cu noi în vacanţe sau participării la momente comune de distracţie.

Dacă, atunci când era mic, am considerat că preferă siguranţa de lângă noi confruntării cu alţi copii cu o forţă superioară care îi luau jucăriile preferate, ce se va întâmpla în adolescenţă, când va fi nevoit să îşi apere punctul de vedere, indiferent de ceea ce alţi tineri ar gândi despre el şi indiferent de punctele de vedere pe care aceştia ar dori să i le impună?

În concluzie, efectul deciziilor părinţilor poate lăsa urme pe viaţă în formarea personalităţii copiilor lor. Nu este vorba neapărat de o singură acţiune, ci de o tendinţă generală de comportament. Acest lucru, coroborat cu forma în care ne văd comportându-ne de obicei, va determina personalitatea copiilor.

Efectul asupra respectului de sine

Atunci când cresc, avem pretenţia ca tinerii noştri să aibă un respect de sine deosebit, dar acest concept abstract depinde de numărul ocaziilor de succes care apar în sarcinile cotidiene – tinerii trebuie să audă de nenumărate ori că rezultatul acestor acţiuni este satisfăcător şi că ei sunt adevăraţii protagonişti ai propriilor lor succese.

Cum am putea spune că un copil se simte sigur pe sine dacă nu i-am oferit niciodată îndeajuns de multe ocazii să realizeze singur – şi cu succes – responsabilităţile sale cotidiene? Cum ar putea să aibă succes în aceste activităţi dacă nu le practică zi de zi? Şi cum ar putea face acest lucru dacă felul lui de a se purta depinde exclusiv de premiul pe care i-l oferă părinţii, şi nu de deprinderile consecvente pe care trebuie să le înveţe şi să le practice pentru dezvoltarea lui viitoare?

Cum ar putea un adolescent să se simtă capabil să îşi afirme punctul de vedere cu o claritate şi cu o siguranţă a ideilor (care pot fi remarcate în tonul şi gesturile lui) dacă niciodată nu i s-a spus de o manieră continuă că ideile lui sunt cu adevărat coerente?

Cum ar putea să ia decizii care să urmeze principiile „trăite" în mediul lui familial dacă niciodată nu a avut posibilitatea de a face alegeri, dacă criteriile i-au fost întotdeauna creionate şi impuse de către adulţi, dacă nu a experimentat consecinţele faptului că, la un moment dat, a optat pentru a nu face un lucru care era, fără doar şi poate, responsabilitatea lui?

Mai mult decât atât: cum ar putea să creadă că alegerile îi aparţin dacă părinţii lui au încercat permanent să îl îndrume şi i-au amintit neîncetat cât de important este să facă lucrurile care i se spun, în loc să înţeleagă faptul că tipul lui de comportament a fost influenţat într-un mod pozitiv de mediul în care a crescut şi de cele mai apropiate persoane care l-au format?

Este fundamental ca succesul copiilor să fie atribuit propriilor lor acţiuni. Copiii trebuie să experimenteze rezultatele alegerilor pe care le fac, chiar dacă acestea ar fi mai dure decât acţiunile în sine; trebuie să înveţe din propriile consecinţe ale acţiunilor lor mai degrabă decât din lecţiile pe care părinţii sunt capabili să le ofere de la înălţimea catedrei; trebuie să observe că tipul de comportament este unic pentru toţi, adulţi sau copii, un exemplu limpede fiindu-le oferit de noi înşine; trebuie să înţeleagă faptul că principiile pot fi aplicate, că putem trăi respectându-le şi că putem atinge chiar şi obiective imposibile datorită constanţei noastre, şi nu neapărat datorită inspiraţiei de moment.

DORIM SĂ FIE FERICIŢI ŞI PENTRU ASTA TREBUIE SĂ SE SIMTĂ CAPABILI SĂ FACĂ LUCRURILE SINGURI, SĂ SE SIMTĂ UTILI ATÂT PENTRU FAMILIE, CÂT ŞI PENTRU SOCIETATE.

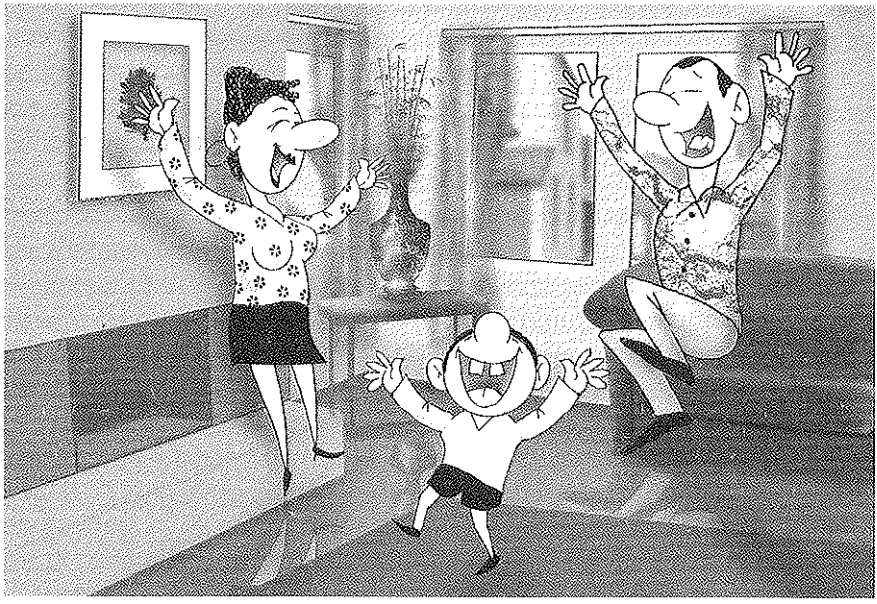

MULŢUMIRI

Şcolii pentru părinţi Granada College
Gemei Árbol
Gloriei Vallecillos
Mariei José Martín
şi tuturor celor care, direct
sau indirect, au participat
la acest proiect

BIBLIOTECA V.A. URECHIA GALAŢI

În colecția Tu și copilul tău!
au mai apărut:

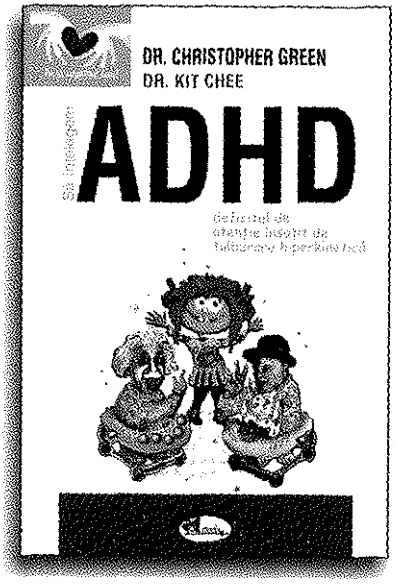

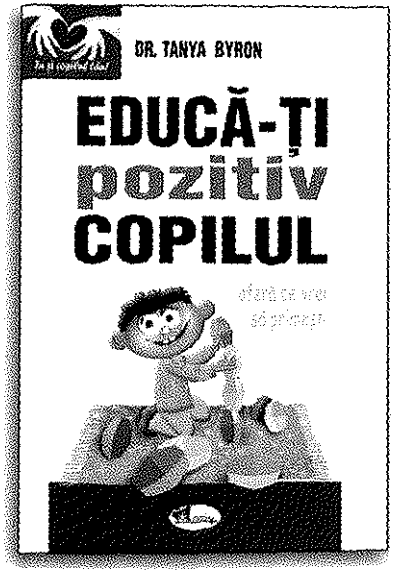

PĂRINȚI consecvenți COPII fericiți

Responsabilitățile de părinte sunt de un infinit de ori mai dificile decât orice fișă a postului. Paradoxul stă însă în faptul că, la sosirea pe lume, copilul nu vine cu un manual de utilizare optimă sau măcar cu două-trei instrucțiuni gângurite înainte de primul alăptat.

Cu toate acestea, puțini sunt cei care înțeleg necesitatea consecvenței și a respectării unor principii sănătoase pentru educarea propriilor copii, preferând să se ghideze după starea de spirit de moment.

Ambițiosul proiect pe care și-l asumă autoarele acestei cărți este acela de a contura fenomene pe care le trăim fiecare dintre noi, zi de zi, în lupta cu sine pentru îmbunătățirea constantă a comportamentului față de copii. Cartea nu oferă, sub pretextul vreunei pretenții de înțelepciune senectută, soluții... dar propune metode și dezvăluie răspunsuri.

Metoda consecințelor naturale și funcționale pe care o postulează este nu doar inedită, ci chiar salutară. Va deschide perspective, va schimba mentalități și va îndrepta greșeli...

ISBN 978-973-679-703-3

edituraaramis.ro